

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

"Dünya çapında muhaliflere ilham kaynağı oldu."

THE NEW YORK
TIMES

DİKTATÖRLÜKTEN DEMOKRASİYE

GENE SHARP

"Mutlaka okunması gereken bir kitap."

Tony Benn

1. Baskı
10.000 adet

Gene Sharp

DİKTATÖRLÜKTEN DEMOKRASİYE

Kurtuluş için teorik bir çerçeve

4. Baskı, ABD.

Gene Sharp

The Albert Einstein Institution

Bu yayındaki tüm içerik kamusal kullanıma açıktır.
Bu yayının yeniden yayımlanması, çevirisinin yapılması ve yeniden basımı için Albert Einstein Enstitüsü'nün bilgilendirilmesi ve kaynağın belirtilmesi gerekmektedir.

Birinci Baskı, Mayıs 2002
İkinci Baskı, Haziran 2003
a Baskı, Şubat 2008
Dördüncü Baskı, Mayıs 2010

Diktatörlükten Demokrasiye (From Dictatorship to Democracy) ilk olarak 1993'te, Burma'da Demokrasinin Tesisi Komitesi tarafından, Khit Pyaing (Yeni Çağ Dergisi) ile işbirliği içinde Bangkok'ta yayımlanmıştır. O günden bu yana en az 31 dile çevrilmiş ve Sırbistan, Endonezya ve Tayland gibi pek çok ülkede basılmıştır.

Bu, Birleşik Devletler'deki dördüncü basımdır.
Amerika Birleşik Devletleri'nde basılmıştır.
Geri Dönüştürülebilir Kağıda basılmıştır.

Albert Einstein Enstitüsü
P.O. Box 455
East Boston, MA 02128, USA
Telefon: ABD +1 617-247-4882
Faks: ABD +1 617-247-4035
E-posta: einstein@igc.org
Web sayfası: www.aeinstein.org

ISBN 1-880813-09-2

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	6
-------------	---

BİR

GERÇEK DİKTATÖRLÜKLE YÜZLEŞMEK.....	9
Süregelen Bir Sorun	10
Şiddet Özgürlük getirir mi?	11
Darbeler, Seçimler, Yabancı Kurtarıncılar?	13
Acı Gerçekle Yüzleşmek	15

İKİ

MÜZAKERENİN TEHLİKELERİ	17
Müzakerelerin Getirileri ve Sınırlamaları	18
Müzakere Teslimiyet midir?	18
Müzakerelerde Güç ve Adalet	20
Uzlaşılabilir Diktatörlerler	21
Ne Tür Bir Barış?	22
Umut Olmak İçin Nedenler	22

ÜÇ

GÜÇ NEREDEN GELİYOR?.....	25
Maymunların Efendisi Hikayesi	25
Siyasi Gücün Gerekli Kaynakları	26
Demokratik Gücün Merkezleri	30

DÖRT

DİKTATÖRLÜKLERİN ZAAFLARI VARDIR.....	33
Zaaf noktaların Belirlenmesi	33
Diktatörlüğün Zayıf Yönleri	34
Diktatörlüğün Zayıf Yönlerine Saldırmak	35

BEŞ

GÜÇ UYGULAMA	37
Şiddet İçermeyen Mücadelenin İşleyişi	38
Şiddet İçermeyen Silahlar ve Disiplin	38

Açıklık, Gizlilik Ve Yüksek Standartlar	41
Güç İlişkilerini Değiştirmek	42
Değişimin Dört Mekanizması	43
Politik Muhalefetin Demokratikleşme Etkisi	45
Pasif Direnişin Karmaşası	46

ALTI

STRATEJİK PLAN İHTİYACI	47
Gerçekçi Planlama	47
Planlamadaki Zorluklar	48
Stratejik Planlamanın Dört Önemli Koşulu	51

YEDİ

STRATEJİYİ PLANLAMAK	55
Yöntem Seçimi	56
Demokrasiyi Planlamak	57
Dış Destek	58
Asıl Stratejiyi Kesin ve Açık Olarak Belirtmek	58
Kampanya Stratejilerini Planlamak	61
Direnış Fikirlerini Yaymak	63
Baskı Ve Önlemler	64
Stratejik Plana Bağlı Kalmak	65

SEKİZ

POLİTİK MUHALEFETİ UYGULAMAK	67
Seçici Direniş	67
Sembolik Meydan Okuma	68
Sorumluluğu Yaymak	69
Diktatörün Gücünü Hedef Almak	70
Stratejideki Sapmalar	73

DOKUZ

DİKTATÖRLÜĞÜ YIKMAK	75
Özgürlüğü Arttırmak	77
Diktatörlüğün Yıkılması	78
Başarının Sorumlu Şekilde Yönetilmesi	79

ON

KALICI DEMOKRASİNİN TEMELİ	81
Diktatörlük Rejimlerinin Tehlikeleri	81
Askeri Darbeleri Önlemek	82
Anayasa Taslağı Oluşturma	83
Bir Demokratik Savunma Politikası	84
Değerli Bir Sorumluluk	84

EK BİR

PASİF EYLEM METOTLARI	87
------------------------------------	-----------

EK İKİ

“DİKTATÖRLÜKTEN DEMOKRASİYE” ÜZERİNE	
TEŞEKKÜRLER VE NOTLAR	97

EK ÜÇ

BU YAYININ ÇEVİRİSİ VE YENİDEN BASIMI	
ÜZERİNE BİR NOT	101
DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN	103

ÖNSÖZ

İnsanların diktatörlükleri nasıl engelleyebilecekleri ve yıka-bilecekleri uzun yıllardır başlıca kaygılarımdan biri olmuştur. İnsanların bu tarz yönetimler tarafından baskı altında tutul-maması ve yıkıma maruz bırakılmaması gerektiği inancı buna sebep olmuştur. Bu inanç insan özgürlüğünün önemi, diktatör-lüklerin doğası (Aristo'dan totaliter rejim analistlerine kadar), diktatörlüklerin tarihi incelemeleri (özellikle Nazi ve Stalin tarzı sistemler) üzerine yapılan okumalarla güçlenmiştir.

Yıllar içerisinde, Nazi yönetiminde yaşamış, zor durumda kalmış insanlarla tanışma fırsatım oldu, bazıları toplama kamp-larından sağ kurtulmuş olanlar dahil. Norveç'te, faşist yöne-timlere direnmiş ve hayatta kalmış insanlarla tanıştım, aynı za-manda ölenlerin hikayelerini dinledim. Nazi zulmünden kaçmış Yahudilerle ve onların kurtulmalarına yardımcı olmuş insanlar-la konuştum.

Pek çok ülkedeki Komünist yönetimlerin uyguladığı terö-rün bilgisi bire bir iletişimden çok kitaplardan öğrenildi. Bu sis-temlerin terörü, özellikle baskılardan kurtarma adı altında da-yatmasını bu diktatörlükler için acı bulmuşumdur.

Son yıllardaki Panama, Polonya, Şili, Tibet ve Burma gibi diktatörlükle yönetilen ülkelerden gelen insanların durumu gü-nümüz diktatörlüğü gerçekliğini su yüzüne çıkarmaktadır. Sık sık Çin Komünist saldırısına karşı savaş vermiş Tibetlilerden, 1991 Ağustos darbesini bertaraf etmiş Ruslardan ve askeri ve-sayete girmeye şiddet kullanmadan son veren Taylandlılardan diktatörlüğün sinsi doğası ile ilgili rahatsız edici bir şeyler sezin-lemişimdir.

Acıma hissi ve yaşanan vahşetlere karşı olan öfke, inanıl-maz derecede cesur erkek ve kadınların sakin kahramanlıkla-rına olan hayranlıkla birlikte, tehlikelerin hala büyük olduğu yerlere gidilmek suretiyle güçlendirildi; bu tehlikeye rağmen cesur insanların başkaldırısı devam etti. Bu başkaldırılar içeri-

sinde, Noriega yönetimindeki Panama; süregelen Sovyet baskısı altındaki Vilnius ve Litvanya; hem neşeli özgürlük gösterisi sırasında, hem de o vahim gecede silahlıları taşıyan ilk araçların girdiği Pekin'deki Tiananmen Meydanı ve özgür Burma'da bulunan Manerplaw'daki demokratik karşıt güçlerin ormandaki karargahı da vardı.

Bazen, Vilnius'taki yayın kulesi ve mezarlık gibi; Riga'da insanların kurşuna dizildiği park gibi; faşistlerin sıralanıp direnişçileri vurduğu, Kuzey İtalya'daki Ferrera'nın merkez bölgesi gibi ve çok genç yaşta ölen insanların bedenleriyle dolu olan, Manerplaw'daki basit bir mezarlık gibi, ölenlerin olduğu yerleri ziyaret ediyordum. Her diktatörlüğün arkasında böylesine ölümler ve yıkımlar bıraktığının farkına varmak epey üzücüdür.

Bu endişelerim ve deneyimlerimden, tiranlığın önüne geçmenin mümkün olabileceğine, diktatörlüklere karşı başarılı mücadelelerin, kitleler birbirlerini katletmeden sürdürülebileceğine, diktatörlüklerin yıkılabileceğine ve yıkılanların küllerinden yenilerinin doğmasının engellenebileceğine dair kararlı bir umut doğdu.

Diktatörlüklerin, mümkün olduğunca az acıya ve hayata mal olacak şekilde ortadan kaldırılmasının en etkili yolları hususunda başımı avuçlarımın arasına alıp düşünmeye gayret ettim. Bunu yaparken, diktatörlükler, direniş hareketleri, devrimler, siyasi düşünce, idari sistemler ve özellikle gerçekçi şiddetsiz mücadele konusunda uzun yıllardır sürdürdüğüm çalışmalarından yararlandım.

Bu yayın, bu düşüncelerin bir sonucudur. Eminim mükemmel olmaktan uzaktır. Ancak, belki de aksine, daha güçlü ve etkin özgürleşme hareketlerinin oluşturulmasına yönelik fikir ve planlamalara yol gösterici bazı ana hatlar ortaya koyabilir.

İhtiyaçlar ve seçimler doğrultusunda, bu makalenin amacı bir diktatörlüğün nasıl yok edileceği ve yeni bir diktatörlüğün ortaya çıkmasının nasıl ortaya çıkacağı sorunuyla ilgili. Belirli bir ülke için ayrıntılı bir analiz yapmak ve reçete yazmak için muktedir değilim. Yine de umudum, bu analizin, diktatörlük yö-

netiminin gerçekleri ile yüzleşmekte olan, ne yazık ki çok sayıda ülkenin insanları için faydalı olabileceği yönünde. Bu analizin kendi durumları için geçerliliğini ve analizde bulunan başlıca önerilerin, özgürlük mücadeleleri için ne ölçüde uygulanabilir olduğunu veya uygulanabilir hale getirilebileceğini incelemeleri gerekir.

Bu analizin hiçbir yerinde diktatörlere karşı çıkmanın kolay veya ücretsiz bir çaba olacağını varsaymadım. Her türlü mücadeleden maliyeti ve komplikasyonları vardır. Diktatörlerle mücadele etmek elbette kayıplara sebep olacaktır. Bununla birlikte, bu analizin, direniş liderlerini, nispi kayıp oranını azaltırken etkin güçlerini artırabilecek stratejileri değerlendirmeye teşvik edeceğini umut ediyorum.

Bu analiz, belirli bir diktatörlük sonlandığında, diğer tüm sorunların da ortadan kalkacağı şeklinde yorumlanmamalıdır. Bir rejimin düşmesi bir ütopya getirmiyor. Aksine; daha sosyal, ekonomik ve siyasi ilişkiler ile farklı adaletsizlik ve baskı şekillerinin ortadan kaldırılması için sıkı bir şekilde çalışmanın ve uzun süreli çabaların yolunu açar. Hakimiyet altında yaşayan ve özgür olmak isteyen insanların, bir diktatörlüğün nasıl parçalanacağına dair bu kısa incelemeyi yararlı bulacağını umuyorum.

Gene Sharp

6 Ekim 1993

Albert Einstein Enstitüsü

Boston, Massachusetts

BİR DİKTATÖRLÜKLERLE GERÇEKÇİ OLARAK YÜZLEŞMEK

Son yıllarda iç ve dış kaynaklı çeşitli diktatörlükler meydan okuyan, seferber olmuş insanlar karşısında çökmüş ya da tökezlemiştir. Genellikle sıkı sıkıya yerleşmiş ve sarsılamaz olarak görülen bu diktatörlüklerin bazıları, insanların siyasi, ekonomik ve sosyal muhalefeti karşısında ayakta duramamıştır.

1980'li yıllardan bu yana Estonya, Letonya ve Litvanya, Polonya, Doğu Almanya, Çekoslovakya ve Slovenya, Madagaskar, Mali, Bolivya ve Filipinler'de diktatörlükler halkın şiddet içermeyen yoğun muhalefeti karşısında bozguna uğramıştır. Şiddet içermeyen direniş, Nepal, Zambiya, Güney Kore, Şili, Arjantin, Haiti, Brezilya, Uruguay, Malavi, Tayland, Bulgaristan, Macaristan, Nijerya, ve (Ağustos 1991 darbe teşebbüsünün başarısızlığında önemli bir rol oynayan) Eski Sovyetler Birliği'nin çeşitli yerlerinde demokratikleşme yolunda ilerleme kat ettirmiştir.

Buna ilaveten, kitlesel siyasi muhalefet1 son yıllarda Çin, Burma ve Tibet'te ortaya çıktı. Bu mücadeleler hüküm süren diktatörlüklere veya işgallere bir son vermemiş olsa da, bu baskıcı rejimlerin vahşi yapısını dünyaya gösterdi ve kitlelere bu tür mücadelelere ilişkin çok değerli tecrübeler kattı.

1 Metinde kullanılan bu ifade, Robert Helvey tarafından tanıtılmıştır. Siyasi muhalefet, siyasi amaçlar için cüretkar bir biçimde ve aktif olarak uygulanan, şiddet içermeyen mücadeledir (protesto, direniş ve müdahale). Terim, pasif mücadelenin barışçılık kavramıyla ve şiddet içermeyen ahlaksal veya dinsel mücadele ile birleşmesiyle, kafa karışıklığına ve çarpıklığa bir tepki olarak ortaya çıktı. Muhalefet, itaatsizlik yoluyla otoriteyle açık bir şekilde, teslimiyete yer olmadan müdahale etmek anlamına geliyor. Siyasi muhalefet, hem (siyasi) eylemi hem de hedefi (siyasi güç) bünyesinde barındıran bir çevreyi tanımlıyor. Bu terim, öncelikli olarak devlet kuruluşlarının kontrolünü, onların güç kaynaklarına durmak bilmeden saldırarak ve bunu yapmak için kasti bir şekilde stratejik planlama ve operasyonlar yaparak diktatörlüklerden almak için kitlelerin yaptığı eylemleri tanımlamak için kullanılır. Bu raporda, siyasi muhalefet, şiddet içermeyen direniş ve şiddet içermeyen mücadele; son iki terimin genellikle daha geniş hedefler (sosyal, ekonomik, psikolojik) doğrultusundaki mücadeleler için kullanılmasına karşın, birbirleri yerine kullanılacaktır.

Yukarıda adı geçen ülkelerdeki diktatörlüklerin çöküşü bu toplumlardaki tüm sorunları tümüyle ortadan kaldırmadı: yoksulluk, suç, bürokratik yetersizlik ve çevresel yıkım çoğunlukla acımasız rejimlerin mirasıdır. Yine de, bu diktatörlüklerin çöküşü, minimal anlamda kurbanların baskı yüzünden çektikleri eziyetlerin büyük bir bölümünü ortadan kaldırdı ve bu toplumların daha geniş ölçüde siyasi demokrasiyle, kişisel özgürlüklerle ve sosyal adaletle yeniden kurulmalarının yolunu açtı.

Süre gelen bir problem

İşin aslı son yıllarda dünyada demokratikleşme ve özgürlük yönünde büyük bir eğilim söz konusu olmuştur. Siyasi haklar ve sivil özgürlüklerin durumu hususunda bir uluslararası yıllık anket derleyen Freedom House² (Özgürlük Evi) göre dünya genelinde Özgür olarak sınıflandırılacak ülke sayısı önemli ölçüde arttı:²

	Özgür	Kısmen Özgür	Özgür Olmayan
1983	54	47	64
1993	75	73	38
2003	89	55	48
2009	89	62	42

Yine de bu olumlu eğilim, halihazırda zulüm koşulları altında yaşamalarını sürdüren çok sayıda insan tarafından benimsenmiştir. 2008 itibarıyla, dünyadaki 6.68 milyonluk nüfusun %34'ü, "Özgür Olmayan"³ olarak belirtilen, olabildiğince kısıtlanmış siyasi hakların ve sivil özgürlüklerin olduğu ülkelerde yaşamaktadır. Özgür Olmayan kategorisindeki 42 ülke, askeri diktatörlüklerden (Burma'da olduğu gibi), geleneksel baskıcı monarşilerden (Suudi Arabistan ve Butan'da olduğu gibi), baskın siyasi partilerden (Çin ve Kuzey Kore'de olduğu gibi), yabancı işgalcilerden (Tibet ve Batı Sahara'da olduğu gibi) oluşan bir yelpaze tarafından yönetiliyor veya bir geçiş döneminde.

² Freedom House (Özgürlük Evi), Dünyada Özgürlük, <http://www.freedomhouse.org>.

³ Adı geçen eserde.

Bugün birçok ülke hızlı bir ekonomik, siyasi ve sosyal değişim halindedir. Özgür ülkelerin sayısı son yıllarda artıyor olsa da, bu şekilde hızlı ve önemli değişiklikler yaşayan çoğu toplumun, farklı bir tarafa yönelme ve yeni diktatörlük formları yaşamasına ilişkin büyük bir risk de mevcut. Askeri gruplar, iddialı bireyler, seçilmiş yetkililer ve doktriner siyasi partiler sürekli olarak onların isteklerini empoze etmeye çalışacaklar. Darbeler sıkça rastlanan durumlardır ve öyle olmaya devam edeceklerdir. Birçok insan, temel insani ve siyasi haklarından mahrum bırakılmaya devam edilecektir.

Ne yazık ki geçmişimiz hala bizimle. Diktatörlük sorunu derindir. Birçok ülkede insanlar, yerel veya yabancı kaynaklı, on yıllar veya yüzyıllar süren baskı yaşamışlardır. Çoğu kez, otoriteye sahip kişilere ve yöneticilere sorgulamadan boyun eğme fikri aşılandı. Aşırı durumlarda, toplumun devlet kontrolünün dışındaki sosyal, ekonomik ve hatta dini kuruluşları kasten zayıflatıldı, emir altına alındı ve hatta toplumu kontrol etmek adına, devletin veya iktidar partisinin kullandığı güdümlü yeni kuruluşlarla değiştirildi. Kitleler genellikle püskürtülerek (tecrit edilmiş bir grup bireye dönüştürülerek), özgürlüğe ulaşmak, birbirine güvenmek veya kendi başlarına bir şeyler yapmak için birlikte çalışamayacak hale getirildiler.

Sonuç tahmin edilebilir: Kitle zayıflar, kendine güveni kaybolur ve direnemeyecek duruma gelir. İnsanlar genellikle diktatörlüğe karşı nefretlerini ve özgürlüğe olan açlıklarını aileleriyle ve arkadaşlarıyla bile paylaşmaktan korkar. Toplum, genellikle ciddi bir halk direnişini düşünmekten çok korkarlar. Zaten, ne faydası olurdu ki? Bunun yerine, bir amaç sahibi olmadan ıstırapla ve umutsuz bir gelecekle yüzleşirler.

Günümüz diktatörlüklerindeki mevcut koşullar, öncekilerden daha kötü olabilir. Geçmişte, bazı insanlar direniş girişiminde bulunmuş olabilir. Kısa ömürlü geniş protestolar ve gösteriler gerçekleşmiş olabilir. Belki de geçici bir süre için hevesler artmıştır. Diğer zamanlarda, bireyler ve küçük gruplar cesur fakat yetersiz hareketler göstererek, bazı ilkeleri veya sadece muhalefetlerini ileri sürmüş olabilirler.

Söz konusu geçmiş direniş hareketleri ne kadar soylu olursa olsun, yine de insanların korkularının ve itaat etme alışkanlıklarının üstesinden gelmeye yetmemiş, diktatörlüğü yıkmak için gerekli ön koşulu sağlayamamıştır. Ne yazık ki bu girişimler, zaferlerden ya da umuttan ziyade, artan acı ve ölümler getirmiştir.

Şiddet özgürlük getirir mi?

Bu durumlarda yapılması icap eden nedir? Elimizdekiler işe yaramaz gibi görünüyor. Anayasal ve yasal engeller, yargı kararları ve halkın görüşü genellikle diktatörler tarafından göz ardı edilir. Anlaşılabacağı üzere vahşete, işkenceye, kayıplara ve cinayetlere tepki gösteren insanlar genellikle sadece şiddetin bir diktatörlüğü yok edebileceği sonucuna varmışlardır. Şans onlardan yana olmamasına rağmen, öfkeli mağdurlar kimi zaman, acımasız diktatörlere karşı tüm şiddet ve askeri imkanlarıyla mücadeleye girişmişlerdir. Bu insanlar genellikle büyük acı ve kayıplarına rağmen cesurca mücadele verirler. Başarıları bazen dikkate şayan olabilmekle birlikte çok nadir özgürlüklerine kavuşurlar. Saldırgan isyancılar, genellikle halkı daha da çaresiz kılacak birtakım baskıların tetikleyicisi olabilirler.

Şiddet seçeneğinin yararları tartışıla dursun, bir husus aşıkardır. *Şiddet yoluna inanan kişi, baskıcıların hemen her zaman üstün geldiği bir mücadele yöntemini seçmiş olur.* Diktatörler ezici bir üstünlükle şiddet uygulayabilecek şekilde donatılmışlardır. Bu demokratlar ne kadar uzun ya da kısa ömürlü devam ederlerse etsinler, sert askeri gerçekler genellikle kaçınılmaz olur. Diktatörler hemen her zaman askeri donanım, cephane, ulaştırma ve askeri kuvvetlere ulaşımında öncelik sahibidirler. Cesur olmalarına rağmen, demokratlar rakip teşkil etmezler (ki neredeyse çoğu zaman böyle olmuştur).

Ne zaman ki konvansiyonel askeri ayaklanma gerçek dışı olarak görülür bazı muhalifler hemen gerilla savaşına sempati duyar. Bununla birlikte, gerilla mücadelesi, nadiren baskı gören kitleye fayda sağlar veya bir demokraside yer gösterici olur. Gerilla mücadelesi, özellikle kendi halkları bünyesinde çok sayıda ölüme sebep olması göz önünde bulundurulduğunda, açık bir çözüm değildir. Bu yöntemin, destekleyici teoriye ve stratejik analizlere ve bazen, uluslararası desteğe rağmen, başarısız olmama garantisi yoktur. Gerilla mücadeleleri genellikle çok uzun sürer. Sivil kitleler genellikle, insanların büyük ölçüde acı çekmesiyle ve sosyal bölünme ile, yönetimdeki hükümet tarafından yerlerinden edilirler.

Başarılı olduklarında bile, gerilla mücadeleleri genellikle uzun süreli önemli yapısal sonuçlara sahiptir. Saldırılan rejim, karşı önlemlerin bir sonucu olarak, vakit geçirmeden daha diktatör bir hale gelir. Gerillalar en sonunda başarıya ulaşsa bile, sonucunda kurulacak yeni rejim, kapsamı genişlemiş askeri güçlerin merkezleştirici etkisinden ve toplumların, bağımsız grupların ve kuruluşların, mücadele sırasında zayıflaması ve yok edilmesi yüzünden, önceki rejimden daha diktatör bir hale gelir -- demokratik bir toplum kurmak ve bu toplumu devam ettirmek için, insanlar hayati önem taşır. Diktatörlüğe düşman olanlar, başka bir seçenek aramalıdır.

Darbeler, seçimler, yabancı kurtarıcılar?

Diktatörlüğe karşı yapılacak bir askeri darbe, muhalif bir rejimi ortadan kaldırmak için en kolay ve hızlı yollardan biri gibi görünebilir. Bununla birlikte, bu yöntem birçok ciddi sorunları da beraberinde getirir. En önemlisi, bu yöntem; halk nüfusu, hükümeti kontrol eden elit kesim ve bu kesimin askeri güçleri arasındaki mevcut güç dağılımı durumunda herhangi bir değişiklik yaratmıyor. Belirli kişilerin grupların yönetici konumlarından çıkarılması, yüksek ihtimalle sadece başka bir grubun onların yerini almasıyla sonuçlanır. Teorik olarak bu grup, daha ılımlı bir tutuma sahip ve kısıtlı anlamda demokratik reformlar konusunda daha açık olabilir. Yine de, bunun tam tersi olma ihtimali de vardır.

Konumu pekiştirdikten sonra, yeni grup eskisinden daha acımasız ve hırslı olabilir. Sonuç olarak, umut bağlanan yeni grup, demokrasiyi veya insan haklarını umursamadan, istediğini yapabilecektir. Bu, diktatörlük sorununa ilişkin kabul edilebilir bir cevap değildir.

Diktatörlükler yönetiminde, seçimler önemli bir siyasi değişim için araç olarak kullanılabilir durumda değildir. Sovyet hükmündeki Doğu bloğu gibi eski diktatör rejimler, demokratik görünmek adına belirli devinimlerden geçmişlerdir. Bununla birlikte bu seçimler, diktatörler tarafından önceden seçilmiş olan adaylara halkın onay vermesini sağlamak için yapılan, sıkı bir şekilde kontrol edilen plebisitlerden ibaretti. Baskı altındaki diktatörler, zaman zaman yeni seçimlere razı olabilir; fakat ardından bu seçimleri, hile yoluyla sivil kuklaları dev-

let makamlarına yerleştirmek için kullanabilirler. 1990'da Burma'da, 1993'te ise Nijerya'da olduğu gibi, muhalif adayların aday olma ve gerçekten seçilme durumu olursa, sonuçlar basit bir şekilde görmezden gelinerek, kazananlar baskıya, tutuklamaya veya hatta infaza maruz bırakılabilir. Diktatörler, kendilerini tahttan indirebilecek seçimlere izin verme yoluna gitmezler.

Acımasız bir diktatörlükten muzdarip veya bu diktatörlüğün pençesinden kurtulmak için sürgüne gitmiş çoğu insan, baskı gören kesimin kendilerini özgür kılabileceği düşüncesine inanmamaktadır. Kendi halklarının, sadece başkalarının eylemleri yoluyla kurtarılabilceğini düşünürler. Bu insanlar, dış güçlere umut bağlarlar. Sadece uluslararası yardımın diktatörleri alaşağı etmek için yeterince güçlü olabileceğine inanırlar.

Baskı görmüş kitlenin etkili bir şekilde hareket edemeyeceği görüşü, belirli bir zaman için bazen doğrudur. Belirtildiği üzere, baskı altındaki insanlar genellikle mücadele etmeye isteksizdirler ve geçici süre için bunu yapamazlar, çünkü acımasız diktatörlükle yüzleşme yetilerine ve kendilerini kurtarmak için bilinen yollara karşı güvenleri yoktur. Bu yüzden, çoğu insanın özgürlük için başkalarına bel bağlaması anlaşılabilir bir durumdur. Bu dış güç, bir halk düşüncesi, Birleşmiş Milletler, belirli bir ülke veya uluslararası ekonomik ve siyasi yaptırımlar olabilir.

Bu tür bir senaryo rahatlatıcı görünebilir; fakat dışarıdan gelen bir kurtarıcıya güvenme konusunda çok ciddi sorunlar mevcuttur. Bu tür bir güven duygusu, tamamen yanlış yere yönlendirilmiş olabilir. Genellikle dışarıdan gelen bir kurtarıcı olmaz ve dışarıdan bir ülke müdahale etse bile, muhtemelen bu ülkeye güvenmemek gerekir.

Dış müdahaleye ilişkin birkaç acı gerçeği bu noktada vurgulamak gerek:

- Genellikle yabancı devletler, kendi ekonomik ve siyasi çıkarlarını gözetmek adına bir diktatörlüğe müsamaha gösterir veya olumlu yardımda bulunurlar.
- Yabancı devletler aynı zamanda, farklı bir hedef için özgürlüklerine yardımcı olmak için verdikleri sözleri tutmak yerine, baskı görmüş bir kitleyi kullanmaya istekli olabilir.

- Bazı yabancı devletler, sadece söz konusu ülke üzerindeki kendi ekonomik, siyasi veya askeri egemenliklerini kazanmak için bir diktatörlüğe karşı dururlar.
- Yabancı devletler, sadece dahili direniş hareketi diktatörlüğü salılamaya başlayıp, bu bağlamda uluslararası dikkati rejimin vahşi yapısına çektiği zaman olumlu amaçlar için işin içine girebilir.

Diktatörlükler genellikle ilgili ülkenin iç güç dağıtımından dolayı öncelikle meydana gelir. Nüfus ve toplum diktatörlük için ciddi problemler yaratmak için fazlasıyla zayıftır; zenginlik ve güç çok az kişi arasında dağılmıştır. Diktatörlükler uluslararası eylemlerden yararlanabilse ya da bir miktar zayıflasa bile, devam etmeleri öncelikle iç etkenlere bağlıdır.

Güçlü bir iç direniş hareketini desteklediklerinde ise uluslararası baskılar çok faydalı olabilir, Örneğin, o zaman, uluslararası ekonomik boykotlar, ambargolar, diplomatik ilişkilerin askıya alınması, uluslararası kuruluşlardan dışlanma, Birleşmiş Milletler organları tarafından kınama ve benzeri eylemler büyük ölçüde yardımcı olabilir. Ancak, güçlü bir iç direniş hareketinin yokluğunda, başkaları tarafından bu tür eylemlerin gerçekleştirilme ihtimali de zayıf.

Acı gerçekle yüzleşmek

Sonuç oldukça zordur. Eğer en az zarar ile diktatör bulunduğu konumdan indirilmek isteniyorsa, gerçekleştirilmesi gereken 4 ana unsur vardır:

- Kararlılıkla, kendine güvenle direniş becerileriyle, baskı gören kitlenin güçlendirilmesi;
- Baskı gören kitlenin sosyal gruplarının ve kuruluşlarının güçlendirilmesi;
- Güçlü bir dahili direniş gücünün oluşturulması ve
- Özgürlük için akıllıca bir büyük stratejik planın geliştirilip, us-taca uygulanması.

Bir özgürlük mücadelesi, kendine güven ve mücadele grubunun içsel anlamda güçlenmesi için gereken zamandır. Charles Stewart Parnell, 1879-1880'deki İrlanda grev mücadelesi kampanyasında, şu şekilde bir çağrıda bulunmuştur:

Hükümete güvenmenin faydası yok. Sadece kendi hükümlerine güvenmen gerekir. Bir arada durarak kendinize [Y]ardım edin. aranızdaki güçsüzlerin gücü olun, onları güçlendirin, gruplar oluşturun, organa olunuz ve kazanmalısınız.

Sadece bu sorunu çözüme hazır hale getirdiğinizde; sadece o zaman bu sorun çözülecektir⁴

Güçlü, kendine güvenen bir kuvvet karşısında, akıllı stratejilerle, disiplinli ve cesur eylemlerle ve sahici bir güçle, diktatörlük eninde sonunda çökecektir. Bunun ile birlikte yukarıda da bahsedilen dört koşul sağlanmalıdır.

Üstteki görüşlerin belirttiği üzere, diktatörlükten doğan özgürlükler, insanların kendilerini özgürleştirme yetisine dayanmaktadır. Üstte belirtilmiş siyasi sonuçlara yönelik başarılı siyasi muhalefet veya şiddet içermeyen mücadele vakaları, kitlelerin kendilerini özgürleştirmek için kullanabilecekleri yöntemler olduğunu; fakat bu seçeneklerin henüz geliştirilmemiş olduğunu gösteriyor. Bu seçeneği, sonraki bölümlerde detayı olarak inceleyeceğiz. Bununla birlikte, görüşmeler konusunu diktatörlükleri ortadan kaldırmak adına bir yol olarak incelememiz gerek.

⁴ Patrik Sarsfield OHegarty, Birlik Yönetimindeki İrlanda'nın Tarihçesi, 1880-1922 (Londra: Methuen, 1952), sayfa 490-491.

İki MÜZAKERENİN TEHLİKELERİ

Bir diktatörlükle karşı karşıyayken ciddi problemlerle karşılaşıldığında (Birinci Bölümde belirtildiği üzere), bazı kişiler pasif teslimiyet haline geri dönebilir. Demokrasiye ulaşmak için bir çözüm olmadığını düşünen diğerleriyle, bu diktatörlüğün kalıcı olduğu ve bunu kabul etmek gerektiği sonucuna vararak, “uzlaşma”, “taviz verme” ve “müzakere” araçlarıyla bazı pozitif unsurları kurtarmayı ve gaddarlığı sonlandırmayı umar. Görünüşte gerçekçi seçeneklerden yoksun olması nedeniyle bu düşünce şekli cezbedicidir.

Gaddar diktatörlüklere karşı ciddi mücadele, hoş bir ihtimal değildir. Neden bu yola gitmek gereksin ki? Herkes mantıklı olup, diktatörlüğü kademeli olarak bitirmek için bir yol üzerinde görüşmeler yapamaz mı? Demokratlar diktatörün insani duygularına hitap edip onu egemenliğini adım adım azaltmaya ve belki de sonunda hakimiyetini demokrasiyi oluşturmak için tamamen devretmeye ikna edemez mi?

Bazen, gerçeğin tek taraflı olmadığı düşünülür. Belki de demokratlar, zor koşullarda iyi nedenlerle hareket etmiş olma ihtimalleri bulunan diktatörleri yanlış anlamıştır? Ya da, belki de bazı insanlar, gerekli cesaret ve cazibe sağlandığında diktatörlerin ülkelerinin karşılaştığı bu zorlu durumdan kendi yakalarını memnuniyetle sıyracaklarını düşünmektedir. Diktatörlere, herkesin bir kazanımının olduğu, iki tarafın da işine yarayabilecek bir çözüm sunulabileceği fikri öne sürülebilir.

Demokratik muhalefet bu anlaşmazlığı müzakereler aracılığıyla barışçıl bir şekilde sonlandırmak istiyorsa (ki bu süreç bazı yetenekli bireyler veya başka bir hükümet tarafından bile desteklenebilir), böyle bir durumda daha fazla mücadelenin risklerini ve beraberinde getireceği acıları göze almanın gereksiz olduğu düşünülebilir. Askeri bir çatışmadan ziyade şiddet içermeyen bir mücadeleyle yürütülse bile, bu daha zor bir mücadeleye tercih edilmez mi?

Müzakerelerin getirileri ve kısıtlamaları

Müzakere anlaşmazlıkların olduğu belirli türdeki konuların çözümü noktasında çok yararlı bir araçtır ve şayet müzakere yolu varsa, ihmal ve ret edilmemelidir.

Önemli hususların söz konusu olduğu ve dolayısıyla bir uzlaşmanın kabul edilebilir olduğu bazı durumlarda, müzakereler bir ihtilafın çözülmesi için önemli bir araç olabilir. Daha yüksek ücretler için yapılan bir işçi görevi, ihtilaf çerçevesinde müzakerelerin uygun rolüne dair uygun bir örnek olabilir: Müzakere edilmiş bir anlaşma, anlaşmaya çalışan iki tarafın önceden sunduğu iki miktarın arasında olacak şekilde bir artış sağlayabilir. Bununla birlikte, yasal ticaret sendikalarıyla yapılan işçi çatışmaları, vahşi bir diktatörlüğün devam eden varlığının veya siyasi bir özgürlüğün kuruluşunun söz konusu olduğu çatışmalardan oldukça farklıdır.

Bu hususlar, dini ilkeleri, insan özgürlüğünü veya toplumun gelecekteki gelişimini etkileyecek ölçüde önemliyse, müzakereler iki tarafın da tatmin olacağı bir sonuca ulaşması için bir yol sunmamaktadır. Taviz verilmemesi gereken bazı temel hususlar söz konusudur. Bu hususlarda taviz vermemenin tek yoluysa, güç ilişkilerinde demokratların lehinde bir değişim yaşanmasıdır. Bu tür bir değişim müzakere ile değil, ancak mücadele ile elde edilebilir. Bu, müzakerelerin hiçbir işe yaramadığı anlamına gelmez. Buradaki anlatılmak istenen, müzakerelerin güçlü bir demokratik muhalefetin olmadığı durumlarda güçlü bir diktatörlükten kurtulmak için gerçekçi bir yöntem olmadığıdır.

Diğer yandan, müzakerelerin bir seçenek dahi olmadığı durumlar da söz konusu olabilir. Bulunduğu mevkide kendini güvende hisseden ve kökleşmiş diktatörler, demokratik muhalifleriyle müzakere etmeyi reddedebilirler. Ya da müzakereler başladığında demokrat müzakereciler ortadan kaybolabilir ve kendilerinden bir daha haber alınmayabilir.

Müzakere teslimiyet midir?

Diktatörlüğe karşı çıkıp müzakere yoluna gitmek isteyen kişi ve gruplar genellikle iyi gerekçelere/güdülere sahip olacaktır. Özellikle

acımasız bir diktatörlüğe karşı askeri mücadelenin yıllarca yürütüldüğü ancak nihai bir zafer getirmeyen mücadelelerde, görüşü ne olursa olsun tüm insanların barış istiyor olması anlaşılır bir durumdur. Diktatörün askeri olarak üstün olduğu ve yıkımın ve kayıpların tahammül edilemez bir noktaya geldiği durumlarda demokratlar özellikle müzakere yolunu tercih edebilirler. Bu gibi durumlarda, bazı demokratik hedeflerden ödün vererek, şiddet ve karşı şiddet döngüsünü sonlandırabilecek başka yöntemleri aramak oldukça cazip gelecektir.

Bir iktidarın, demokratik muhalefet ile barış müzakeresi yapma çağrısı elbette ki samimiyetten uzaktır. Şiddete, diktatörlerin bizzat kendileri tarafından derhal son verilebilir, tabi ki kendi halkına karşı savaşmayı keserlerse. Kendi girişimleriyle hiçbir pazarlık yapmaksızın, insan haysiyeti ve haklarına saygı gösterebilir, siyasi tutukluları serbest bırakabilir, işkenceyi sonlandırabilir, askeri operasyonları kesebilir, hükümetten çekilebilir ve insanlardan özür dileyebilir.

Diktatörlüğün güçlü olduğu ancak rahatsız edici bir direnişin de var olduğu durumlarda, diktatörler “barış” kisvesi altında karşıt grupları teslim olmaları için ikna etmek isteyebilir. Müzakere talebi cezbedici gelebilir fakat toplantı odalarında büyük tehlikeler pusuya yatmış bekliyor olabilir.

Öte yandan, muhalefet olağanüstü güçlü ve diktatörlük gerçekten tehdit altında ise, diktatörler sahip oldukları kontrol ve varlıkları mümkün olduğu kadarını elde tutabilmek ve kurtarmak için müzakere arayışına girebilir. İki durumda da demokratlar diktatörlerin amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmamalıdır.

Demokratlar, diktatörlerin müzakere süreçlerine kasıtlı olarak yerleştirdiği tuzaklara dikkat etmelidir. Temel politik özgürlüklerin gündemde olduğu durumlarda diktatörlerin müzakere talebindeki amaç, demokratları - diktatörlüğün şiddeti devam ederken - barışçıl bir şekilde teslim olmaya teşvik etmek olabilir. Bu tür anlaşmazlıklarda müzakerelerin oynayabileceği tek düzgün rol, diktatörün gücünün tamamen elinden alındığı ve diktatörün uluslararası bir hava alanına güvenli geçiş talep ettiği kararlı bir mücadelenin sonunda gerçekleşebilir.

Müzakerelerde Güç ve Adalet

Eğer bu yorum müzakereler konusunda çok sert bir eleştiri gibi görünüyorsa, belki de müzakerelere atfedilmiş olan romantizm biraz azaltılmalıdır. Müzakerelerin nasıl yürütüleceği konusunda net düşüncelere sahip olunması gereklidir.

Müzakere, iki tarafın eşit şekilde masaya oturması ve çatışmaya neden olan sorunları konuşarak aralarında çözmeleri anlamına gelmektedir. İki gerçek unutulmamalıdır. İlk olarak, müzakerelerde üzerinde mutabık kalınan anlaşmanın içeriğini belirleyen şey çatışan görüşler ve amaçlar arasında göreceli adalet sağlanması değildir. İkincisi, uzlaşılan anlaşmanın içeriği büyük ölçüde tarafların güçleri tarafından belirlenir.

Bazı zor sorular dikkate alınmalıdır. Karşı taraf müzakere masasında anlaşmaya yanaşmazsa, ilerleyen zamanlarda taraflar amaçlarına ulaşmak için ne yapabilirler? Masada anlaşmaya varıldıktan sonra karşı taraf sözünü tutmaz ve anlaşmaya rağmen amaçlarına ulaşmak için sahip olduğu güçleri kullanmaya kalkarsa, taraflar ne yapabilirler?

Müzakerelerde çözüme mevcut sorunlardaki doğru ve yanlışların değerlendirilmesiyle ulaşılmaz. Bunlar çok tartışılmış olabilir, fakat, müzakerelerde gerçek sonuçlar çatışan tarafların mutlak ve göreceli güç durumlarının değerlendirilmesi ile elde edilir. Peki demokratlar en azından asgari isteklerinin reddedilmemesi için ne yapabilirler? Diktatörler iktidarda kalmak ve demokratları etkisiz hale getirmek için ne yapabilirler? Bir başka deyişle, bir anlaşmaya varılmışsa, bu durum muhtemelen tarafların güçlerini mukayese etmeleri ve açık bir çatışmanın nasıl sona ereceğini hesaplamalarının sonucudur.

Tarafların anlaşmaya varmak için nelerden vazgeçebilecekleri de dikkate alınmalıdır. Başarılı müzakerelerde ödün verilmesi, yani farklılıkların ayrılması söz konusudur. İki taraf da istediklerinin bir kısmını elde eder ve bir kısmından vazgeçer.

Aşırı diktatörlükler söz konusu olduğunda, demokrasi yanlısı güçler neleri diktatörlere ödün verirler? Demokrasi yanlıları diktatörlerin

hangi amaçlarını kabul edeceklerdir? Demokratlar diktatörlere (siyasi parti veya askeri entrikalar olsun) anayasal olarak kurulmuş daimi bir rol verecek midirler? Demokrasi bunun neresindedir?

Müzakerelerde her şeyin iyi gittiği varsayılsa bile, şu soruyu sormak gerekir: Sonuçta nasıl bir barış ortaya çıkacak? Hayat, demokratların mücadeleye başladıkları dönemdeki koşullardan daha mı iyi yoksa daha mı kötü olacak?

“Uzlaşılabilir” diktatörler

Diktatörlerin baskılarının çeşitli sebepleri ve amaçları olabilir: güç, konum, varlık, toplumu şekillendirme gibi. Unutulmamalı ki, bunların hiç biri bulundukları kontrol edebilen pozisyonlardan ayrılmaları durumunda gerçekleşmeyecektir. Diktatörler pazarlıklar süresince amaçlarını korumaya çalışacaklardır.

Herhangi bir müzakerede diktatörler tarafından verilen sözler ne olursa olsun şunu asla unutmamalısınız: diktatörler demokratik muhaliflerinin biat etmesini sağlamak için türlü türlü sözler verip, ardından yüzüstü bir şekilde yaptıkları bu anlaşmaları ihlal edebilirler.

Eğer demokratlar baskıları durdurmak için direnç göstermeyi bırakmayı kabul ederlerse, büyük hayal kırıklığına uğrayabilirler. Direnç göstermeyi bırakmak çok nadir olarak baskıları azaltır. Ulusal ve uluslararası karşı muhalefet ortadan kalktığında, diktatörler baskı ve zulümlerini daha acımasız hale bile getirebilirler. Halkın direnişinin yıkılması genelde diktatörlüğün acımasızlığını ve kontrolünü sağlayan dengeyi ortadan kaldırır. Böylece zorbalar diledikleri kişilere karşı saldırıya geçerler. Zorbaların saldırı gücü bizim direnç gücümüzün eksikliğindendir, diye yazmış Krishnalal Shridharani.⁵

Temel konular söz konusu olduğunda önemli olan dirençtir, müzakere değil. Hemen hemen tüm durumlarda, direnç diktatörleri devre

⁵ Krishnalal Shridharani, *War Without Violence: A Study of Gandhi's Method and Its Accomplishments* (New York: Harcourt, Brace, 1939, ve yeni baskı New York ve Londra: Garland Publishing, 1972), p. 260.

dışı bırakana kadar devam etmek zorundadır. Başarıya büyük çoğunlukla bir çözüm için müzakereyle değil fakat en uygun ve güçlü direnç araçlarının akıllıca kullanılması ile ulaşılabilir.

Daha sonra ayrıntılı olarak incelenmek üzere, savımız özgürlükleri için savaşımlar için siyasi karşı koyma veya şiddete başvurmeyan çaba, bulunabilecek en güçlü araçlardır.

Ne tür bir barış?

Diktatörler ve demokratlar barışı konuşacaklarsa, mevcut tehlikeler nedeniyle, çok açık bir yaklaşıma sahip olmalıdırlar. Barış kelimesini telaffuz eden herkes özgürlük ve adalet istememektedir. Yüzlerce, binlerce insana zulmeden acımasız diktatörler karşısında teslim olmak ve boyun eğmek gerçek bir barış değildir. Hitler sık sık barıştan bahsedirdi, tabi onun iradesine teslim olmak anlamına gelen barıştan. Bir diktatörün barışı genelde hücredeki ya da mezardaki barıştan fazlası değildir.

Başka tehlikeler de yok değil. İyi niyetli arabulucular bazen müzakerenin amaçlarını hatta bizzat müzakere sürecini bulandırıyorlar. Dahası, demokratik müzakereciler veya müzakerelerde yardımcı olmayı kabul etmiş yabancı müzakere uzmanları, diktatörlere daha önce devlette el koydukları, insan haklarını ihlal ettikleri ve zorbalıklar yaptıkları için elde edememiş oldukları ulusal ve uluslararası düzeydeki meşruiyeti bir anda sağlayabilirler. Bu umutsuzca ihtiyaç duyulan meşruiyet olmadan, diktatörler hüküm sürmeye devam edemezler. Barış yandaşlarının onlara bu meşruiyeti sağlamaktan kaçınmaları gerekir.

Umutlu olmak için nedenler

Daha önce belirtildiği üzere, muhalefet eden tarafın liderleri, demokratik bir mücadelenin getirdiği ümitsizlik hissiyle, görüşmeleri devam ettirmek zorunda hissedebilir. Ne var ki, bu güçsüzlük duygusu değiştirilebilir. Diktatörlükler kalıcı değildir. Diktatörlükler gölgesinde

yaşayan insanlar zayıf kalmamalı ve diktatörlerin sonsuza dek güçlü kalmasına izin verilmemelidir. Uzun zaman önce Aristo: “Oligarşi ve tiranlığın ömrü, diğer tüm yapılanmalardan daha kısadır. Genel olarak, tiranlıkların ömrü uzun olmadı.”⁶ Modern diktatörlükler de aynı zamanda hassastır. Zayıf yönlerinin üzerine gidilebilir ve diktatörün gücü bölünebilir. (Bölüm 4’te, bu zayıflıkları daha detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.)

Yakın tarih diktatörlüklerin savunmasızlığını gösteriyor ve göreceli olarak kısa zamanlarda yıkıldıklarını ortaya koyuyor: Polonya’daki komünist diktatörlüğün yıkılması için 1980-1990 arasındaki on yıl gerekmişken, Doğu Almanya ve Çekoslovakya’da bu yıkılma süreci haftalar içerisinde gerçekleşmiştir. El Salvador ve Guatemala’da, 1944 yılında köklü ve vahşi askeri diktatörlere karşı yapılan mücadele, iki ülkede de yaklaşık 2 hafta sürdü. İran’daki asker gücüne dayalı Şah rejimi, birkaç ayda yıkıldı. Filipinlerdeki Marcos diktatörlüğü, 1986 yılında halkın gücüne yenik düştü: Karşı tarafın gücü açık bir şekilde ortaya çıktığında, Amerika Birleşik devletleri hükümeti Başkan Marcos’u hızlı bir şekilde yalnız bıraktı. Ağustos 1991’de Sovyetler Birliği’ndeki sert darbe girişimi, siyasi muhalefet tarafından günler içerisinde engellendi. Sonrasında, uzun süre boyunca bastırılmış, farklı bileşenlerden oluşan uluslar; sadece günler, haftalar ve aylar içerisinde bağımsızlıklarını geri kazandı.

Şiddetin her zaman hızlı bir çözüm olduğuna ve şiddet içermeyen bir çözümün uzun zaman aldığına dair eski önyargı, açık bir şekilde tamamen yanlıştır. Geri plandaki durumlar ve toplum bünyesindeki değişiklikler için çok fazla zaman gerekse de, bir diktatörlüğe karşı yapılan fiili savaş, şiddet içermeyen bir mücadele ile oldukça hızlı bir şekilde ortaya çıkar. Bir tarafta imha etme, diğer tarafta ise teslim olma şeklinde süregelen bir savaş için tek alternatif, görüşmeler yapmak değildir. Üstte bahsedilen ve Birinci Bölüm’de yer alan örnekler, barış ve özgürlük isteyenlerin için farklı bir seçenek olduğunu gösteriyor: Siyasi başkaldırı.

⁶ Aristo, *Siyaset*, çeviren T. A. Sinclair (Harmondsworth, Middlesex, İngiltere ve Baltimore, Maryland: Penguin Books 1976 [1962]), Book V, Chapter 12, syf. 231 ve232.

ÜÇ GÜÇ BU ŞEKİLDE Mİ GELİR?

Özgürlük ve barış içinde yaşayan bir toplum haline gelmek tabii ki kolay bir iş değildir. Üstün stratejik yetenek, organizasyon ve planlama gerektirir. Hepsinden de önemlisi, güç gerektirir. Demokratlar, kendi güçlerini etkili şekilde kullanma yetenekleri yoksa, diktatörü devirerek siyasi özgürlük ortamı getiremezler.

Fakat bu nasıl mümkün olabilir? Demokratik muhalefet, diktatörlüğü ve onun muazzam asker ve polis ağını yok etmeye yetecek ne tür bir gücü harekete geçirebilir? Bu soruların cevapları, siyasi gücün genellikle göz ardı edilen bir anlayışında gizlidir. Bu bilgiyi öğrenmek o kadar da zor bir iş değildir. Bazı temel gerçekler oldukça basittir.

“Maymunların Efendisi” Hikâyesi

Örneğin, Liu-Ji tarafından yazılan bir 14. yüzyıl Çin hikayesi, siyasi gücün ihmal edilmiş olan bu anlayışını özetlemektedir:⁷

Chu adlı feodal devlette, yaşlı bir adam maymunları emrinde tutarak hayatta kalmıştır. Chu halkı onu ju gong, (maymun efendisi) olarak adlandırmıştır.

Yaşlı adam, her sabah maymunları bahçesinde toplar ve en yaşlı olanına liderlik yapmasını ve diğerlerini çalılardan ve ağaçlardan meyveler toplamak için dağa götürmesini emrederdi. Her maymunun topladığı meyvelerin onda birini yaşlı adama vermesi kuralı idi. Vermeyenler, acımasızca dövülürdü. Tüm maymunlar şiddetli şekilde acı çekiyorlar, fakat şikayet etmeye cesaret edemiyorlardı.

⁷ Orjinal adı Rule By Tricks, yani Hilelerle Yönetmek olan bu hikâye Yu-li-zi'ye aittir ve Liu Ji tarafından aktarılmıştır (1311-1375) ve Sidney Tai tarafından tercüme edilmiştir, her hakkı saklıdır. Yu-li-zi aynı zamanda Liu Ji'nin takma adıdır. Tercümesi ilk olarak ‘Şiddetsiz Yaptırımlar : Albert Einstein Enstitüsünden Haberler, (Cambridge, Kitle) Vol. IV, No.3 (Kış sayısı, 1992-1993), s.3” te yayınlamıştır. 3 (Kış sayısı 1992-1993), s.3.

Bir gün, küçük bir maymun diğerlerine sorar : Çalılık ve ağaçlardaki tüm meyveleri yaşlı adam mı dikti ? Diğerleri yanıtlar : Hayır, onlar doğal olarak yetişir. Küçük maymun tekrar sorar : Meyveleri yaşlı adamın izni olmadan toplayabilir miyiz? Diğerleri yanıtlar : Evet, yapabiliriz. Küçük maymun devam eder : O halde, neden yaşlı adama bağımlıyız, neden ona hizmet ediyoruz?

Küçük maymun henüz cümlesini bitirmeden, tüm maymunlar aniden aydınlandı ve uyandılar.

Aynı gece, maymunlar yaşlı adamın uyuduğunu gördükten sonra, içinde tutuldukları kampın tüm çitlerini yıktılar ve kampı tamamen yok ettiler. Ayrıca, yaşlı adamın deposundaki meyveleri alarak kayıplara karıştılar ve bir daha da dönmediler. Yaşlı adam sonunda açlıktan öldü.

Yu-li-zi der ki, dünyadaki bazı insanlar halklarını adil ilkelerle değil, hilelerle yönetirler. Onlar da aynen maymunların efendisi gibi değil midirler? Onlar sersemliklerinin farkında değildirler. Halkları aydınlandığında, onların hileleri artık işe yaramayacaktır.

Siyasi Gücün Gerekli Kaynakları

İlke basittir. Diktatörler, yönettikleri halkın yardımına ihtiyaç duyarlar, bu olmadan siyasi güçlerinin kaynaklarını sağlayamaz ve sürdüremezler. Siyasi gücün kaynakları arasında şunlar bulunmaktadır:

- *Otorite*, yani halk arasında rejimin meşru olduğu ve ona itaat etmek gibi ahlaki bir yükümlülükleri olduğu inancının bulunması;
- *İnsan kaynakları*, yani yöneticilere itaat eden, onlarla işbirliği yapan ve onlara destek veren kişi ve grupların sayısı ve önemi;

- Rejimin bazı faaliyetleri yerine getirmek için ihtiyaç duyduğu ve işbirliği yapan kişi ve gruplar tarafından sağlanan *Yetenek ve Bilgi*;
- *Görünmeyen faktörler*, yani halkı yöneticilere itaat etmeye ve onlara destek vermeye yöneltten psikolojik ve ideolojik faktörler;
- *Maddi kaynaklar*, yani yöneticilerin malvarlıklarına, doğal kaynaklara, mali kaynaklara, ekonomik sisteme, ve iletişim ve ulaştırma vasıtalarına erişim ve onları kontrol etme düzeyi; ve
- Rejimin var olabilmesi ve politikalarını sürdürebilmesi için, itaat etmeyen ve işbirliği yapmayanların boyun eğmelerini ve işbirliği yapmalarını sağlayacak *yaptırımlar*, cezaların uygulanması veya bu yöndeki tehditlerin olması.

Bununla birlikte, tüm bu kaynaklar rejimin kabul edilmesine, halkın boyun eğmesi ve itaat etmesine, ve çok sayıda insanın ve toplumdaki çeşitli kuruluşların rejimle işbirliği yapmasına bağlıdır. Bunların olacağının garantisi yoktur.

Tam işbirliği, itaat, ve destek, ihtiyaç duyulan güç kaynaklarının kullanılabilirliğini arttıracak ve sonuç olarak hükümetin iktidar olma gücünü arttıracaktır.

Öte yandan, halkın ve kurumların diktatörlere desteğini çekmeleri, tüm yöneticilerin ihtiyaç duydukları güç kaynaklarının varlığını azaltabilir hatta ortadan kaldırabilir. Bu kaynaklar olmazsa, yöneticilerin gücü zayıflar ve sonunda yok olur.

Doğal olarak, diktatörler iktidarlarını tehdit eden fikir ve eylemlere karşı hassastırlar. İşte bu nedenle de diktatörlerin, itaat etmeyen, grev yapan ya da işbirliğinden kaçanları cezalandırması muhtemeldir.

Fakat, konu burada bitmiyor. Baskı, hatta saldırganlık, rejimin ayakta kalabilmek için ihtiyaç duyduğu işbirliği ve itaati her zaman yeterli ölçüde üretmez.

Eğer baskıya rağmen güç kaynakları yeterli bir süre boyunca sınırlanır veya kesilirse, bu durumun ilk sonuçları olarak, diktatörlük tarafında belirsizlik ve kafa karışıklığı olabilir. Bu ilk şaşkınlığın ardından muhtemelen diktatörlüğün gücü belirgin bir şekilde azalacaktır. Güç kaynaklarının engellenmesi, zamanla rejimin felç olmasına, kontrolü kaybetmesine, ve ağır durumlarda, dağılmasına yol açabilir. Siyasi eksikliğe bağlı olarak, diktatörlerin gücü, yavaş veya hızlı bir şekilde, ortadan kalkacaktır.

Her hükümette özgürlük veya tiranlığın derecesi, büyük ölçüde, halkın kendilerini köleleştirmeye yönelik girişimlere karşı göreceli özgür olma kararlılığının, isteğinin ve kabiliyetinin derecesinin bir yansımasıdır.

Yaygın kanının aksine, totaliter diktatörler bile, yönettikleri halk ve toplumlara bağımlıdırlar. Siyaset bilimcisi Karl W. Deutsch'un 1953'te belirttiği gibi:

Totaliter yönetim, ancak çok sık kullanılmak zorunda kalmazsa güçlüdür. Eğer totaliter güç tüm halka karşı her zaman kullanılmak zorunda kalırsa, muhtemelen uzun süre güçlü kalamayacaktır. Totaliter rejimler diğer yönetim şekillerine nazaran tebalarını yönetmek için daha fazla güce ihtiyaç duydukları için, bu tür rejimler halkları arasından yaygın ve güvenilir itaate daha fazla ihtiyaç duyarlar; dahası, ihtiyaç duyduklarında toplumun önemli bir kesiminin aktif desteğine dayanmak zorundadırlar.⁸

19. yüzyıl İngiliz hukuk teorisyeni John Austin, hoşnutsuz bir halkla karşı karşıya olan bir diktatörün durumunu anlatmaktadır. Austin'e göre, halkın çoğunluğu hükümeti ortadan kaldırmaya kararlıysa ve bu durumda karşılaşılabilecekleri baskıya dayanmaya azimliyse, o taktir-

⁸ Karl W. Deutsch, "Cracks in the Monolith," in Carl J. Friedrich, ed., *Totalitarianism* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1954), pp. 313-314.

de hükümetin kudreti ve onu destekleyenler dış yardım alsalar bile nefret edilen iktidarlarını sürdüremezler. Austin'e göre, isyan eden halkı daimi itaate ve bağlılığa geri döndürmek mümkün değildir.⁹

Niccolo Machiavelli çok daha önceleri bu konuyu Prens adlı eserinde ele almıştı. . . halkının tümünü kendine düşman eden bir Prens, hiçbir zaman güvende değildir; ve zalimliği arttıkça iktidarı da zayıflar.¹⁰

Bu tür bilgilerin pratikteki örnekleri arasında Norveç'li direnişçilerin Nazi işgaline direnmeleri, ve Bölüm 1'de belirtildiği gibi, cesur Polonyalıların, Almanların, Çeklerin, Slovakların ve diğer birçok milletin Komünist saldırganlık karşısındaki direnişleri ve Avrupa'da Komünist yönetimlerin çöküşüne katkıda bulunmaları gösterilebilir. Tabii ki bu durum yeni bir olgu değildir: şiddet içermeyen direnişin tarihi en azından halkın Romalı efendileriyle işbirliği yapmaktan vazgeçtiği M.Ö. 494 yılına kadar gitmektedir.¹¹

Şiddet içermeyen direnişe Asya, Afrika, Amerika, Avustralya, Pasifik ve Avrupa'daki halklar tarafından çeşitli zamanlarda başvurulmuştur.

Bu nedenle, bir iktidarın gücünün ne ölçüde kontrol edileceği veya edilemeyeceğini belirlemenin en önemli üç faktörü şunlardır : 1- halkın hükümetin gücünü sınırlama konusundaki göreceli arzusu; 2- halkın, bağımsız kurum ve kuruluşların güç kaynaklarını ortaklaşa geri çekmeleri konusundaki göreceli güçleri; ve 3- toplumun rıza ve desteğini esirgeme konusundaki göreceli yeteneği.

⁹ John Austin, *Lectures on Jurisprudence or the Philosophy of Positive Law* (Beşinci baskı, Robert Campbell tarafından revize ve kontrol, 2 vol., London: John Murray, 1911 [1861]), Vol. I, p. 296.

¹⁰ Niccolo Machiavelli, *The Discourses on the First Ten Books of Livy*, in *The Discourses of Niccolo Machiavelli* (London: Routledge and Kegan Paul, 1950), Vol. I, p. 254.

¹¹ See Gene Sharp, *The Politics of Nonviolent Action* (Boston: Porter Sargent, 1973), diğer tarihi örnekler için s. 75 ve diğer yerler.

Demokratik Gücün Merkezleri

Demokratik toplumun bir özelliği de, çok sayıda hükümet dışı grup ve kuruluşların devletten bağımsız olarak var olabilmesidir. Örneğin bunlar arasında, aileler, spor kulüpleri, ekonomik kuruluşlar, ticaret sendikaları, öğrenci dernekleri, siyasi partiler, komşuluk dernekleri, bahçecilik kulüpleri, insan hakları kuruluşları, müzik grupları, edebi topluluklar ve diğerleri yer almaktadır. Bu kuruluşlar kendi amaçlarına hizmet etmeleri ve aynı zamanda sosyal ihtiyaçları karşılamaları bakımından önemlidirler.

Ayrıca, bu kuruluşlar siyasi bakımdan da çok önemlidirler. Bunlar, sundukları grupsal ve kurumsal temeller ile, halkın toplumsal yönetim konusunda etki yapmasına, çıkarlarına, faaliyetlerine ve amaçlarına zarar veren diğer gruplara veya hükümet uygulamalarına karşı direnmesine imkan sağladılar. Bu tür gruplara üye olmayan soyutlanmış bireyler genellikle, bırakın diktatörlük veya hükümeti, toplumun diğer kesimleri üzerinde bile önemli bir etki yapamazlar.

Sonuç olarak, bu tür kuruluşların özerklik ve bağımsızlıkları diktatörler tarafından alınabiliyorsa, toplum nispeten çaresiz olacaktır. Ayrıca, bu tür kuruluşların kendileri merkezi yönetim tarafından diktatörce kontrol edilebiliyor veya bunların yerine yeni kuruluşlar kurulabiliyorsa, bu kuruluşlar bireysel üyeleri ve toplumun bu kesimlerini baskı altına almak için kullanılabilirler.

Bununla birlikte, (hükümet kontrolü dışındaki) bu bağımsız sivil kuruluşların özerklik ve bağımsızlıkları sürdürülebiliyor ve yeniden elde edilebiliyorsa, bunlar siyasi itirazların ortaya konulması bakımından oldukça önemlidirler. Diktatörlerin dağıldığı veya zayıfladığı örneklerin tümünün ortak özelliği, siyasi karşıtlığın toplum ve onun kuruluşları tarafından kitlesel ve cesur biçimde uygulanmasıdır.

Belirtildiği üzere, bu güç merkezleri, halkın diktatörce uygulamalar karşısında baskı yapması ve bu tür uygulamalara karşı direnebilmesi için kurumsal zeminler sunmaktadırlar. Gelecekte, bu kuruluşlar özgür toplumun vazgeçilmez yapısal temelinin bir parçası olacaklardır.

Bu nedenle, bu kuruluşların sürekli olarak bağımsız olmaları ve gelişmeleri, özgürlük mücadelesinin başarılı olabilmesinin genellikle bir ön koşuldur.

Eğer diktatörlük toplumun bağımsız yapılarını kontrol veya yok etme konusunda büyük ölçüde başarılı oluyorsa, direnişçilerin yeni ve bağımsız sosyal gruplar ve kuruluşlar oluşturmaları veya varlıklarını sürdüren veya kısmen kontrol edilebilen kuruluşlar üzerinde demokratik kontrolü yeniden sağlamaları önemli olacaktır. 1956-1957 yıllarındaki Macar Devrimi sırasında, çok sayıda doğrudan demokrasi konseyleri ortaya çıkmış, hatta bunlar birkaç hafta boyunca tüm federal kuruluşları ve hükümeti oluşturmak için bir araya gelmişlerdir. 1980'lerin sonlarında Polonya'da işçiler yasa dışı Dayanışma sendikaları kurmuşlar ve bazen Komünistlerin hakim olduğu resmi ticaret sendikalarının kontrolünü ele geçirmişlerdir. Bu türden kurumsal gelişmeler çok önemli siyasi sonuçlar yaratabilirler.

Tabii ki, bu anlatılanların hiçbiri, diktatörlüklerin kolayca yıkılabileceği veya bu yöndeki tüm girişimlerin başarılı olacağı anlamına gelmemektedir. Bu asla mücadelenin zayıtsız olacağı anlamına gelmez, zira diktatörlere hizmet etmeyi sürdürenlerin, işbirliği ve itaat kültürünü devam ettirebilmek adına halka karşı güç kullanmak sureti ile savaşabilecek olmaları da muhtemeldir.

Bununla birlikte, yukarıda anlatılan güce ilişkin gözlemler, diktatörlüklerin yıkılmasını mümkün olduğu anlamına gelmektedir. Özellikle de diktatörlüklerin, başarıyla uygulanan siyasi direnişler karşısında bazı zayıf yönleri bulunmaktadır. Şimdi bu özellikleri daha detaylı şekilde inceleyelim.

DÖRT DİKTATÖRLÜKLERİN ZAAFLARI VARDIR

Diktatörlükler genellikle zaafsız görünürler. İstihbarat kuruluşları, polis, askeri güçler, hapishaneler, toplama kampları, ve infaz ekipleri güçlü birkaç kişinin kontrolündedir. Ülkenin mali kaynakları, doğal kaynakları, ve üretim imkanları genellikle diktatörler tarafından yağmalanır ve diktatörlerin emirlerini yerine getirmek için kullanılır.

Karşılaştırma yapılacak olursa, demokratik muhalefet güçleri genellikle çok zayıf, etkisiz ve güçsüz görünür. Dolayısıyla, iktidarın kursesiz gücü karşısında muhalefetin güçsüz olduğu algısı muhalefetin etkili olmasını engeller.

Fakat olay burada bitmiyor.

Zaaf noktalarının belirlenmesi

Klasik Yunandan bir efsane, zaafsız olduğu düşünülenlerin zaafi yetlerine ışık tutmaktadır. Savaşçı Achille'e hiçbir darbe zarar vermiyor, hiçbir kılıç cildine nüfuz edemiyordu. Küçük bir çocukken, Achille'in annesi onu mucizevi Styx nehrine daldırmış, ve sonuçta Achille'in vücudu tüm tehlikelere karşı korumalı hale gelmiştir. Fakat bir sorun vardı. Nehre doğru sürüklenip gitmesin diye bebek topuklarından tutulduğu için, mucizevi su topuk bölgesine temas etmemişti. Achille yetişkin bir insan haline geldiğinde, herkes düşman silahlarının ona zarar veremeyeceğini düşünüyordu. Fakat, Truva'ya karşı yapılan savaşta, Achille'in bu zaafını bilen birinin verdiği bilgi doğrultusunda, bir düşman askeri okunu Achille'in korumasız olan ve yaralanabileceği topuğuna nişan almıştı. Darbe ölümcül olmuştu. Bugün bile, Aşil topuğu terimi bir kişi, plan veya kurumun savunmasız parçasını ifade etmektedir.

Aynı ilke, acımasız diktatörlükler için de geçerlidir. Onlar da, işgal edilebilir, fakat zaafaları tespit edilebilir ve saldırılar onlara yoğunlaştırılırsa bu en hızlı şekilde ve en az maliyetle gerçekleştirilebilir.

Diktatörlüklerin Zayıf Yönleri

Diktatörlüklerin zaafıları arasında aşağıdakiler bulunmaktadır:

1. Sistemin işlemesi için gerekli olan çok sayıda kişi, grup ve kurumların sınırlandırılması veya geri çekilmesi.
2. Rejimin geçmişte uyguladığı politikaların etkileri ve ihtiyaçları, rejimin bugün çelişkili politikalar benimseme ve uygulama imkanını oldukça sınırlandıracaktır.
3. Sistem işleyiş bakımından rutin ve yeni durumlara hızla adapte olma konusunda daha az yetenekli hale gelebilir.
4. Mevcut görevler için tahsis edilmiş olan personel ve kaynakların yeni ihtiyaçlara tahsisi kolay olmayacaktır.
5. Yöneticilerinden memnun olmayan astlar diktatörlüklere doğru ve yeterli bilgi vermeyerek diktatörlerin karar sürecini aksatabilirler.
6. Sistemin ideolojisi aşınabilir, efsane ve sembolleri sürdürülemez hale gelebilir.
7. Kişilerin gerçeği algılayışlarını etkileyen güçlü bir ideoloji varsa, bu ideolojiye katı şekilde bağlılık gerçek hayattaki durumlara ve ihtiyaçlara duyarsızlaşmayı beraberinde getirebilir.
8. Bürokrasinin etkinliğini, kapasitesini, aşırı kontrollerini ve düzenlemelerini zayıflatmak sistemin politikalarını ve işleyişini etkisiz hale getirebilir.
9. İç kurumsal çatışmalar ve kişisel rekabetler ve düşmanlıklar da diktatörlüğün işleyişine zarar verebilir, hatta aksatabilir.

10. Entelektüeller ve öğrenciler ortaya çıkan koşullardan, kısıtlamalardan, doktrincilikten ve baskıdan rahatsız olabilirler.
11. Kamuoyu zamanla rejime karşı duyarsız, kuşkucu, ve hatta düşman hale gelebilir.
12. Dinsel, sınıfsal, kültürel ve ulusal farklılıklar keskinleşebilir.
13. Diktatörlüğün güç hiyerarşisi her zaman bir ölçüde istikrarsızdır, bu durum bazen aşırı düzeye ulaşabilir. Bireyler hiyerarşik sıralamada hep aynı konumda kalmazlar, yükselir veya konumları geriletilebilir veya görevlerinden alınarak yerlerine yeni birileri atanabilir.
14. Polis ve asker güçlerinin bir bölümü kendi amaçlarını gerçekleştirecek yönde hareket edebilir, hatta yerleşik diktatörün iradesine karşı darbe bile yapabilirler.
15. Diktatörlük yeni ise, yerleşmesi için zaman ihtiyacı olacaktır.
16. Diktatörlüklerde bu kadar çok kararın bu kadar az sayıda insan tarafından alınması nedeniyle, muhakeme, politika ve uygulama hataları muhtemelen olacaktır.
17. Eğer rejim bu tehlikelerden kaçınmaya çalışır ve merkezi kontrolleri ve karar alma mekanizmasını azaltırsa, merkezi güç katmanları üzerindeki hakimiyeti daha da zayıflayabilir.

Diktatörlüklerin Zaaflarına Saldırılması

Bu tür yapısal zaafları bilen demokratik muhalefet, sistemi ciddi şekilde değiştirmek veya dağıtmak için özellikle bu Aşıl topuklarını zorlayabilir.

O halde sonuç açıktır : Güçlü görünüŖe rağmen, tüm diktatörlüklerin zaafları, iç verimsizlikleri, kişisel rekabetleri, kurumsal verimsizlikleri, ve kuruluşlar ile bölümler arasında çatışmaları vardır. Bu zaaflar, zamanla rejimi daha etkisiz ve değışen koşullara ve bilinçli direniş karşı daha savunmasız hale getirebilir. Rejimin tüm hedefleri gerçekteşmeyecektir. Örneğın bazen, Hitler'in doğrudan emirleri bile hiçbir zaman yerine getirilmemiştir, çünkü onun altında bu emirleri yerine getirmeyi reddeden bir yapı mevcuttu. Diktatoryal rejimler bazen gözlemlediğimiz üzere, hızlı şekilde dağılır.

Bu durum, diktatörlüklerin risksiz şekilde ve zayıat vermeden ortadan kaldırılabileceğı anlamına gelmemektedir. Kurtuluşa yönelik tüm olası hareket tarzlarının riskleri ve potansiyel acıları vardır, ve işleme-si zaman alacaktır. Ve tabii ki hiçbir hareket tarzı her durumda hızlı başarıyı getiremez. Bununla birlikte, diktatörlüklerin tespit edilebilir zaaflarını hedef alan mücadele türlerinin aşarı şansı, diktatörlüklerin en güçlü olduğı noktaları hedef alan mücadelelere nazaran daha fazladır. Sorun, bu mücadelenin nasıl verileceğidir.

BEŞ GÜÇ KULLANIMI

Birinci Bölüm’de diktatörlüklere karşı askeri direnişin diktatörleri en zayıf noktalarından değil aksine, en güçlü noktalarından hedef aldığını belirtmiştik. Askeri, cephane temini, silah teknolojileri vb alanda mücadele etmeyi seçen direniş hareketleri kendilerini ciddi anlamda dezavantajlı duruma sokarlar.

Diktatörlükler bu alanlarda daima üstün kabiliyetlere sahiptirler. Kurtuluş için dış güçlere dayanmanın riskleri de özetlenmişti. İkinci Bölüm’de diktatörlükleri ortadan kaldırmak için müzakerelere bel bağlamanın ortay çıkardığı sorunları inceledik.

O halde, demokratik direnişe avantaj sağlayacak ve diktatörlüklerin tespit edilebilen zaafalarını ağırlaştıracak ne tür araçlar mevcuttur? Hangi eylem tekniği 3. Bölümde bahsi geçen siyasi erk teorisinden istifade edecektir? Bir başka alternatif ise siyasi direniştir.

Siyasi direnişin aşağıdaki özellikleri bulunmaktadır:

- Sonucun diktatörün seçtiği savaş araçları tarafından belirlenmesini kabul etmez.
- Rejimin mücadele etmesi zordur.
- Sonuçta diktatörlüklerin zaafalarını ağırlaştırır ve güç kaynaklarını keser.
- Uygulamada oldukça dağılmış olabilir fakat belirli bir hedef doğrultusunda yoğunlaştırılabilir.
- Diktatörleri muhakeme ve uygulama hataları yapmaya itebilir.

- Küçük bir grubun sert yönetimine son verme mücadelesi çerçevesinde, toplumun tamamından, ve gruplarından ve kurumlarından bir bütün olarak faydalanabilir.
- Toplumdaki etkin gücü dağıtmaya yardımcı olabilir ve demokratik toplumun kurulması ve sürdürülmesini daha mümkün hale getirebilir.

Şiddet içermeyen mücadelenin işleyişi

Siyasi muhalefet de, askeri kabiliyetler gibi, muhalifleri farklı eylemlerde bulunacak şekilde etkilemeden, çatışmanın barışçıl bir şekilde çözülmesi için koşulları oluşturma veya muhaliflerin rejimini parçalama çabalarına kadar çeşitli amaçlarla uygulanabilir. Bununla birlikte, siyasi direniş, şiddetten oldukça farklı şekillerde gerçekleşir. Her iki teknik de mücadele içermesine karşın, bunu çok farklı araçlarla ve farklı sonuçlarla gerçekleştirirler. Şiddet içeren çatışmaların yöntemleri ve sonuçları iyi bilinmektedir. Yıldırma, yaralama, öldürme veya yok etmek için fiziksel silahlar kullanılır.

Şiddet içermeyen mücadele ise daha karmaşık ve şiddetten daha farklı bir mücadele aracıdır. Bunun yerine mücadele toplum ve kurumları tarafından psikolojik, sosyal, ekonomik ve siyasi araçların kullanılması yoluyla gerçekleştirilir. Bunlar protestolar, grevler, direniş, boykot, itaatsizlik ve insan gücüdür. Daha önce de belirtildiği gibi, tüm hükümetler ancak ihtiyaç duydukları kaynakları, toplumdan ve kurumlardan işbirliği, boyun eğme, ve itaati gibi aldıkları sürece yönetebilirler. Siyasi direniş, şiddetin aksine, bu tür güç kaynaklarını kesme bakımından eşsiz bir yere sahiptir.

Şiddet içermeyen silahlar ve disiplin

Geçmişteki güdümlü siyasi direniş kampanyalarının ortak hatası, grev ve kitlesel gösteriler gibi sadece bir veya iki yönteme dayanmalarıydı.

Aslında, direniş stratejistlerinin direnişi gerektiği şekilde yoğunlaştırmalarını ve dağıtmalarını sağlayan çok sayıda yöntem mevcuttur.

Yaklaşık iki yüz şiddet içermeyen eylem tespit edilmiştir ve bunlar kesinlikle daha fazladır. Bu yöntemler üç geniş kategoride sınıflandırılırlar : Protesto ve ikna, direniş, ve müdahale. Barışçı protesto ve ikna, yürüyüşleri, marşları ve gece nöbetlerini (54 yöntem) içeren sembolik gösterilerdir. Sivil itaatsizlik üç alt kategoriye ayrılır: (a) sosyal itaatsizlik (16 yöntem) (b) boykotları da içeren ekonomik itaatsizlik (26 yöntem) ve grevler (23 yöntem) ve (c) politik itaatsizlik (38 yöntem). Hızlı ve barışçı işgal, paralel hükümet (41 yöntem) gibi psikolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik, politik yöntemlerle barışçı müdahale son gruptur. Bu yöntemlerin 198'ini içeren bir liste bu yayının Ekinde bulunabilir.

Bu yöntemlerin pek çoğunun eğitilmiş siviller tarafından akıllıca bir strateji ve uygun taktiklerle geniş ölçekte ısrarla uygulanması gayri meşru bir rejimler için ciddi problemler oluşturacaktır. Bu, bütün diktatörlükler için geçerlidir.

Askeri araçların aksine, şiddet içermeyen mücadele doğrudan mevcut konulara odaklanabilir. Örneğin diktatörlük esas olarak siyasi bir konu olduğundan, şiddet içermeyen direnişin siyasi şekilleri önem arz edecektir. Bunlar arasında diktatörlüklerin meşruiyetini kabul etmeme ve ona itaat etmemektir. Direniş, belirli politikalara karşı da uygulanabilir. Bazen yavaşlatma ve durdurma gizlice uygulanabilir iken, bazen açık isyan, itaatsizlik ve grevler şeklinde görünür bir hal de alabilir.

Öte yandan, diktatör ekonomik baskılara açıksa veya kendisine yönelik toplumsal şikayetler çoğunlukla ekonomik nitelikteyse, o zaman boykot ve grev gibi ekonomik eylemler uygun direniş yöntemleri olabilir. Diktatörlerin ekonomik sistemi sömürmeye yönelik çabaları vazgeçilmez uzmanların sınırlı ölçüde genel grev, yavaşlatma ve yardım esirgemesi ile karşılaşabilir. Çeşitli grev türlerinin seçici şekilde kullanılması yöntemi imalat, taşımacılık, ham maddelerin tedariki ve ürünlerin dağıtımı gibi kritik noktalarda uygulanabilir.

Şiddet içermeyen bazı mücadele yöntemleri broşür dağıtma, gizlice basın faaliyetleri yürütme, açlık grevine gitme ve sokaklarda oturma

eylemi yapma gibi insanların normal hayatlarıyla bağlantılı olmayan eylemlere başvurulmasını gerektirebilir. Çok aşırı haller dışında, bazı insanların bu yöntemleri uygulaması zor olabilir.

Şiddet içermeyen diğer bazı mücadele yöntemleri ise çok farklı yöntemlerle uygulanmalarına karşın, insanların normal yaşamlarını sürdürmelerini gerektirir. Örneğin, insanlar greve gitmek yerine işlerine giderler fakat alışılmıştan daha yavaş ya da verimsiz şekilde çalışırlar. Hatalar bilerek daha sık yapılmış olabilir. İnsanlar bazen hasta veya çalışamaz hale gelebilir. Ya da, kişiler çalışmak istemeyebilir. Eylem sadece dinsel değil aynı zamanda siyasi inançları da dile getirdiği zaman, kişiler dini hizmetlere yönelebilir. Bazıları çocukları saldırganların propagandasından korumak için evde veya yasadışı sınıflarda eğitime yönelebilir. Bazıları normal zamanlarda serbestçe katılmayacakları önerilen veya zorunlu bazı kuruluşlara veya faaliyetlere katılmayı reddedebilir. Bu tip şeylerin kişinin rutin yaptığı şeylere paralel olması ve kişinin normal hayatından bir nebze de olsa ayrılmış olması kişinin ulusal kurtuluş mücadelesine daha kolay katkıda bulunmasına olanak vermektedir.

Şiddet içermeyen mücadele ile şiddetin uygulanışları arasında bazı temel farklılıklar bulunduğundan, mücadeleyi diktatörlerin ezici üstünlüğe sahip olduğu (silahlı savaş) alanlara kaydırarak siyasi itaatsizlik kampanyası dönemlerinde sınırlı direnişler bile maksadın aksine sonuçlar doğuracaktır. Şiddet içermeyen disiplin başarısını anahtardır ve diktatörler ile onların ajanlarının provokasyonlarına ve acımasızlığına rağmen sürdürülmelidir.

Şiddet yanlısı muhaliflere karşı şiddet içermeyen disiplinin sürdürülmesi, şiddet içermeyen mücadelede dört değişim mekanizmasının işleyişini kolaylaştırabilir. (aşağıda ele alınmıştır). Siyasi jiu-jitsu sürecinde şiddet içermeyen disiplinin sürdürülmesi de oldukça önemlidir. Bu süreçte rejimin barışçı aktivistlere karşı acımasızlığı diktatörün konumuna karşı politik olarak geri dönecektir ve bu durum kendi aralarında anlaşmazlıklara yol açacak ayrıca halk, rejimin alışıldık destekçileri ve diğerleri arasında direnişçilere desteği artıracaktır.

Bununla birlikte bazı durumlarda, diktatöre karşı sınırlı şiddet kaçınılmaz hale gelebilir. Rejime yönelik öfke ve engellenmişlik duygusu, şiddet şeklinde açığa çıkabilir, patlayabilir. Veya bazı gruplar şiddet içermeyen mücadelenin önemli rolünü kabul etseler bile, şiddet vasıtalarından vazgeçmek istemeyebilirler. Bu durumlarda, siyasi direnişten vazgeçilmesi gerekmemektedir. Bununla birlikte, şiddet eylemlerini şiddet içermeyen eylemlerden mümkün olduğunca ayırmak gerekecektir. Bu işlem, coğrafya, nüfus grupları, zamanlama ve konular bakımından yapılmalıdır. Aksi halde, şiddet, siyasi direnişin potansiyel olarak daha güçlü ve başarılı şekilde kullanılması üzerinde çok zararlı bir etki yapabilir.

Tarihsel kayıtlar siyasi direnişte ölüm ve yaralanmalar beklenmesi gerektiğini göstermekle birlikte, bunlar askeri bir savaştakinden çok daha az olacaktır. Dahası, bu tür mücadeleler, sonu gelmeyen öldürme ve vahşet döngüsüne katkıda bulunmazlar.

Şiddet içermeyen mücadele, hükümete ve onun uyguladığı baskıya karşı duyulan korkunun ortadan kalkmasına (veya bu duygunun daha iyi şekilde kontrol altına alınmasına) eğilimlidir ve bunu gerektirir. Korkudan bu şekilde kurtulma veya onu kontrol altına alma, diktatörlerin toplum üzerindeki gücünü yok etmede önemli bir unsurdur.

Açıklık, gizlilik ve yüksek standartlar

Gizlilik, aldatma ve yeraltı komploları, şiddet içermeyen eylemler kullanan bir hareket için çok zor sorunlar yaratabilir. Polis ve istihbarat görevlilerinin niyet ve planları öğrenmelerini önlemek genellikle imkansızdır. Hareketin bakış açısından bakıldığında, gizlilik korkudan kaynaklanmaz, korkuya katkı da yapar, böylece direniş ruhuna zarar verir ve belirli bir eyleme katılacak insanların sayısını azaltır. Ayrıca hareket içinde, çoğu zaman haksız şekilde, kimin muhalifler adına ajanlık yaptığı ve bilgi sızdırdığı yönünde şüphe ve ithamlara neden olur. Gizlilik, hareketin şiddetten uzak kalma kabiliyetine de zarar verebilir. Aksine, niyet ve planlara ilişkin açıklık ise bunun tam tersi etkiler yaratmakla kalmaz, aynı zamanda direniş hareketinin çok güçlü olduğu

şeklinde bir imaj oluşmasına da katkıda bulunabilir. Sorun elbette bundan daha karmaşıktır ve direniş hareketlerinin gizli kalması gereken önemli yönleri de bulunmaktadır. Şiddet içermeyen mücadelenin dinamikleri ve diktatörlüğün belli durumlarda gözetleme vasıtaları hakkındaki bilgi sahibi olanların bilgiye dayalı iyi bir analiz yapmaları gerekir.

Gizli yayınların hazırlanması, basılması ve dağıtılması, ülke içinde yasa dışı radyo yayınlarının kullanılması ve diktatörlüğün operasyonları hakkında istihbarat toplanması da, yüksek derecede gizlilik gerektiren özel ve sınırlı faaliyetler arasındadır.

Şiddet içermeyen eylemlerde saygın davranışlar sergilenmesi, çatışmaların tüm aşamalarında önemlidir. Korkusuzluk ve şiddet içermeyen disiplin gibi faktörlerin sürdürülmesi her zaman önemlidir. Bazı değişikliklerin gerçekleştirilebilmesi için genellikle çok sayıda insana ihtiyaç duyulacağı unutulmamalıdır. Bununla birlikte, ancak hareket içinde saygın standartlar sürdürüldüğü takdirde bu ölçüde çok sayıda güvenilir ortaklara sahip olunabilir.

Güç İlişkilerini Değiştirmek

Stratejistler, siyasi direniş içeren çatışmaların, tarafların birbirlerine karşı sürekli hamleler yaptığı, sürekli olarak değişen bir mücadele alanı olduğunu unutmamalıdır. Hiçbir şey sabit değildir. Gerek mutlak gerekse değişken güç ilişkileri sürekli olarak ve hızlı şekilde değişim içindedir. Bu durum, direnişçilerin baskılara rağmen şiddet içermeyen eylemlerini sürdürme kararlılıkları sayesinde mümkün olabilir.

Çekişen tarafların güçleri arasındaki değişkenlik bu tip çarpışmalarda barışçı olmayan çarpışmalara göre çok daha aşırıdır, çok çabuk gerçekleşir, çok çeşitli ve politik olarak daha belirgin sonuçları vardır. Bu farklılıklar dolayısıyla, direnişçilerin bazı eylemleri meydana geldikleri zaman ve mekanın çok ötesinde sonuçlar doğurabilir. Bu etkiler ise başka grupları güçlendirecek veya zayıflatacak yansımalar üretebilir.

Ayrıca, şiddete başvurmeyen grubun eylemleri, karşı grupların göreceli gücünün artması veya azalmasına büyük ölçüde etki yapabilir. Örneğin, diktatörler ve onların acımasızlıkları karşısında disiplinli ve cesur olan ve şiddete başvurmeyen direniş, diktatörlük bünyesindeki askerler ve diğer üyeleri arasında bölünmeye, rahatsızlık, ayrışma ve güvensizliğe yol açabilir. Bu direniş diktatörlüğün uluslararası düzeyde kınanması sonucunu doğurabilir. Ayrıca, siyasi direnişin yetenekli, disiplinli ve sürekli biçimde kullanılması, çatışmada tarafsız kalan insanların ve diktatörlüğe üstü kapalı destek verenlerin de harekete daha fazla katılması sonucunu verebilir.

Değişimin Dört Mekanizması

Şiddet içermeyen mücadele, değişimi dört şekilde ortaya çıkarır. İlk mekanizma, daha önce meydana gelmiş olsa da, daha az olasıdır. Karşı grubun üyeleri direnişçilere karşı uygulanan baskı ve şiddetin yarattığı acılardan duygusal olarak etkilendiklerinde veya direnişçilerin davalarının haklı olduğuna mantıken kanaat getirdiklerinde, direnişçilerin amaçlarını kabul etmeye başlayabilirler. Bu mekanizma dönüşüm olarak adlandırılır. Şiddet içermeyen eylemlerde dönüşüm vakaları zaman zaman olmakla birlikte, bunlar nadirdir ve çoğu çatışmada ya hiç gerçekleşmez ya da çok sınırlı düzeyde gerçekleşir.

Daha sık olarak, şiddet içermeyen mücadele, karşı tarafın istediği şekilde hareket edememesi için, çatışma durumunu ve toplumu değiştirecek tarzda hareket eder. Diğer üç değişim mekanizmasını üreten de bu değişimdir : uyum, şiddet içermeyen baskı, ve ayrışma. Bunlardan hangisinin gerçekleşeceği ise, göreceli ve mutlak güç ilişkilerinin demokratlar lehine ne ölçüde değiştiğine bağlıdır.

Eğer konu çok önemli değilse, sınırlı bir kampanyadaki istekler tehditkar değilse, güç çekişmeleri güç ilişkilerini bir dereceye kadar değiştirdiyse, çekişme anlaşmayla sonuçlanabilir, farklılıkların veya uzlaşmanın ayrışması. Bu mekanizma uzlaşma olarak adlandırılır. Bu

mekanizma Uyumlaştırma olarak adlandırılır. Çoğu mücadeleler bu şekilde çözüme kavuşur, örneğin iki taraf da amaçlarına belli ölçülerde ulaşır fakat hiçbiri istediklerinin tamamını elde edemez. Hükümet gerginliği azaltacağını, adalet olduğu izlenimi oluşturacağını veya rejimin uluslararası imajını iyileştireceği düşüncesiyle, bu tür bir çözümün bazı yararları olduğuna kanaat getirebilir. Bu nedenle, uyumlaştırma yoluyla çözüme kavuşturulması kabul edilebilecek konuların seçiminde çok dikkatli olunmalıdır. Bir diktatörü devirmek için verilecek bir mücadele bunlardan biri değildir.

Şiddet içermeyen mücadele, yıkım ve uyumlaştırma mekanizmalarından daha güçlüdür. Bu nedenle, kitlesel itaatsizlik ve isyan, bilhassa güç ilişkilerinde diktatörlerin ve toplumun hükümetin ekonomik, sosyal, ve sosyal süreçlerini kontrol kabiliyetini değiştirecek siyasi ve sosyal değişimler getirebilir. Karşı tarafın askeri güçleri, direnişçileri bastırma emirlerini yerine getirmeyecek ölçüde güvenilmez hale gelebilir. Muhafiflerin liderleri yerlerinde kalmalarına ve başlangıçtaki amaçlarını sürdürmelerine rağmen, etkili şekilde hareket etme kabiliyetleri artık yoktur. Bu durum, şiddet içermeyen baskı olarak adlandırılır.

Bazı aşırı durumlarda, şiddet içermeyen baskıyı yaratan koşullar daha ileri taşınabilir. Karşı tarafın liderleri tüm hareket kabiliyetlerini kaybedebilir ve güç yapıları yıkılabilir. Direnişçilerin kendi başına hareketleri, itaatsizlikleri ve isyanları o kadar ileri bir düzeye gelebilir ki, karşı tarafın onlar üzerinde sembolik bir kontrol gücü bile kalmayabilir. Muhafif bürokrasi diktatörün emirlerini yerine getirmeyi reddedebilir. Muhafif polis ve birlikler sessiz kalabilir. Muhafiflerin olağan destekçileri veya halk önceki liderlerini reddedebilir, onların artık hiçbir yönetme hakkı bulunmadığını düşünebilir. Bu nedenle, önceki destekleri ve itaatleri ortadan kalkar. Dördüncü değişim mekanizması, yani muhafif sistemin ayrışması o kadar ileri bir noktaya gelebilir ki, teslim olmaya yetecek güçleri bile kalmayabilir. Rejim açıkça dağılır.

Özgürlük stratejileri planlanırken bu dört mekanizma akılda tutulmalıdır. Bu mekanizmalar bazen tesadüfen çalışabilir. Bununla birlikte, değişimi sağlamak için bu mekanizmaların bir veya birkaçının seçilme-

si, spesifik ve birbirini destekleyen stratejiler oluşturulmasını mümkün hale getirebilir. Hangi mekanizma (veya mekanizmaların) seçileceği ise, çatışan tarafların mutlak ve göreceli güçleri ile şiddet içermeyen mücadele gruplarının tutumları ve amaçlarına bağlıdır.

Siyasi muhalefetin demokratikleştirici etkisi

Şiddet yaptırımlarının merkezileştirici etkisinin aksine, şiddetsiz mücadele tekniğinin kullanımı, siyasi toplumu çeşitli yollardan demokratikleştirmeye katkıda bulunur.

Demokratikleştirici etkiyi bölümü olumsuzdur. Yani, askeri vasıtaların aksine, bu teknik yönetici bir elitin kontrolü altındaki ve diktatörlüğü sürdürmek için halka karşı kullanılabilecek baskı için vasıtaları sunmamaktadır. Siyasi direniş hareketini liderleri, takipçilerine baskı ve etki uygulayabilirler fakat onları isyan ettiklerinde veya başka liderler seçtiklerinde hapsedemez ve infaz edemezler.

Demokratikleştirmenin bir diğer tarafı ise olumludur. Şiddetsiz mücadele, nüfusun mevcut veya muhtemel diktatörlere karşı başarılı olması ve özgürlüğünü savunması için direniş yöntemleri sağlar. Aşağıda pasif direnişin beraberinde getirebileceği bazı demokratikleşmenin olumlu etkilerini bulabilirsiniz:

- Şiddetsiz mücadeledeki deneyim, rejim tehditlerine meydan okuma ve şiddetli baskıya karşı kapasite konusunda, nüfusun kendine daha fazla güvenmesini sağlar.
- Barışçı mücadele diktatöryel bir grubun demokratik olmayan kontrolüne toplumun itaatsizlik, muhalefet yoluyla direnmesini sağlar.
- Barışçı mücadele ifade özgürlüğü, özgür basın, bağımsız örgütler ve hür meclis gibi demokratik özgürlüklerin uygulanmasını islemek için kullanılabilir.

- Barışçı mücadele daha önce de tartışıldığı üzere bağımsız grupların, toplumsal örgütlerin yaşamını sürdürmesine, yeniden doğmasına, güçlenmesine katkıda bulunur. Bunlar toplumun gücünü harekete geçirmek ve ileride diktatörlüğe soyunabileceklerin etkin gücünü sınırlandırılmasını sağlar.
- Şiddetsiz mücadele, nüfusun, diktatoryel hükümet tarafından yönetilen baskıcı polis ve askeri hareketini tahakküm edebileceği yöntemler sağlar.
- Şiddetsiz mücadele, nüfusun ve bağımsız kuruluşların, yöneten elit kesimin gücünü, demokrasi çıkarına kısıtlamasını veya bölmelerini ve böylece hakimiyetine devam etme becerisini tehdit etmesini mümkün kılan yöntemler sağlar.

Pasif direniş karmaşası

Buradan da anlaşılacağı üzere pasif direniş, işin içine bir sürü yöntemin, bir dizi değişim mekanizmalarının ve özel davranışsal ihtiyaçların girdiği karmaşık bir toplumsal eylem tekniğidir.

Özellikle diktatörlüklere karşı etkili olabilmek için siyasi muhalefetin dikkatli bir planlamaya ve hazırlığa gereksinimi vardır. Potansiyel katılımcıların kendilerinden bekleneni kavrayabilmesi gerekecektir. Kaynakların kullanıma sunulması gerekecektir. Ve strateji uzmanlarının pasif direnişin en etkin şekilde nasıl uygulanabileceği hususunda analizler yapmış olması gerekecektir. Bütün dikkatimizi bu önemli unsur üzerinde yoğunlaştırıyoruz: stratejik planlama ihtiyacı.

ALTI

STRATEJİK PLANLAMAYA DUYULAN İHTİYAÇ

Diktatörlüklere karşı siyasi direniş faaliyetleri çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Geçmişte bu tür mücadeleler planlanma yapılmadan ve çoğunlukla da rastlantısal olarak meydana gelmiştir. Geçmişte bu tür tepkileri tetikleyen belirli sorunlar, bugün büyük çeşitlilik göstermekte, ancak sıklıkla saygı duyulan bir kişinin gözaltına alınması ya da öldürülmesi, yeni baskıcı rejim ya da düzen kurulması, gıda kesintileri, dini inançlara saygısızlık yahut ilgili bir olayın yıllık kutlamaları gibi farklı şiddet olaylarını içermektedir. Bazen, diktatörlük tarafınca yapılan belirli bir hareket toplumu öyle bir öfkelenmiştir ki, nasıl biteceği düşünülmeden ayaklanmaya başlanıldığı olmuştur. Diğer zamanlarda ise, cüretkar bir kişi yahut küçük bir grup işi üstlenerek destek kazanmıştır. Belirli bir şikayet, benzer haksızlıkları yaşamış kişilerce de algılanırsa, kendileri de bu mücadeleye katılabilirler. Bazen, küçük bir grup yahut birey tarafından yapılan direniş çağrısı, beklenmedik boyutlarda katılım görebilmektedir.

Bu tür anlık tepkilerin olumlu yanları olmasına rağmen, genellikle dezavantajları ağır basmıştır. Sıklıkla, demokratik direnişçiler, diktatörlüğün vereceği karşılığı önceden kestiremedikleri için büyük acılar çekmiş, ve direniş çökmüştür. Zaman zaman, demokratların planlama konusundaki eksikleri önemli kararları tamamen şansa bırakmış, bu da yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. Baskıcı sistemin alaşağı edildiği durumlarda bile, demokratik bir sisteme geçiş dönemindeki planlama eksikliği, yeni bir diktatörlüğün kurulmasına yardımcı olmuştur.

Gerçekçi planlama

Gelecekte, planlanmamış popüler tepkiler, diktatörlüğe karşı ayaklanmada kesinlikle önemli rol oynayacaktır. Ancak, günümüzde diktatörlüğü alaşağı etmenin en etkili yöntemlerini hesaplamak, politik durumun ve genel ruh halinin olgunlaştığı anları belirlemek, ve mücadelenin nasıl başlatılacağını seçmek mümkündür. Bu tür durumlarda özgürlüğü kazanmanın etkili bir yolunu bulmak için, durumun gerçekçi şekilde tartışılması ve toplumun potansiyeli üzerine dikkatli bir şekilde kafa yorulması gereklidir.

Bir şey başarılmak isteniyorsa, akıllıca olan nasıl başarılabileceğini planlamaktır. Amaç ne kadar büyür, ya da başarısızlığın götürüleri ne kadar ağırlaşır ise, planlamanın önemi de o kadar artmaktadır. Stratejik planlama, eldeki tüm kaynakların en etkili şekilde ulaşımını ve kullanımını sağlama şansını arttırmaktadır. Güçlü bir diktatörlüğü yıkmak gayesine yardım eden destekçilerinin hayatları tehlike altında bulunan, yahut sınırlı kaynakları bulunan demokratik bir hareket için bu durum özellikle doğrudur. Direnişçilerin aksine, diktatörlüğün elinde genellikle geniş kaynaklar, örgütsel güç ve şiddet suçu işleme yeterliliği bulunacaktır.

Bu durumda planlanan bir strateji, o anki durumdan, amaçlanan geleceğe geçişi daha gerçekleştirilebilir kılacak bir eylem planı düzenlemek anlamına gelecektir. Bu tartışma çerçevesinde, diktatörlükten, demokratik bir geleceğe varmak anlamına gelecektir. Bu amaca ulaşmak için yapılacak bir plan, genellikle baskı altındaki topluluk ve halkı güçlendirip, diktatörlüğü zayıflatmak için tasarlanan, çeşitli aşamalardan oluşan eylemleri ve diğer çeşitli organize etkinlikleri içerecektir. Dikkat edilmelidir ki burada amaç yalnızca o anki diktatörlüğü yerle bir etmek değil, demokratik bir sistem de oturtmaktır. Amacını yalnızca baştaki diktatörlüğü yıkmakla sınırlandıran ulvi bir strateji, Bir başka zorba yaratma ihtimalini her zaman taşıyacaktır.

Planlamanın önündeki engeller

Dünya çapında özgürlüğü savunan bazı güçler, özgürlüğe kavuşma yolundaki sorunları çözmek için tam kapasitelerini kullanmamaktadırlar. Özgürlüğü savunanlar, harekete geçmeden önce yapılan stratejik bir planlamanın nihai önemini ancak nadir durumlarda tam anlamıyla kavrayabilmektedirler. Sonuç olarak, bu anlayış neredeyse asla yer bulamamıştır.

İnsanlarına siyasi özgürlük getirme amacı ile hareket eden insanlar neden bu amaçlarına ulaşmak için kapsamlı stratejik bir plan hazırlamayı nadiren düşünmektedirler? Maalesef, demokratik muhalif gruplar dahilindeki birçok insan, stratejik planlamanın önemini anlayamamaktadır, yahut stratejik düşünme konusuna yatkın ya da bu konuda eğitilmiş değildir. Bu elbette zor bir görevdir. Diktatörlük tarafınca sürekli baskı altında tutulan, yahut müstacel sorumluluklar altında ezilen di-

reniş liderleri, genellikle stratejik düşünme yeteneklerini geliştirecek zamana yahut güvenliği erişememektedirler.

Bunun yerine, genel yöntem diktatörlüğün adımlarına aksi yönde tepki vermekle sınırlı kalmaktadır. Bu yüzden direniş daima savunma halinde kalarak, sınırlı özgürlüklerini ve özgürlük kalelerini korumakla, en iyi ihtimalle diktatör yönetimin ilerleyişini yavaşlatmak ve rejimin yeni planlarına çomak sokmakla yetinmek durumunda kalmaktadırlar.

Elbette bazı bireyler ve gruplar, özgürlük hareketinde geniş ve uzun vadeli planlamaya ihtiyaç duymayabilmektedirler. Bunun yerine ideolojilerini sık sık tekrar ederlerse bunların benimseneceğine ve bu olayların da gelip geçeceğine safça inanıyor olabilirler. Diğerleri de yalnızca hayatlarına devam ederek ve olaylara tüm zorluklara rağmen kendi prensiplerinden taviz vermeden tanıklık ederek, hedefe ulaşmak yolunda ellerinden geleni yaptıklarını düşünmektedirler. İnsani hedeflerin desteklenmesi ve amaçlara sadık bir şekilde bağlılık gösterilmesi takdire şayan görülebilir, ancak diktatörlüğü bitirip özgürlüğe kavuşmak konusunda yetersiz kalmaktadır.

Diktatörlüğe karşı direnen diğer gruplar ise, yine saf bir şekilde yeterli şiddeti gösterirlerse, özgürlüğün geleceğine inanmaktadırlar. Ancak, önceden de belirtildiği üzere, şiddet asla başarıyı garantilememektedir. Özgürlük yerine, yenilgiye, devasa bir trajediye yahut ikisine birden yol açabilmektedirler. Nadir durumlar dışında, şiddet içeren mücadele ve askeri konularda üstün taraf genellikle diktatörlük olmaktadır.

Aynı zamanda, tepkilerini akıllarına esen şekilde yönlendiren eylemciler de bulunmaktadır. Ancak bu tür yaklaşımlar yalnızca benmerkezci olmakla kalmayıp, özgürlük yolunda ulvi bir plan oluşturma konusunda da rehber niteliği taşımamaktadırlar.

Bazılarının düşündüğü parlak fikirler doğrultusunda yapılan eylemler de yetersiz kalmaktadır. Gerekli olan, diktatörlüğü alaşağı etmek yolunda yapılan dikkatli hesaplamalar doğrultusunda uygulanan eylemlerdir. Stratejik analiz olmaksızın, zafere giden yolda dikkatlice belirli adımlar belirleyemedikleri için, liderler genellikle sıradaki adımları hakkında hiçbir fikir yürütememektedir. Yaratıcılık ve parlak fikirler önemlidir, ancak demokratik güçlerin stratejik durumlarını geliştirebilmeleri için, faydalı şekilde kullanılmaları gereklidir.

Nereden başlayacaklarına dair karar veremeyen ve diktatörlüğe karşı uygulanabilecek adımların çokluğunun farkında olan insanlar, her

şeyi aynı anda deneme yoluna başvurmaktadırlar. Bu durum yardımcı olabilir, ancak özellikle zayıf hareketler söz konusu olduğunda, başarı elbette imkansız hale gelmektedir. Dahası, böyle bir yaklaşım, eyleme nereden başlanacağı, çabaların ne yönde odaklanması gerektiği ve sınırlı kaynakların nasıl kullanılması gerektiği konusunda rehber niteliği taşımamaktadır.

Bazı kimseler ve gruplar planlamanın şart olduğunu görüyor olabilirler. Ne var ki görüşleri sadece kısa bir dönem içindir ya da taktik oluşturma dışına çıkamazlar. Daha uzun vadeli bir planın gerekli ya da mümkün olduğunu göremeyebilirler. Bazı durumlarda, stratejik anlamda düşünüp analiz etmeyi başaramayıp, nispeten daha ufak sorunların kendilerini defalarca rahatsız etmesine izin verebilir, demokratik direnişin bir sonraki adımını planlamak yerine rakiplerinin tepkilerine göre hareket etmekle sınırlı kalabilirler. Bunca eforu kısa vadeli eylemlere adayan liderler, genel çabalarına rehber olabilecek ve nihai doğrultuda amaçlarını başarıya götürebilecek çeşitli alternatif yolları görmeyi başaramamaktadır.

Bazı demokratik hareketlerin, diktatörlüğü alaşağı etmek için detaylı bir strateji planlamadıkları, aksine, başka bir sebepten ötürü daha acil konulara odaklandıkları da görülebilmektedir. İçlerinde, aslında diktatörlüğün yalnızca kendi çabaları ile yenilebileceğine gerçekten inanmamaktadırlar. Bu yüzden, bu amaç için planlama yapmak, boşa bir çaba, yahut olmayacak duaya amin demek gibi görülmektedir. Kök salmış gaddar bir diktatörlük rejimine karşı özgürlükleri için çabalayan insanlar genellikle öyle büyük bir askeri ve polis gücüyle karşı karşıya kalmaktadırlar ki, diktatörler her istediğini yapabilecekmiş gibi görünebilir. Gerçek bir umutları olmasa da, bu insanlar bütünlük ve belki de tarih yazma amacı ile diktatörlüğe kafa tutacaklardır. Asla itiraf etmeseler de, yahut bilinçli şekilde farkına varmasalar da, eylemleri kendilerine bile umutsuz görünmektedir. Bu sebeple, onlar için uzun vadeli detaylı stratejik planlamanın hiçbir önemi bulunmamaktadır.

Stratejik planlama konusundaki başarısızlıkların sonuçları genellikle çok ağır olmaktadır: eylemcilerin gücü dağıtılır, eylemler faydasız kalır, enerji ufak sorunlar üzerinde harcanır, avantajlar doğru kullanılmaz, ve insanlar boşa harcanmış olur. Demokratlar stratejik planlama yapmadıkları sürece, amaçlarına varmada başarısız olma ihtimalleri yüksektir. Yeterli olarak planlanmamış, “tuhaf etkinlikler bileşimi” bü-

yük bir direniş ileri taşınamaz. Aksine, diktatörlüğün gücünü ve kontrolünü arttırmasına izin verecektir.

Maalesef, özgürlük için yalnızca nadiren detaylı stratejik planlama yapıldığı için, diktatör rejimler aslında olduklarından daha kalıcı görünmektedirler. Olması gerekenden yıllarca, hatta on yıllarca daha uzun devam etmektedir.

Stratejik planlamada dört önemli koşul

Stratejik düşünmemize yardımcı olması açısından, dört temel şartın açık şekilde anlaşılması önem taşımaktadır.

Genel strateji, çatışmada görev almak isteyen bir grubun elinde bulunan tüm kullanılabilir ve uygun kaynakların (ekonomik, insani, manevi, siyasi, kurumsal vb.) düzenlenmesi ve yönlendirilmesine hizmet eden bir kavramdır.

Genel strateji, çatışmadaki kaynakların ve grupların görevleri üzerinde odaklanarak, çatışmada uygulanacak en uygun taktiğe (klasik askeri savaş yahut sivil mücadele gibi) karar vermektedir. Genel stratejinin planlanması sırasında, direniş liderlerinin düşman üzerinde kullanılacak baskı ve etkilere karar verip değerlendirme yapmaları gereklidir. Dahası, genel strateji, birincil ve müteakip direniş kampanyalarının gerçekleştirileceği uygun şartların ve zamanlamanın belirlenmesinde verilecek kararları içermektedir.

Genel strateji, mücadelenin başlatılması için seçilecek sınırlı stratejilerin belirlenmesindeki temel mantığı çizer. Genel strateji, aynı zamanda genel görevlerin hangi gruplara atanacağını ve mücadele sırasında bu gruplara kaynak dağıtımının nasıl yapılacağını belirler.

Strateji, belirlenen genel strateji dahilinde faaliyet göstererek, çatışma sırasında belirlenen görevlerin en iyi nasıl başarılacağı kavramıdır. Strateji ne zaman ve nasıl savaşılabileceği, savaşmanın gerekli olup olmadığı ile ve bunun yanı sıra belirli bir amaç uğruna en etkili nasıl hareket edebileceği ile ilgilenmektedir. Strateji, bir sanatçının genel düşünce tarzına benzetilirken, stratejik plan da bir mühendisin proje kağıdına benzetilir.¹²

¹² Robert Helvey, şahsi iletişim, 15 Ağustos 1993.

Strateji, aynı zamanda rakibin açık bir saldırının ancak kesin yenilgiye sebep olabileceğini öngörmesine sebebiyet verip, hiçbir çatışmaya mahal vermeden anlaşmaya varılabilesini sağlayabilecek stratejik durumlarının geliştirilmesi için gösterilen çabaları da içermektedir diyebiliriz. Böyle olmasa da, geliştirilen bu stratejik durum, karşı koyanların çabalarının başarısını garanti altına alacaktır. Strateji, aynı zamanda kazanılan bir başarının doğru kullanılması için nasıl hareket edilmesi gerektiğini de belirtir.

Bizzat mücadele yöntemine uygulandığında, stratejik plan, bir kampanyanın nasıl gelişmesi ve bu kampanyanın farklı öğelerinin amaca ulaşmak doğrultusunda en avantajlı şekilde nasıl bir araya getirilebileceği konusunda varılan en basit fikir olarak algılanabilir. Bu, belirli eylem gruplarının daha ufak faaliyetlere akıllıca atanmasını içerir. Akıllıca planlanan bir stratejide, seçilen mücadele tekniği ile yapılan operasyonun başarılı olması için gerekenler hesaba katılmalıdır. Farklı tekniklerin farklı gereksinimleri olacaktır. Elbette yalnızca ihtiyaçları karşılamak başarıyı sağlamakta yeterli değildir. Ek etmenler de gerekebilir.

Strateji tasarlanırken, demokratlar hedeflerini kesin bir şekilde belirlemeli ve bu amaç doğrultusunda harcanan çabaların etkinliğinin nasıl ölçüleceğine karar vermelidirler. Bu tanım ve analiz, analistin seçilen her görevi başarıya ulaştırmak için nelere ihtiyaç duyulduğunu kesin olarak tanımlamasına izin vermektedir. Kesinliğe ve tanımlamaya, taktiksel planlama için de eşit şekilde ihtiyaç duyulmaktadır.

Eylem taktikleri ve yöntemleri, stratejiyi uygulamak için kullanılmaktadır. Taktik: sınırlı bir durumda, sahip olunan güçlerin en avantajlı şekilde kullanılması ile ilişkilendirilebilir. Taktik, engellenen bir görevi başarmak için sınır dahilinde kullanılan eyleme verilen addır. Seçilecek taktikler, sınırlı çatışma safhalarında stratejiyi uygulamak için kullanılabilecek savaşma yöntemlerinden en iyi nasıl yararlanılabileceği düşüncesi ile belirlenir. Mümkün olduğunca etkili olabilmek için, taktikler ve yöntemler, stratejik görevlerin başarıya ulaşması için sürekli bir dikkat dahilinde seçilmeli ve uygulanmalıdır. Stratejik amaçların gerçekleştirilmesine yardımcı olmayan taktiksel kazanımlar, sonuç olarak boşa harcanan enerjiden farksız kalabilmektedir.

Dolayısıyla taktik, nasıl bir strateji genel strateji dahilinde uyum gösteriyorsa, daha genel strateji dahilinde uyum gösteren sınırlı eylem planları ile ilgilenmektedir. Strateji daha geniş konuları göz önünde bulundururken, taktikler her zaman savaşa ile alakalıdır. Belirli bir taktik yalnızca bir savaşın ya da kampanyanın genel stratejisinin bir parçası olarak algılanabilir. Taktikler, stratejilere oranla daha kısa zaman dilimleri için, yahut daha küçük alanlarda (coğrafik, kurumsal vb.), yahut daha sınırlı sayıda insan tarafından yahut daha ufak görevler doğrultusunda uygulanır. Şiddet içermeyen eylemlerde, taktiksel görev ile stratejik görev arasındaki fark, seçilen eylem yönteminin ne kadar fazla önem arz ettiği ile kısmen belirlenebilir.

Saldırgan taktiksel uygulamalar, stratejik amaçların benimsenmesinde destek olması için seçilir. Taktiksel çarpışmalar, bir stratejistin rakibine kesin bir darbe indirebilmek için uygun koşulları sağlamak amacıyla kullandığı araçlardır. Bu nedenle en önemli olan, taktiksel operasyonların planlanması uygulanması sorumluluğunu yüklenen kişilerin, durumu analiz edebilmeleri ve durum dahilinde en uygun yöntemleri seçebilmeleridir. Katılması beklenen kişilerin, seçilen teknikler ve belirli yöntemler konusunda eğitilmesi gereklidir. Yöntem, belirli eylem şekilleri ya da silahları anlamına gelmektedir. Şiddet içermeyen mücadele tekniği dahilinde, bu eylemler, Beşinci Bölümde de bahsedildiği üzere (grev, boykot, siyasi itaatsizlik ve benzeri şekillerde) düzenlerce farklı tepki yöntemleri içermektedir. (Ayrıca eklere bakınız.)

Şiddet içermeyen mücadelede sorumlu ve etkili bir stratejik planın geliştirilmesi, genel stratejilerin, taktiklerin ve yöntemlerin dikkat dahilinde seçimi ve hesaplanmasına dayanmaktadır.

Bu tartışmadan çıkarılacak ana ders şudur ki: diktatörlükten kurtulabilmek için yapılacak dikkatli bir stratejik planlama için, insanların zekalarını mantıklı ve hesaplı bir şekilde kullanması gereklidir. Mantıklı bir şekilde yapılamayan planlar felaketlere yol açabilirken; insanların zeka potansiyellerinin etkili şekilde kullanımı, toplumu özgürlüğe ve demokrasiye götüren yolda sahip olunan kaynakların akıllıca kullanımını sağlayan stratejik yollar çizilmesinde büyük yardımcı olabilir.

YEDİ STRATEJİYİ PLANLAMAK

Başarılı olma olasılığını arttırmak için direniş liderlerinin ezilen halkı güçlendirecek, diktatörlüğü zayıflatıp yok edecek ve sağlam bir demokrasi inşa etmeye muktedir kapsamlı bir eylem planı hazırlamaları gerekmektedir. Bu tip bir eylem planına ulaşabilmek için durumun ve etkili eylem seçeneklerinin dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu tip detaylı analizler sonucunda özgürlüğe elde etmek gerekli olan genel strateji ve spesifik kampanya stratejileri geliştirilebilir. Bağlantılı olmalarına rağmen genel stratejinin ve kampanya stratejilerinin geliştirilmesi iki ayrı süreçtir. Ancak genel stratejinin geliştirilmesinden sonra kampanya stratejileri de bütünlüklü bir biçimde geliştirilebilir. Kampanya stratejilerinin, genel strateji hedeflerini destekleyecek ve bu hedeflere ulaşacak şekilde tasarlanmaları gerekmektedir.

Direniş stratejilerini geliştirirken birçok soruya ve göreve dikkat etmek gerekmektedir. Burada, hem genel strateji hem de kampanya stratejisi seviyesinde dikkate alınması gereken bazı önemli faktörleri tanımlayacağız. Ancak tüm stratejik planlamalar, fiziksel, tarihsel, yönetsel, askeri, kültürel, siyasi, psikolojik, ekonomik ve uluslararası faktörler de dahil olmak üzere, etraflarında olup biten tüm çatışma durumları hakkında geniş bir anlayışa sahip olan direniş stratejistlerine ihtiyaç duyar. Stratejiler, sadece belirli mücadele ve geri planı bağlamında geliştirilebilirler.

En önemlisi, demokratik liderlerin ve strateji planlayıcılarının hedeflerin ve davanın önemini tespit etme istekleridir. Hedefler büyük bir mücadele vermeye değer mi, ve neden? Mücadelenin gerçek hedeflerini belirlemek kritik bir öneme sahiptir. Diktatörlüğün yıkılmasının veya mevcut diktatörlerin ortadan kaldırılmasının yeterli olmadığını daha önceden belirtmiştik. Bu çatışmaların hedefi, demokratik bir sistem üzerine inşa edilmiş özgür bir toplum oluşturma gereksinimidir. Bu noktanın açıklığa kavuşturulması, genel strateji ve takip eden spesifik stratejilerin gelişimini etkileyecektir.

Strateji uzmanlarının, özellikle aşağıda gösterilenler gibi birçok temel soruyu cevaplandırmaları gerekmektedir:

- Özgürlüğe ulaşmanın önündeki temel engeller nelerdir?
 - Hangi faktörler özgürlüğe ulaşmayı hızlandıracaktır?
 - Diktatörlük, temel gücünü nelerden almaktadır?
 - Diktatörlüğün zayıf noktaları nelerdir?
 - Diktatörlüğün güç kaynakları ne ölçüde zayıftır?
 - Demokratik güçlerin ve halkın güçlü olduğu noktalar nelerdir?
 - Demokratik güçlerin zayıf olduğu noktalar nelerdir ve bunlar nasıl düzeltilebilir?
- Çatışmaya hemen dahil olmayan, diktatörlüğe veya demokratik harekete hali hazırda destek veren veya destek verebilecek olan üçüncü tarafların statüsü nedir ve destek vermeleri haline bunu hangi biçimde yapmaktadırlar?

Yöntem seçimi

Genel strateji seviyesinde planlayıcıların, gelmekte olan çatışma sırasında uygulayacakları ana mücadele yöntemlerini seçmeleri gerekmektedir. Konvansiyonel askeri harp, gerilla savaşı, politik muhalefet ve diğerleri gibi çeşitli alternatif mücadele tekniklerinin yararlarının ve sınırlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu seçimi yaparken strateji uzmanlarının aşağıdaki soruları hesaba katmaları gerekmektedir: Seçilen mücadele tipi demokratların kapasitelerinin içinde mi? Seçilen teknik nüfuz edilen halkın gücünden en iyi şekilde yararlanmayı sağlıyor mu? Bu teknik, diktatörlüğün zayıflıklarını mı yoksa en güçlü olduğu noktaları mı hedef alıyor? Bu yöntem

demokratların bağımsız olmalarına yardımcı mı oluyor, yoksa üçüncü taraflara veya dış desteğe bağlı olmalarına mı sebep oluyor? Seçilen yöntemin diktatörlükleri ortadan kaldırmak konusunda kullanılma oranı nedir? Gelecek çatışmanın ortaya çıkaracağı yıkımı ya da kayıpları azaltıyor mu, arttırıyor mu? Diktatörlüğün sonlandırılmasında başarıya ulaşıldığını düşünürsek, kullanılan yöntemler mücadeleden sonra kurulan hükümetin yapısında ne gibi etkiler bırakacaktır? Zararlı olacağına karar kılınan eylem türlerinin, geliştirilen genel stratejiden muaf tutulması gereklidir.

Önceli bölümlerde, politik başkaldırının direk mücadele tekniklerine oranla önemli avantajlara sahip olduğundan bahsettik. Stratejistlerin, içinde bulundukları durumu inceleyip, politik başkaldırının yukarıdaki sorulara olumlu cevap verip vermediğini gözlemlemeleri gerekecektir.

Demokrasi için planlamak

Bir diktatörlük karşısında, büyük stratejinin amacı sadece diktatörleri görevden indirmek değildir, aynı zamanda yeni diktatörlerin gelişmesini önleyecek bir demokratik sistemin de kurulması gerektiği unutulmamalıdır. Bu hedeflere ulaşabilmek için, seçilen mücadele yöntemlerinin toplumdaki etkin güç dağılımındaki değişikliğe katkıda bulunması gerekecektir. Diktatörlüklerde halk ve sivil toplum kuruluşları çok zayıf, devlet ise çok güçlüdür. Bu dengesizlik değişmediği sürece, yeni kural koyucular da - eğer isterlerse- eski yöneticiler kadar diktatörce bir yönetim tarzı izleyebilirler. Saray devrimi yahut darbe, bu sebepten hoş karşılanmamaktadır.

Politik başkaldırı, daha önce beşinci bölümde de bahsedildiği üzere, toplumu diktatörlüğe karşı harekete geçirerek, etkili gücün daha eşit dağıtılmasında yardımcı olmaktadır. Bu işleyiş birkaç şekilde ortaya çıkmaktadır. Şiddet içermeyen mücadele kapasitenin artması, diktatörlüğün şiddet içerikli baskı kapasitesinin artık halk arasında eskisi kadar kolay korku ve boyun eğmeye yol açmadığı anlamına gelmekte-

dir. Halkın elinin altında diktatörün uyguladığı güce karşı gelecek hatta zaman zaman durduracak güç bulunacaktır. Dahası, siyasi başkaldırı yoluyla halk gücünün seferber edilişi, toplumun bağımsız kurumlarını güçlendirecektir. Etkili güç bir kez uygulandığında, bu deneyim kolay unutulmamaktadır. Mücadele sırasında kazanılan bilgi ve beceri, toplumu sözde diktatörler için daha dayanıklı ve daha zor kontrol edilebilir hale getirmektedir. Güç ilişkilerindeki değişim, nihai olarak uzun süreli demokratik bir toplumun kuruluşunu daha olası hale getirecektir.

Dış destek

Genel stratejinin bir parçası olarak, iç direnişin ve dış baskıların diktatörlüğü parçalamaya yönelik bağlantılı rollerinin ne olacağına yönelik tespit yapmak gerekmektedir. Bu analizlerde, ana mücadele kaynağının ülkenin içinden doğması gerektiğini öne sürmüştük. Uluslararası desteğin gelmedi durumda süreç, iç mücadele ile harekete geçirilecektir.

Mütevazi bir tamamlayıcı olarak insani, ahlaki ve dini temellerde diktatörlüğe karşı dünya kamuoyunu harekete geçirmek için çaba gösterilebilir. Diktatörlüğe karşı hükümetlerin ve uluslararası organizasyonların diplomatik, ekonomik ve politik yaptırımlar uygulaması için çaba gösterilebilir. Bu yaptırımlar, ekonomik ve askeri ambargolar, diplomatik ilişkilerin azaltılması veya kesilmesi, dikta rejimine ekonomik yardımların ve yatırımların yasaklanması, dikta hükümetinin çeşitli uluslararası örgütlerden ve Birleşik Devletler organlarından çıkartılması gibi şekillerde olabilir. Dahası, demokratik güçlere doğrudan finansal ve haberleşme sağlanması gibi uluslararası destek verilebilir.

Genel stratejiyi formülleme

Durumun, yöntem seçiminin ve dış desteğin rolünün belirlenmesinden sonra, genel strateji planlayıcıları, çatışmanın en iyi nasıl yürütüleceğinin genel taslağını çizmelidirler. Bu geniş plan, bugünün

özgürlüğünden geleceğin özgürlüğüne ve kurulmuş demokratik bir sisteme kadar uzayabilmektedir. Genel strateji formüle etmek için bu planlayıcı kişilerin kendilerine çeşitli sorular sorması gerekmektedir. Aşağıdaki sorular, (öncekinden daha belirli bir şekilde,) siyasi başkaldırı mücadelesi için tasarlanacak bir genel stratejide hesaba katılması gerekenleri belirtmektedir:

Uzun dönemli mücadele en iyi nasıl başlar? İlk başta sınırlı bir şekilde olacak olsa bile ezilen halk diktatörlüğe karşı duracak yeterli güveni ve gücü nasıl toplar? Halkın direnişi ve muhalefeti ortaya koyma kapasitesi zaman ve deneyim ile birlikte nasıl arttırılır? Halk üzerinde demokratik kontrolü yeniden sağlamak ve diktatörlüğü sınırlamak için bir dizi sınırlı kampanyanın amacı ne olabilir?

Diktatörlük içinde bağımsız kalmayı başarabilmiş ve mücadele sırasında özgürlük yolunda kullanılabilecek herhangi bir kurum var mı? Hangi kurumlar diktatörlüğün kontrolünden çıkarılıp yeniden kazanılabilir veya diktatörlük devam ederken demokrasi alanını oluşturmak ve ihtiyaçlarını karşılamak için hangi kurumlar demokratlar tarafından yeniden oluşturulabilir?

Direnşte kurumsal güç nasıl geliştirilebilir? Katılımcılar nasıl eğitilebilir? Mücadele süresince ne gibi kaynaklar (finansal, lojistik vb.) gerekli olacaktır? Halkı seferber etmede hangi tür sembolizm en etkili olacaktır?

Diktatörlüğün gücünün kaynağı, ne tür eylemlerle ve hangi evrelerde artarak zayıflatılabilir yahut sekteye uğratılabilir? Halk aynı anda nasıl hem başkaldırısına devam edip hem de gerekli şiddet içermeyen disiplini aynı şekilde devam ettirebilir? Mücadele süresince halk temel ihtiyaçlarını nasıl karşılayabilir? Çatışmanın ortasında sosyal düzen nasıl korunabilir? Zafer yaklaşırken, demokratik direnişçiler nasıl diktatörlük sonrası toplumda kurumsal bir taban örmeye devam ederek geçişi mümkün olduğunca rahat hale getirebilir?

Unutulmamalıdır ki, diktatörlüğe karşı uygulanan her özgürlük hareketi için kullanılabilecek tek bir proje bulunmamaktadır, yahut üretilemez. Diktatörlüğü yıkıp demokratik bir sistem kurmak için yapılan

her bir mücadele bir diğferinden farklı olacaktır. İki durum asla kesinlikle aynı olamaz, her diktatörlüğün kendine has karakteristiğı olacaktır, ve özgürlük arayan halkın kapasitesi de farklılık gösterecektir. Siyasi başkaldırı için genel bir strateji geliştirenlerin, yalnızca çatışma durumu ile ilgili derin bir farkındalığa sahip olması değil, seçtikleri mücadele yöntemi ile ilgili de derin bir bilgiye sahip olmaları gereklidir.¹³

Mücadelenin genel stratejisi dikkatlice planlandıktan sonra, bu planı geniş bir topluluğa bildirmek için mantıklı sebepler vardır. Genel kavramı ve detaylı talimatları kavrayabildikleri taktirde, büyük sayıda topluluklar katılmak için daha istekli ve becerikli olabilirler. Böyle bir bilgi, katılımcıların morali açısından olumlu bir etki yaratmakla birlikte, katılma isteğini arttırabilir, ve düzgün şekilde harekete geçmelerine de yardımcı olabilir. Genel stratejinin genel hatları diktatörler tarafından da bir şekilde bilinecek, ve stratejinin temel özellikleri diktatörlüğün baskıcılığında daha az şiddet kullanmasına sebebiyet verebilir, çünkü uyguladıkları şiddetin siyasi açıdan ters tepeceğini bileceklerdir. Genel stratejinin temel karakteristik özelliklerinin farkında olunması, potansiyel olarak diktatörün kendi cephesinde uyuşmazlıklara ve fırlara sebebiyet vermede katkıda bulunabilir.

Diktatörlüğü yıkmak ve demokratik bir sistem getirmek için genel bir strateji benimsendiğinde, demokrasi yanlısı grubun bu stratejiyi uygulamada inatçı olmaları önemlidir. Yalnız nadir durumlarda mücadelenin ana genel stratejiden vazgeçmesi gerekebilir. Seçilen genel stratejinin yanlış anlaşıldığına yahut mücadele vaziyetinin temelinden değiştiğine dair yeterli kanıt mevcut olduğu taktirde, planlayanlar genel stratejiyi değiştirme yoluna gidebilir. Buna rağmen, değişiklik ancak yeni bir durum değerlendirmesi yapıldıktan ve yeterli genel strateji planı geliştirilip işlevsel hale getirildikten sonra yapılmalıdır.

¹³ Önerilen tam metin araştırma, Gene Sharp, Şiddet İçermeyen Eylem Politikası, (Boston, Massachusetts: Porter Sargent, 1973) Peter Ackerman ve Christopher Krueger, Stratejik Şiddet İçermeyen Çatışma, (Westport, Connecticut: Praeger, 1994). Aynı zamanda bkz. Gene Sharp, Pasif Direniş Mücadelesi: Yirminci Yüzyıl Uygulaması ve Yirmi Birinci Yüzyıl Tehlikesi. Boston: Porter Sargent, 2005.

Kampanya stratejilerinin planlanması

Diktatörlüğü sone erdirmek ve demokrasiyi oluşturmak için geliştirilen genel strateji ne kadar mantıklı ve gelecek vadeden olursa olsun, genel strateji kendi kendini uygulayamaz. Belirli stratejiler, diktatörün gücünü sarsmayı hedefleyen ana kampanyalara kılavuzluk etmek üzere geliştirilmelidir. Bu stratejiler, karşılık olarak, diktatörlük rejimine nihai darbeyi vurmayı planlayan geniş sayıda taktiksel saldırıları hayata geçirip rehber görevi görecektir. Taktikler ve spesifik eylem metodları, her bir belirli stratejinin hedefe ulaşmasına katkıda bulunmak için dikkatli bir biçimde seçilmelidir. Buradaki tartışma, özellikle strateji seviyesine odaklanmaktadır.

Genel stratejiyi ayarlayan kişiler gibi, büyük kampanyaları planlayan stratejistlerin, seçili mücadele tekniğinin doğası ve işleyiş biçimleri ile ilgili derin bir anlayışa sahip olmaları gereklidir. Askeri görevlilerin askeri bir strateji planlamak için nasıl taktik, lojistik, cephane, coğrafi etkiler gibi hareket yapılarını anlamaları gerekiyorsa, politik başkaldırıyı planlayanlar da, şiddet içermeyen mücadelenin doğasını ve stratejik prensiplerini anlamalıdır. Ancak yine de, şiddet karşıtı mücadele hakkında edinilen bilgi, bu makalede önerilenlere gösterilen dikkat ve sorulan sorulara verilen yanıtlar kendi başlarına strateji yaratmakta yeterli olmayacaktır. Mücadele için strateji formülasyonu hala bilinçli bir yaratıcılık gerektirmektedir.

Belirli seçici direniş kampanyaları için strateji planlamak ve öz-gürleşme çabasında uzun vadeli bir gelişme için, siyasal başkaldırı stratejistlerinin çeşitli durum ve sorunları hesaba katmaları gereklidir. Aşağıda verilenler bunlardandır:

- Kampanyanın özel hedeflerinin ve genel stratejinin uygulanmasına sunduğu katkılarının belirlenmesi.
- Seçilen stratejilerin uygulanması hususunda en iyi şekilde kullanılacak özel yöntemler ya da politik silahların değerlendirilme-

si. Belirli stratejik kampanyaların genel planlarının hepsinde, diktatörlüğün güç kaynaklarına karşı baskı ve kısıtlama teşkil etmek için hangi küçük, taktiksel planların ve hangi belirli eylem metodlarının kullanılması gerektiğine karar vermek gereklidir. Unutulmaması icap eden bir husus da önemli hedeflere varmanın ancak dikkatlice atılacak küçük adımların neticesinde olabileceğidir.

- Ekonomik hususların belirlenmesi öyle ya da böyle asıl siyasi mücadelenin ruhu ile örtüşmelidir. Mücadelede ekonomik durum mühim hale gelirse, diktatörlük sonrasında ekonomik sıkıntıların çözülebilmesi için özen gösterilmesi gerekecektir. Aksi takdirde demokratik bir topluma geçiş sürecinde hızlı çözümlerin üretilmemesi beraberinde ayaklanma ve hükümet düşmanlığı doğurabilir. Bu tür ayaklanmalar ekonomik sıkıntıların çözümü noktasında vaatler veren dikta güçlerinin yükselişini kolaylaştırabilmektedir.

- Direniş mücadelesinin başlatılmasında ne tür iletişim sistemi ve ne tür liderlik yapısının en iyi etki sağlayacağı konusunda kararlılık. Mücadelenin gidişatı sırasında genel nüfusa ve direnişçilere sürekli rehberlik verebilmek için ne tür karar mekanizmaları ve iletişim yöntemleri mümkün olabilir?

- Direniş haberlerinin genel halka, diktatörlük kuvvetlerine ve uluslararası medyaya iletilmesi. İddialar ve raporlar daima doğrular üzerine kurulu olmalıdır. Abartı ve asılsız iddialar direnişin güvenilirliğini sarsacaktır.

- Gelmekte olan çatışma sırasında kişinin kendi halkının ihtiyaçlarını karşılamak için kendine yeten yapıcı sosyal, eğitici, ekonomik ve siyasi eylemlerin planlanması. Bu tür projeler doğrudan direniş eylemlerine karışmamış kişilerce yönetilebilirler.

- Belirli kampanyalar yahut genel özgürlük mücadelesi için ne tür dış desteklerin gerekli ve istenmekte olduğuna karar verilmesi. İç mücadeleyi, sürekliliği belirsiz dış desteklere bağımlı hale getirmeden, dış yardımlar en etkili şekilde nasıl kullanılabilir? Bağım-

sız kuruluşlar (sosyal akımlar, dini veya siyasi gruplar, sendikalar, vb.) devletler, ve/veya Birleşmiş Milletler ve çeşitli kolları gibi hangi dış grupların en büyük ihtimalle ve en uygun şekilde destek verebileceğine de önem göstermek gerekecektir.

Dahası, direnişi planlayanların düzeni korumak ve diktatörlük kuvvetlerine karşı devasa bir direnişte bulunurken kendi güçlerini kullanarak sosyal ihtiyaçları karşılamak için önlemler almaları gerekecektir. Bu yalnızca alternatif bağımsız demokratik yapılar oluşturmakla ve ana ihtiyaçları karşılamakla kalmayıp, düzensizliği ve kanunsuzluğa dur demek için kanlı bir baskı gerektiğine dair söylemlerin de itibarını düşürecektir.

İtaatsizlik fikrini yaymak

Diktatörlüğe karşı başarılı bir siyasi itaatsizliğin uygulanması için, toplumun itaatsizlik fikrini algılamaları zorunludur. Maymun Usta hikayesinde de gösterildiği gibi (bkz. Bölüm Üç), ana fikir basittir: yeterli sayıda çalışan, yoğun baskıya rağmen işbirliğini yeterince uzun süre reddederlerse, baskıcı sistem zayıflayıp, nihayetinde çökecektir.

Hali hazırda diktatörlük ile yönetilenler bu kavramlara çeşitli sebeplerden ötürü aşinadırlar. Buna rağmen, demokratik güçlerin bilerek itaatsizlik kavramını yayması ve tanınır hale getirmesi gereklidir. Maymun Usta hikayesi yahut bir benzeri toplum içinde dilden dile yayılabilir. Böyle bir hikaye kolaylıkla anlaşılabilir. İtaatsizliğin ana olgusu anlaşıldıktan sonra, insanlar gelecekte itaatsizlik yönteminin kullanımı için yapılan çağrıların diktatörlükle olan bağlantısını anlayacaklardır. Ayrıca yeni durumlar oluştuğunda, kendi başlarına sayısız değişik şekilde itaatsizlik örneği doğaçlama yeteneğine kavuşacaklardır.

Diktatörlük altında yaşarken fikirlerin, haberlerin ve direniş talimatların iletilmesi ne kadar zor ve tehlikeli olsa da, demokratlar çoğunlukla bunun mümkün olduğunu kanıtlamışlardır. Nazi ve Komünist yönetim altında bile, başlarda yasadışı gazeteler, kitapçıklar, kitaplar ve

sonraki yıllarda ses ve video kasetleri aracılığıyla direnişçilerin yalnızca bireylerle değil geniş yerel kitlelerle bile iletişim kurmaları mümkündür.

Erken stratejik planlamanın avantajları sayesinde, direniş hakkında genel bir rehber hazırlanıp yayılabilir. Bu rehberler halkın protesto etmesi ve işbirliğini kismeleri gereken vakaların ve olayların belirtilmesinde, ve bunların nasıl yapılacağını belirtme konusunda yardımcı olabilir. Böylelikle, demokratik liderlerden gelen iletişim kesilse ve belirli talimatlar basılıp yayılamasa dahi, halk belirli önemli durumlarda nasıl hareket edeceklerini bileceklerdir. Böyle rehberler aynı zamanda direnişe olan inancı sarsmak için siyasi polisler tarafından tasarlanan sahte direniş talimatlarını ortaya çıkarmakta da faydalı olabilir.

Baskı ve önlemler

Stratejik planlamacıların diktatörlüğün demokratik direniş eylemlerine karşı verebileceği olası tepkileri ve baskıları, özellikle de şiddet eşiğini değerlendirmeleri gerekecektir. Nasıl direnileceği, nasıl karşı koyulacağı ya da bu tür olası olaylardan nasıl kaçınılacağına belirlenmesi gereklidir. Taktik olarak belirli durumlarda beklenen baskı hakkında topluluğa ve direnişçilere uygun uyarıların yapılması olasıdır, bu şekilde topluluk iştiraklerinin risklerini bileceklerdir. Baskı ciddi bir hal aldığı anda, yaralı eylemciler için tıbbi yardım hazırlıkları yapılmalıdır.

Baskıyı öngörerek, stratejistler baskı öncesinde kampanyanın ya da özgürlük sürecinin belirli amaçlarına ulaşmada katkı sağlayacak taktikleri ve yöntemleri düşünmek ile iyi iş çıkaracaklardır, ve bu gadar baskı ihtimalini daha aza, ya da daha az mümkün hale getirecektir. Örneğin, sokak gösterileri ve aşırı diktatörlüklere karşı düzenlenen yürüyüşler etkileyici olabilir ama bir yandan da binlerce göstericinin kaybının riskini taşıyabilirler. Göstericilerin yüksek sayıdaki kaybındansa, herkesin evde kalması, bir grev ya da kamu çalışanlarının kitlesel direniş eylemleri diktatörlük üzerinde daha çok baskı oluşturabilir.

Yüksek kayıp riski taşıyan provokatif direnç eyleminin stratejik bir amaç için gerekli olacağı önerilmiş ise, o zaman önerinin bedelleri ve olası kazanımları dikkatlice düşünülmelidir. Topluluğun ve direnişçilerin mücadele sırasında disiplinli bir şekilde kalması ve şiddet içermeyen bir tarzda davranmaları mümkün olacak mıdır? Şiddete sevk eden provokasyonlara karşı direnç gösterebilirler mi? Planlayıcılar, şiddet içermeyen disiplinin devam edebilmesi ve sert müdahalelere rağmen direncin korunabilmesi için alınabilecek önlemlerin neler olabileceği konusunu değerlendirmelidirler. Böylesi gösteriler için sözler, siyasi beyanlar, disiplin ilanları, şiddet yanlısı olmayan kişi ve grupların gösteri ve boykotları makul ve etkili olabilecek midir? Liderler her zaman, göstericileri şiddete teşvik ve tahrik etmeyi görev edinmiş ajan provokatörler konusunda dikkatli olmalıdırlar.

Stratejik plana bağlı kalmak

Sağlam bir stratejik plan oluşturulduktan sonra, demokratik kuvvetlerin dikkati diktatörlerin ana veya belirli bir stratejiden uzaklaşılıp önemsiz konulara odaklanmalarına sebep olacak küçük hamleleri ile dağılmamalıdır. Aynı zamanda diktatörlerin sergilediği yeni zalimliklere duygusal tepki verilerek temel strateji veya mücadele stratejisinin izlenerek demokratik direncin sergilenmesi unutulmamalıdır. Sert müdahalede bulunanlar, demokratik güçleri sadık kaldıkları planı terk etmeleri için kışkırtmaya yönelik suç işleyebilir ve hatta onları daha kolay bozguna uğratmak için şiddet eylemlerine yönelebilirler.

Temel analizler güvenilir bir şekilde değerlendirildiği sürece, demokrasi yanlısı güçlerin görevi aşama aşama ilerleyecektir. Tabii ki, taktikler ve ara hedeflerde değişiklikler meydana gelecektir ve iyi liderler her zaman bu fırsatları kendi lehlerine çevirmek için hazır olacaklardır. Bu tür ayarlamalar, kararlaştırılmış genel stratejinin büyük hedefleri ya da belirli mücadele stratejileri ile karıştırılmamalıdır. Kararlaştırılmış genel stratejinin ve belirli mücadele stratejilerininin dikkatlice uygulanması başarıya büyük ölçüde katkıda bulunacaktır.

SEKİZ

POLİTİK MUHALEFETİN UYGULANMASI

Halkın kendini güçsüz ve korkak hissettiği durumlarda, halka verilecek birincil görevler düşük riskli ve güven verici eylemler olması önemlidir. Birinin kıyafetlerini alışılmışın dışında giymesi gibi eylem türleri muhalif bir fikri açıkça ortaya koyar ve halkın muhalif eylemlere belirgin bir biçimde katılımına olanak sağlar. Nispeten önemsiz (görünürde) politik olmayan diğer durumlar (güvenli su kaynağının korumak gibi), grup eylemine odaklanmak için kullanılabilir. Strateji uzmanları, yararları büyük ölçüde tanınan ve reddetmesi zor olan konular seçmelidirler. Bu tip sınırlı kampanyalarda başarılı olunması sadece spesifik sorunları düzeltmekle kalmaz aynı zamanda halkı aslında güç potansiyeli olduğuna ikna eder.

Uzun dönemli mücadelenin kampanyalarının bir çoğu diktatörlüğün anında yıkılması amacını taşımak yerine sınırlı hedeflere ulaşmayı hedeflemelidir. Kampanyaların hepsi, halkın her kesiminin katılımını gerektirmemektedir.

Genel stratejiyi hayata geçirmek için uzun vadeli mücadelenin başlangıcında, ortasında ve sonuna doğru bir seri özel kampanya düşünlürken her biri farklı olarak ele alınmalıdır.

Seçici direniş

Mücadelenin başlangıcı safhasında, farklı özel amaçları olan ayrı kampanyalar çok faydalı olabilir. Bu tür seçici kampanyalar birbiri ardına olabilir. Ara sıra iki ya da üç tanesi aynı zamana denk gelebilir.

Seçici direniş için bir strateji planlanırken diktatörlüğün genel basısını sembolize eden belirli sınırlı şikayet ya da hususları tanımlamak gerekir. Bu hususlar genel strateji içindeki aracılık eden stratejik amaçların kazanılmasındaki kampanyaların yürütülmesinde gerekli hedefler olabilir.

Bu aracılık eden stratejik hedefler demokratik güçlerin öngörülen ya da mevcut güç kapasitesi ile ulaşılabilir olmalıdır. Bu, moral için gerekli bir seri galibiyetin garantilenmesine yardımcı olacaktır ve uzun vadeli mücadele için güç ilişkisinde gittikçe artan avantajlı bir değişime katkıda bulunacaktır.

Seçici direniş stratejileri öncelikli belirli sosyal, ekonomik ve politik konulara odaklanmalıdır. Bunların seçilme nedenleri arasında sosyal, politik sistemlerin bir bölümlerinin diktatörlük kontrolünden çıkması, halen diktatör tarafından kontrol edilen bazı bölümlerin yeniden kontrol altına alınması, ya da diktatörün belirli bir hedefinin tamamen yadsınması olabilir. Eğer mümkün ise seçici direnç kampanyası daha önce tartışılmış olan diktatörlüğün bir ya da daha fazla zayıflığına dokunmalıdır. Böylelikle demokratlar mümkün güç kapasiteleri ile en büyük etkiyi yapabilirler.

Stratejistler erkenden en azından ilk kampanyanın stratejisini planlamalıdır. Sınırlı hedefler nelerdir? Seçilen genel stratejiyi yerine getirmeye nasıl yardımcı olacak? Eğer mümkün ise genel hatları ile ikinci ve üçüncü kampanyaların stratejilerinin en azından genel hatlarının belirlenmesi de akıllıca olur. Tüm bu stratejiler genel stratejinin hayata geçirilmesinde ve genel kurallar içinde operasyonuna ihtiyaç gösterir.

Sembolik meydan okuma

Diktatörlüğün kuyusunu kazmak için yeni bir kampanyanın başlangıcında daha politik özellikli eylemler daha sınırlı olabilir. Bir ölçüde toplumun ruh halini etkilemek ve test etmek için politik meydan okuma ve sivil itaatsizlik yoluyla sürekli bir meydan okumaya hazırlamak amaçlı tasarlanmalıdır.

İlk eylem sembolik protesto formunda ya da sınırlı veya geçici itaatsizlik sembolik hareketi olabilir. Eğer katılmak isteyen kişi sayısı az ise, ilk eylem örneğin sembolik değeri olan bir yere çiçek bırakmak olabilir. Diğer yandan katılımcı sayısı yüksek ise beş dakika tüm hareketleri durdurma ya da birkaç dakikalık sessizlik kullanılabilir. Diğer durumlarda, bazı kişiler açlık grevi yapabilir, sembolik önem arz eden

bir yerde nöbet tutabilir, derslere karşı öğrenci boykotu yapılabilir ya da önemli bir makamda geçici oturma eylemi yapılabilir. Diktatörlük altında bu tür agresif eylemler büyük olasılıkla sert baskı ile karşı karşıya kalacaktır.

Diktatörlük binasının ya da siyasi polis karargahlarının önünde fiziksel eylemler büyük risk taşıyabilir, bu nedenle kampanyanın başlatılması için uygun yöntemler olarak önerilemezler. 1988 yılında Burma’da yapılan toplu sokak gösterileri ya da 1989 yılında Beijing Tiananman Meydanı’nda yapılan öğrenci oturma eylemleri ve açlık grevleri gibi ateşleyici sembolik protesto hareketleri zaman zaman ulusal ve uluslararası kapsamda büyük ilgi uyandırmıştır. Eylemcilerin bu iki durumda da maruz kaldıkları büyük zaiyat, kampanya planlaması konusunda stratejistlerin ne kadar itina göstermeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Ahlaki ve psikolojik açıdan büyük etkileri bulunmasına rağmen, bu tür eylemler yalnızca sembolik oldukları ve diktatörlüğün sahip oldukları pozisyonu değiştirmeye yetmediği için, tek başlarına diktatörlüğü yıkmakta başarılı olamayacaktır.

Mücadelenin başlangıcında diktatöre giden güç kaynağını tam anlamıyla ve hızlı bir şekilde kesmek genellikle mümkün değildir. Böyle bir durumun oluşması için daha önce rejim karşısında boyun eğen tüm nüfusun ve neredeyse toplumun tüm kurumlarının bir anda devasa ve güçlü bir itaatsizlik örneği ile rejime karşı çıkması gerekmektedir. Böyle bir durum henüz başırlamamış ve başırlması en zor durumdur. Çoğu durumda, ani şekilde başlatılan tam itaatsizlik ve başkaldırı kampanyaları, diktatörlüğe karşı başlatılan bir kampanyanın ilk zamanları için gerçekçi olmayan bir strateji olacaktır.

Sorumluluğu yaymak

Seçici direniş kampanyası sırasında, mücadelenin en sert kısmı genellikle toplumun bir kısmı ya da daha fazlası tarafından başlatılmaktadır. Kampanyanın ileri dönemlerinde farklı bir görev doğrultusunda, mücadelenin yükü diğer toplum gruplarına kaydırılabilir. Örneğin, eğitimle alakalı bir durumda öğrenciler grev yapabilir, dini liderler din öz-

gürlüğü konusuna odaklanabilirler, demir yolu işçileri titizlikle güvenlik düzenlemelerine uyarak demir yolu taşıma sistemini yavaşlatmaya çalışabilir, gazeteciler sansüre karşı gelmek için normalde sansürlenenden haberin durması gereken yerde boşluk bulunan gazeteler hazırlayabilirler, ya da polis defalarca aranan demokratik muhalefet üyelerini yakalamakta başarısız olabilir. Direniş kampanyalarını olay ve toplum gruplarına göre katmanlara ayırmak, direniş devam ederken toplumun bazı kısımlarının dinlenmesine olanak sağlayacaktır.

Seçici direniş, daha önce de kısaca bahsettiğimiz gibi, diktatörlüğün kontrolü dışında otonom bağımsız sosyal, ekonomik, siyasi grup ve kurumların var olmasını sağlamak açısından özellikle önem arz etmektedir. Bu tür güç merkezleri, halkın diktatörlüğün kontrol gücü üzerine baskı uygulayabilmek için ihtiyaç duyduğu kurumsal üsleri sağlamaktadır. Mücadelede, diktatörlüğün hedef listesinin başında büyük ihtimalle bu güç merkezleri bulunacaktır.

Namluyu diktatörün gücüne doğrultmak

Uzun vadeli mücadele başlangıç fazını geçip daha tutkulu ve ilerlemiş bir hal almaya başladığında, stratejistler diktatörün güç kaynaklarını daha fazla nasıl kısıtlayacakları konusunda hesaplamalar yapmaktadırlar. Hedef popüler itaatsizliği kullanarak, demokratik güçler için yeni, daha avantajlı durumlar yaratmaya çalışmak olacaktır.

Demokratik direniş güç kazanmaya devam ettikçe, stratejistler daha yoğun itaatsizlik ve başkaldırı örnekleri hazırlayarak, artan siyasi felç hedefi ile ve bu doğrultuda diktatörlüğün kendisini içten çökertmek amacıyla diktatörlüğün güç kaynaklarını daha da sekteye uğratma yoluna gidebilirler.

İnsanların daha önce diktatörlüğe verdikleri desteği nasıl zayıflatacaklarını planlamak, demokratik güçler için oldukça önemlidir. Bu destek, rejim tarafından uygulanan acımasızlığı göstererek mi, diktatörlüğün politikaları sebebiyle doğan yıkıcı ekonomik sonuçları göstererek mi yoksa diktatörlüğün sonlandırılabilceği anlayışını yayararak mı

zayıflatılabilir? Diktatörlüğün destekçileri en azından hareketlerinde tarafsız hale getirilmelidirler (tarafsız gözlemci olmaları ya da tercihen demokratik hareketin aktif destekçileri olmaları sağlanmalıdır).

Siyasi başkaldırı ve itaatsizliğin planlanması ve uygulanması sırasında, diktatörün ana destekçi ve yardımcılarına, iç grupları da dahil olmak üzere siyasal parti, polis, bürokratlar, ama özellikle de orduya özel olarak dikkat etmek gereklidir.

Hem asker hem de rütbeliler olmak üzere askeri kuvvetlerin diktatörlüğe olan sadakati ölçülüp tartılmalı, ve ordunun demokratik güçlerin etkisine açık olup olmadığı konusunda karara varılmalıdır. Rütbesiz askerlerin çoğu durumdan mutsuz ve zorla askere çağrılan kişilerden oluşuyor olabilir mi? Askerlerin ve subayların çoğu kişisel, ailevi veya siyasi sebeplerden dolayı rejimden kopmuş olabilirler mi? Başka hangi faktörler askerleri ve subayları demokratik darbeye karşı savunmasız kılabilir?

Özgürlük mücadelesinin başlarında, diktatörlük askerleri ve memurları ile iletişime geçmeyi sağlayacak özel stratejiler geliştirilmelidir. Kelimeler, semboller ve eylemlerle, demokratik güçler karşı güçleri özgürlük mücadelesinin çetin, kararlı ve sürekli olacağına dair bilgilendirebilir. Askerler, mücadelenin hayatlarına kast etmek için yapılmadığını, yalnızca diktatörlüğü yıkmak amacına hizmet eden özel bir karakteri olduğunu öğrenmeleri gerekmektedir. Bu tür çalışmalar nihai olarak diktatörlük askerlerinin morallerini düşürerek, sadakatlerini ve itaatlerini demokratik hareket lehine olacak şekilde değiştirmeyi hedefleyecektir. Benzer stratejiler polis ve sivil görevlilere yönelik olarak da kullanılabilir.

Diktatörlük kuvvetlerinin sempatisini kazanmak ve nihayetinde aralarında itaatsizlik sağlamak için çabalamak önemli olsa da, askeri kuvvetlerin mevcut diktatörlüğü askeri bir darbe ile hızlıca silmeleri için kullanılmamalıdır. Önceden de tartıştığımız üzere, darbeler halk ve yönetici kesim arasındaki güç dengesizliğini düzeltmeye yönelik pek bir katkıda bulunmadığı için, böylesi bir senaryo, işleyen bir demokrasi kurmak için yeterli olmayacaktır. Bu sebepten dolayı, askeri subaylara, diktatörlüğe karşı ne askeri bir darbeye ne de iç savaşa gerek

duyulmayacağı fikrinin ne kadar akla yatkın bir şekilde anlatılabileceği planlanmalıdır.

Sempati duyan askeri görevliler demokrasi mücadelesinde büyük rol oynayabilirler; örneğin, askeri güçler arasında hoşnutsuzluk ve itaatsizlik yayabilir, kasıtlı verimsizliği teşvik edebilir, emirleri sessizce göz ardı edebilir ve baskının sürdürülmesinin reddini destekleyebilirler. Askeri personel aynı zamanda demokrasi hareketine olumlu ve şiddet içermeyen desteklerde bulunabilir, örneğin güvenli geçiş imkanı, bilgi, gıda, tıbbi destek ve benzerlerini sağlamakta yardımcı olabilir.

Diğer durumlarda birkaç kişi açlık grevine girebilir, sembolik önemi olan, bir yerde gece gündüz nöbet tutulabilir, öğrenciler dersleri boykot edebilir, önemli bir ofiste geçici işgal eylemi yapılabilir. Muhalefet stratejistleri şunu kesinlikle hatırlamalıdır ki diktatöryayı dağıtmak polisin, bürokratların ve ordunun diktatöryayı desteklemeleri halinde ve tüm komutları yerine getirmeleri halinde tamamen zor ve imkansız olacaktır. Demokrat stratejistler dikta güçlerinin sadakatinin yıkılmasını amaçlayan stratejilere yüksek öncelik verilmelidir.

Demokratik güçler şunu hatırlamalıdır ki askeri ve polis güçleri arasında hoşnutsuzluk ve itaatsizlik bu grupların üyeleri için çok tehlikeli olabilir. Askerler ve polisler itaatsizlik ve isyan halinde şiddetli cezalandırma bekleyebilirler. Demokratik güçler askerlerden ve görevlilerden ani isyanlarını talep etmemelidir. Yerine iletişimin mümkün olduğu yerlerde açıklık kazandırılmalıdır ki başlangıçta üstü kapalı itaatsizlik gibi göreceli olarak daha güvenli pek çok yöntemler öncelik kazanabilir. Örneğin, polisler ve birlikler yetersiz baskı direktifleri, arananların bulunmasındaki başarısızlıklar, yaklaşan baskı, tutuklama, sürgüne gönderme gibi konularda isyancıları uyarmak ve önemli bilgilerin üst yetkililere raporlanmasında ihmal yapılabilir. Hoşnutsuz görevliler sonuç olarak emir komuta zincirindeki baskı emirlerinin nakledilmesinde ihmalkar olabilirler. Askerler göstericilerin başlarının üzerinden ateş edebilirler. Benzer bir şekilde kamu görevlileri dosyaları ve talimatları kaybedebilirler, verimsiz bir çalışma sergileyebilirler ve hasta olabilirler, iyileşinceye kadar evde kalabilirler.

Stratejideki sapmalar

Politik muhalefet stratejistlerinin genel strateji ve özel kampanya stratejilerinin nasıl uygulandığı değerlendirilmesinin sürekli olarak yapılmasına gereksinimi vardır. Örneğin mücadelenin beklendiği gibi gitmemesi mümkündür. Bu durumda da stratejide hangi değişikliklerin gerekli olduğu hesaplanmalıdır. Harekete güç kazandırmak için ve tekrar inisiyatif sağlamak için ne yapılabilir? Böyle bir durumda, problemin tespiti zaruridir, stratejik yeniden değerlendirme yapmak, mücadele sorumluluklarını farklı bir gruba yönlendirme, farklı güç odaklarını harekete geçirme, ve alternatif eylem planları geliştirmek gerekir. Bu yapıldığında yeni plan derhal uygulamaya alınmalıdır.

Mücadele beklenenden daha iyi sonuç verebilir, diktatörlük hesaplanandan önce çökebilirse, demokratik güçler beklenmedik bu kazançtan nasıl yararlanabilirler ve diktatörlüğü paralyze etme yönünde ilerleyebilirler? Bu soruları sonraki bölümde ele alacağız.

DOKUZ

DİKTATÖRLÜĞÜ YIKMAK

İyi yönetilen ve başarılı siyasi ayaklanma mücadelelerinin biriken etkisi, direnişi güçlendirmektedir; diktatörlüğün kendi kontrolünün sınırlarıyla karşılaştığı toplumsal alanları oluşturmakta ve yaymaktadır. Bu mücadeleler işbirliği yapmama ve siyasi başkaldırıda bulunma konusunda önemli deneyimler de sunmaktadır. Direniş ve itaatsizlik kitle-sel düzeye ulaştığında, bu deneyim büyük yarar sağlayacaktır.

Üçüncü bölümde tartışıldığı üzere diktatörlerin güçlü olması için itaat, işbirliği ve teslimiyet önemlidir. Siyasi gücün kaynağına erişemediği taktirde, diktatörlerin gücü zayıflar ve sonunda çözülür. Bu nedenle, desteğin geri çekilmesi, diktatörlüğün yıkılması için gereken başlıca eylemdir. Güç kaynaklarının siyasi direnişten nasıl etkilendiğini incelemek yararlı olabilir.

Sembolik olarak reddetme ve direniş eylemleri, rejimin ahlaki ve siyasi meşrutiyetini zayıflatmak için kullanılabilecek araçlar arasındadır. Rejimin meşrutiyeti arttıkça, kendisine gösterilen itaat ve işbirliği de artacak ve daha güvenilir hale gelecektir. Ahlaki hoşnutsuzluğun diktatörlüğü ciddi şekilde tehdit edebilmesi için eylemle ortaya konulması gerekir. Rejimin güç kaynaklarına erişimini engellemek için işbirliği ve itaatten vazgeçilmesi şarttır.

İkincil önemdeki bir başka güç kaynağı ise insan kaynaklarıdır, yani itaat eden, yönetenlerle işbirliği yapan veya yardım eden kişi ve grupların önemi ve sayısıdır. Eğer direniş nüfusun büyük bir çoğunluğu tarafından uygulanıyorsa rejim ciddi bir sorun yaşıyor demektir. Örneğin, memurlar normal etkinlikte çalışmıyor ve hatta işe gitmiyorlarsa, yönetim aygıtı bundan ağır şekilde etkilenecektir.

Benzer şekilde, direnen kişiler ve gruplar arasında bu konuda bilgili ve deneyimli kişiler varsa, diktatörlerin icra kabiliyeti ciddi biçimde

zayıflayacaktır. Hatta bilgiye dayalı kararlar alma ve etkili politikalar geliştirme yetenekleri de ciddi şekilde azalabilir.

İnsanların, genellikle yöneticileri desteklemelerine ve onlara itaat etmelerine sebep olan soyut faktörler olan psikolojik ve ideolojik etmenler zayıfladığında veya tersine döndüğünde halk, karşı gelmeye ve direnmeye daha meyilli olacaktır.

Diktatörlerin maddi kaynaklara erişimleri, güçlerini doğrudan etkiler. Finansal kaynakların, ekonomik sistemin, mülkiyetin, doğal kaynakların, ulaşımın ve iletişim araçlarının rejimin mevcut ve potansiyel karşıtlarının kontrolünde olması sayesinde, rejimin güç kaynaklarından biri daha zayıflayacak veya ortadan kalkacaktır. Grevler, boykotlar ve ekonomide, iletişimde ve taşımada artan özerklik, rejimi zayıflatacaktır.

Daha önce de belirtildiği üzere, diktatörlerin halkın huzursuz, itaatsiz ve işbirliği yapmak istemeyen kesimini tehdit etme ve cezai yaptırım uygulayabilme kabiliyeti, diktatörlerin gücünün kaynağının merkezindeki unsurlardır. Bu güç kaynağı iki şekilde zayıflatılabilir. İlk olarak halk, savaşta olduğu gibi, isyanda da ciddi bedeller ödemeyi göze aldığı takdirde, cezai yaptırımların etkisi ciddi biçimde azalacaktır (yani, diktatörün baskısı, istediği itaati sağlayamayacaktır). İkinci olarak, polis ve askeri güçler muhalif ve hoşnutsuz olduğu takdirde, direnişçileri tutuklama, dövme veya vurma yönündeki emirlere bireysel veya kitlesel olarak uymayacaklardır. Diktatörler, baskı kurmak için artık polis ve askeri güçlere bel bağlayamadıkları zaman, diktatörlük ciddi bir biçimde zedelenmiş demektir.

Özet olarak, köklü diktatörlüklere karşı başarı sağlamak için, rejimin güç kaynaklarını azaltacak ve ortadan kaldıracak direniş ve muhalefet gerekmektedir. Güç kaynakları sürekli yenilenmediği takdirde, diktatörlüğün gücü azalacak ve sonunda yıkılacaktır. Bu nedenle, diktatörlüğe karşı siyasi direnişin stratejik planlaması yapılırken, diktatörlerin en önemli güç kaynakları hedef alınmalıdır.

Özgürlüğü arttırmak

Seçici direniş aşamasında siyasi muhalefet ile birleşilmesi sonucunda, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi kurumların özerkliği artar ve toplumsal demokratik alan giderek genişler ve diktatörlüğün hakimiyetini azaltır. Sivil toplum kuruluşları diktatörlüğe karşı güçlendiğinde, diktatör ne isterse istesin, halk giderek diktatörün kontrolün dışında bağımsız bir toplum inşa eder. Diktatörlük, artan bu özgürlüğü durdurmak için müdahale ederse, bu yeni kazanılan alanı savunmak için pasif direniş uygulanabilir ve diktatörlük, mücadele içinde başka bir cephe ile yüzleşmek zorunda kalır.

Direniş ve kuruluş inşasının birleşimi, toplumdaki güç ilişkilerinin temelden değişmesi nedeniyle, diktatörlüğün yıkılmasına ve demokratik sistemin yasal olarak kurulmasını inkar edilemez hale getirip zamanla fiili özgürlüğe öncülük edebilir.

1970'ler ve 1980'ler Polonya'sı, direniş yoluyla toplumun işlevlerinin ve kuruluşlarının kademeli olarak geri kazanılması üzerine oldukça belirgin bir örnek sunmaktadır. Katolik Kilisesi baskı altında tutulmasına rağmen, hiçbir zaman tam anlamıyla Komünist yönetimin kontrolüne girmemiştir. 1976'da bazı aydınlar ve işçiler, politik fikirlerini ortaya koymak için K.O.R. (İşçilerin Savunma Komitesi) gibi küçük gruplar oluşturdu. İşçi dayanışma sendikasının grevleri etkili yönlendirme yetkisine sahip olarak kurulması sonucu, bu kurumun 1980 yılında, kendi kendini yasallaştırmasını beraberinde getirmiştir. Köylüler, öğrenciler ve başka birçok grup kendi bağımsız organizasyonlarını kurmuşlardır. bu grupların güç dengelerini değiştirdiğinin Komünistler tarafından anlaşılmasının ardından, Dayanışma yasaklanmış ve askeri yönetime geçilmiştir.

Toplumun bağımsızlığını yeni kazanan bu kurumları, birçok tutuklama ve işkencenin yaşandığı sıkıyönetim döneminde faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Örneğin düzinelerce illegal gazete ve dergi yayınlanmaya devam etmiştir. Tanınmış yazarlar Komünist yayınları ve yayın evlerini boykot ederken, illegal yayın evleri her yıl yüzlerce kitap

basmıştır. Toplumun diğer kesimlerinde de benzer etkinliklere devam edilmiştir.

Jaruselski askeri yönetimi döneminde, asker-Komünist hükümet, toplumun en üst kesimini oluşturmaktaydı. Yetkililer, devlet dairelerini ve kurumlarını hala ellerinde tutmaktaydılar. Rejim; cezalandırma, tutuklama, hapse atma, matbaa makinelerine el koyma gibi yöntemler kullanarak, toplumu baskı altında tutabiliyordu. Ancak diktatörlük toplumu kontrol edemezdi. O noktadan sonra, toplumun rejimi tümüyle devirmesi sadece bir an meselesiydi.

Diktatörlük yönetici makamları hala elinde tuttuğu zamanlarda bile, bazen paralel bir demokratik hükümet oluşturmak mümkün olabilir. Bu hükümet, giderek artan şekilde, halkın ve kurumların bağlılığı, itaati ve işbirliğini alma konusunda rakip bir hükümet haline gelecektir. Diktatörlük, tüm bunların sonucu olarak artan bir biçimde hükümet niteliklerini kaybedecektir. Nihayetinde, demokratik paralel hükümet, demokratik sisteme geçişin bir parçası olarak, tamamen dikta yönetiminin yerini alabilir. Zamanı geldiğinde, geçişin parçası olarak anayasa kabul edilebilir ve seçim yapılabilir.

Diktatörlüğün Yıkılması

Toplumun kurumsal dönüşümü gerçekleşirken, muhalefet ve direniş hareketleri artabilir. Demokratik güçlerin strateji uzmanları, demokratik güçlerin seçici direnişin ötesine geçip kitlesel muhalefeti başlatacakları bir zamanın geleceğini önceden tasarlamalıdır. Çoğu durumda, direniş kapasitesini oluşturmak, geliştirmek, yaymak ve kitlesel muhalefeti geliştirmek için gerekli süre sadece birkaç yıl sonra olmaktadır. Bu ara dönem sırasında, gittikçe artan politik hedeflere sahip seçici direniş kampanyaları başlatılmalıdır. Toplumun her kesiminden büyük kitleler de bu sürece dahil edilmelidir. Faaliyetlerin artması sırasında siyasi direniş kararlı ve disiplinli olduğu takdirde, diktatörlüğün içsel zayıflıklarının giderek artan şekilde ortaya çıkması muhtemeldir.

Güçlü bir siyasi direniş ile bağımsız kurumları inşa süreci bir araya geldiğinde, zamanla demokratik güçler lehine geniş bir uluslararası ilginin oluşması muhtemeldir. Bu durumda, demokratik güçleri destekleyecek uluslararası diplomatik kınama, boykot ve ambargoları da beraberinde getirebilir. (Polonya’da olduğu gibi).

Stratejistler, bazı durumlarda 1989 yılında Doğa Almanya’da olduğu gibi, diktatörlüğün yıkılışının çok hızlı olabileceğini unutmamalıdır. Bu durum, halkın tamamının diktatörlüğe karşı çıkması sonucunda güç kaynaklarının kitlesel şekilde bölünmesi sonucu meydana gelebilir. Bu alışıldık bir durum değildir ve bu yüzden uzun süreli bir mücadeleye hazırlanmak daha mantıklıdır (ama kısa olana da hazır olunmalıdır).

Küçük konulara ilişkin bile olsa, özgürlük mücadelesi sırasında elde edilen başarıların tadı çıkarılmalıdır. Zaferi kazananlar taktir edilmelidir. İhtiyatlı kutlamalar aynı zamanda mücadelenin gelecekteki aşamaları için gereken morali yüksek tutmalıdır.

Başarının sorumlu şekilde yönetilmesi

Büyük stratejinin planlayıcıları, yeni bir diktatörlüğün ortaya çıkmasını önlemek ve güçlü bir demokratik sistemi tedricen kurmak için, başarılı bir stratejinin olası ve tercih edilen şekilde sonuçlandırılmasını sağlayacak yöntemleri önceden hesaplamalıdır.

Demokratlar, mücadelenin sonunda, diktatörlükten geçici hükümete geçişin nasıl yapılacağını tasarlamalıdır. O zaman, yeni ve işleyen bir hükümetin süratle kurulması tercih edilir. Bununla birlikte, kurulan bu yeni yapı, eski düzenin yeni personelle sürdürüldüğü bir düzen olmamalıdır. Eski hükümet yapısının (siyasi politika olarak) hangi kısımlarının özünde antidemokratik özelliklere sahip olması sebebiyle tamamen kaldırılacağı ve hangi kısımlarının sonraki demokratikleşme çabaları içerisinde devam ettirileceğini tasarlamak gerekmektedir. Otoritenin tamamen ortadan kalkması kaosa veya yeni bir diktatörlüğe yol açabilir.

Devrilen diktatörlüğün devlet erkanına yönelik olarak ne tür bir politika izleneceği üzerinde önceden düşünülmelidir. Örneğin, diktatörler mahkemede duruşmaya çıkartılacaklar mı? Ülkeyi kalıcı olarak terk etmelerine izin mi verilecek? Politik muhalefet, ülkeyi yeniden inşa etme ihtiyacı ve zaferin ardından demokrasiyi inşa etmek ile tutarlı başka ne tür seçenekler mevcuttur? Katliamlardan kaçınılmalıdır, zira bu tür hareketler gelecekte demokratik sistemin yerleşme ihtimaline ciddi şekilde zarar verebilir.

Diktatörlük zayıfladığında veya yıkıldığında, belirli bir demokrasiye geçiş planı uygulamaya hazır olmalıdır. Bu tip planlar, başka bir grubun darbe yoluyla iktidarı ele geçirmesini engellemeye yardımcı olacaktır. Aynı zamanda tam politik ve bireysel özgürlüğü kapsayan demokratik anayasal hükümetin kuruluş planlarına ihtiyaç duyulacaktır. Büyük bedeller ödenerek kazanılan değişim, planlama eksikliği sebebiyle kaybedilmemelidir.

Halkın artan bir biçimde yetki sahibi olması ve bağımsız demokratik grup ve kuruluşların artması gibi kontrol edemedikleri gelişmelerle karşılaştıklarında, diktatörler bütün sistemlerinin girişimlerinin dağıldığının farkına varacaklardır. Toplumun kitlesel olarak kepenk kapatması, genel grevler, kitlesel olarak evden dışarı çıkmama, muhalif yürüyüşler veya diğer faaliyetler, diktatörün kendi organizasyonunu ve ilgili kurumlarını artan bir biçimde zayıflatır. Zaman içinde kitlesel katılım sağlanarak akıllı bir biçimde uygulanan bu tip bir muhalefet ve direnişin sonucu olarak diktatörler, güçsüz bir hale gelir ve demokrasi savunucuları şiddet kullanmadan zafere ulaşırlar. Diktatörlük, muhalif halktan önce parçalanır.

Bu tip çabaların tamamı başarıya özellikle kolay ve hızlı bir biçimde ulaşmaz. Ne kadar savaş kazanılmışsa bir o kadarının da kaybedildiği hatırlanmalıdır. Ancak politik muhalefet gerçek bir zafer olasılığı sunmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere kazanma olasılığı, akıllı bir genel strateji, titiz strateji planlaması, sıkı çalışma ve disiplinli yürekten mücadelenin geliştirilmesi ile büyük bir biçimde arttırılabilir.

ON KALICI DEMOKRASİNİN TEMELİ

Diktatörlük rejiminin yıkılması elbette ki büyük bir mutluluk nedenidir. Uzun süre acı çekmiş ve büyük bedeller ödeyerek mücadele vermiş olan insanlar, büyük bir mutluluğu, rahatlama ve şöhreti hak ederler. Bu insanlar kendileriyle ve birlikte siyasi özgürlük mücadelesini kazanmalarına katkıda bulunan herkesle gurur duymalıdır. Herkes bu mutlu günü görecektir kadar yaşayamayacaktır. Hayatta kalanlar ve hayatlarını kaybedenler, daima ülke tarihinde özgürlükleri getiren kahramanlar olarak hatırlanacaklardır.

Ne yazık ki bu kutlama zamanlarında bile tedbiri elden bırakmamak gerekir. Diktatörlük rejiminin politik başkaldırıyla başarılı bir şekilde düşürülmesi durumunda bile gerekli önlemler alınarak kargaşadan doğacak yeni bir baskıcı rejimin oluşması önlenmelidir. Demokrasi yanlısı güçlerin liderleri demokrasiye geçiş için önceden hazırlanmış bir plana sahip olmalıdırlar. Diktatörlük rejimine ait kurumlar ortadan kaldırılmalıdır. Anayasal ve hukuki altyapılar, kalıcı demokrasi için gereken standartlar ortaya koyulmalıdır.

Hiç kimse diktatörlük rejiminin düşüşüyle ideal bir toplum düzenini bir anda ortaya çıkacağını düşünmemelidir. Diktatörlük rejiminin düşmesi yalnızca bir başlangıç adımıdır; artan özgürlüklerin yaşandığı bir ortamda uzun vadeli çabalarla toplum geliştirilmeli ve insanların ihtiyaçlarına cevap verir nitelik kazanmalıdır. Ciddi politik, ekonomik ve sosyal sorunlar yıllarca sürebilir ve birçok insanın ve grubun çözüm arayışında ortak çalışmasını gerektirebilir. Yeni politik sistem birçok farklı görüşten insanlara fırsatlar sunmalı ve yapıcı çalışmalar ve politikalarla gelecekte oluşacak sorunlar için önlem alınmalıdır.

Diktatörlük Rejimlerinin Tehlikeleri

Aristo uzun zaman önce şöyle bir uyarıda bulunmuştu : . . . tiranlığın yerine başka bir tiranlık da gelebilir...¹⁴ Tarihte Fransa (Jakoben

¹⁴ Aristo, Politika, Kitap V, Bölüm 12, sf. 233.

ve Napolyon), Rusya (Bolşevikler), İran (Ayetullah), Burma (Cunta Rejimi) gibi bu konuda birçok örnek mevcuttur ve bazı kişi ve gruplar baskıcı rejimlerin çökmesini toplumun yeni yönetici olma fırsatı olarak görürler. Bu örneklerde farklı motifler görülebilir ancak sonuçlar neredeyse hep aynıdır. Yeni bir diktatörlük rejimi eskisine göre daha acımasız ve totaliter olabilir.

Diktatörlük rejiminin çöküşünden sonra bile eski rejimin üyeleri demokrasi mücadelesini darbe girişimiyle kesmeye çalışarak başarıya ulaşabilir. Diktatörlüğün kaldıracağı iddia edilir ancak asıl amaç eski rejimi değiştirip yeniden sunmaktır.

Askeri Darbeleri Önlemek

Yeni özgürleşen toplumlarda askeri darbeleri önleyecek yöntemler vardır. Bazı durumlarda önceden bilgi sahibi olmak bu girişimleri önlemeye yeterlidir. Hazırlıklı olmak girişimleri önleyebilir. Bir darbe girişimi başlar başlamaz darbeciler meşruiyete gerek duyar bir başka deyişle kendi ahlaki ve politik değerlerinin kabul görmesini isterler. Darbeye karşı savunma için ilk temel prensip bu darbecilerin meşruiyetini reddetmektir.

Darbeciler sivil liderlere ve toplumun destekçi olmasına, toplumun karışık olmasına veya sadece pasif kalmasına ihtiyaç duyarlar. Darbeciler, etkilerindeki toplumu kontrol etmek için uzman ve danışmanların, bürokrat ve memurların, yönetici ve hakimlerin işbirliğine ihtiyaç duyarlar. Darbeciler kendi verdikleri emirlere ve belirledikleri politikalara göre siyasete, toplumsal kurumlara, ekonomiye, polise ve askeri kuvvetlere yön veren birçok kişinin pasif kalıp alışlagelmiş işlevlerini yerine getirmesine de ihtiyaç duyarlar.

Darbeye karşı savunma için ikinci temel prensip darbecilerle işbirliği yapmama ve onlara karşı çıkmadır. Gereken işbirliği ve yardım reddedilmelidir. Diktatörlük rejimine karşı kullanılan mücadele yolları temelde yeni oluşan bir tehdit için de kullanılabilir ancak bunlar derhal uygulanmalıdır. Hem meşruiyet hem de işbirliği reddedildiğinde darbe

girişimi politik bir çıkmaza girer ve yeni bir demokratik düzen oluşturma amacını gerçekleştiremez.

Anayasa Taslağı Oluşturma

Yeni demokratik sistemde demokratik hükümetin çerçevesini oluşturacak bir anayasaya ihtiyaç vardır. Anayasada hükümetin kuruluş amaçları, hükümetin yetkilerinin sınırlandırılması, hükümet yetkililerinin ve parlamentelerin seçiminin yöntem ve zamanlaması, temel haklar ve merkezi hükümetin kendi alt kademeleriyle ilişkileri yer almaktadır.

Merkezi hükümet bünyesinde demokratik bir yapı oluşturmak adına yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında daha belirgin bir otorite paylaşımı yapılmalıdır. Polis ve istihbarat faaliyetleri ile askeri faaliyetlerde yasal siyasi müdahaleleri engellemek adına büyük kısıtlamalardan kaçınılmalıdır.

Demokratik sistemi korumak ve muhtemel diktatörlük akımlarını önlemek amacıyla anayasada bölgesel, merkezi ve yerel düzeyde kayda değer imtiyazlar sağlayan bir federal sistem oluşturulmalıdır. Diğerlerine göre küçük bölgelerin büyük ayrıcalıklara sahip olup aynı zamanda ülkenin bir parçası olmaya devam ettiği İsviçre'deki kanton sistemi kimi durumlarda örnek teşkil edebilir.

Yeni özgürleşmiş bir ülkenin tarihinde bu özelliklere sahip bir anayasa yer almış olması durumunda bu anayasanın gereken koşullara göre istenilen şekilde sadece düzenlenmesi mantıklı bir hamle olurdu. Uygun eski bir anayasanın mevcut olmaması durumunda geçici bir anayasayla hareket edilmesi gerekebilir. Aksi taktirde yeni bir anayasanın hazırlanması gerekecektir. Yeni bir anayasanın hazırlanması çok zaman ve emek gerektirecektir. Bu sürece toplumun da dahil olması yeni anayasa metni ve düzenlemelerinin kabul görmesi için gerekli ve önemlidir. Daha sonra uygulanması imkansız olan ve yerine getirilmesi oldukça merkezi bir hükümet yapısı gerektiren anayasal değişiklik vaatlerinde bulunulmaması gerekir çünkü bu vaatler yeni bir diktatörlük rejimi doğurabilir.

Anayasanın üslubunun toplumun geneli için kolayca anlaşılır olması gerekmektedir. Bir anayasa yalnızca hukukçuların ve seçkinlerin anlayabileceği ölçüde karmaşık veya muğlak olmamalıdır.

Bir demokratik savunma politikası

Özgürleşmiş ülke savunma kapasitesi gerektirecek dış tehditlerle de karşılaşabilir. Bu ülkede ekonomik, siyasi ve askeri hakimiyet kurmaya yönelik dış tehditler görülebilir.

İç demokrasinin sürdürülmesi adına ulusal savunma gereksinimlerine göre politik başkaldırının temel prensipleri üzerinde ciddi bir şekilde durulmalıdır.¹⁵ Direnme kapasitesini doğrudan halka aktararak yeni özgürleşmiş ülkeler, ileride kendi demokrasi sistemine de tehdit oluşturabilecek veya diğer ihtiyaçlar için gereken ekonomik kaynakları kullanacak güçlü bir askeri sistem kurmaktan kaçınabilir.

Bazı grupların kendi diktatörlüklerini ilan etmek amacıyla her tür anayasal hükmü yok sayabileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle muhtemel diktatörlere karşı politik başkaldırı ve işbirliği yapmamak ile demokratik kurumları, hakları ve prosedürleri korumak toplumun değişmez ve sürekli görevidir.

Değerli bir sorumluluk

Pasif mücadele diktatörleri zayıflatıp ortadan kaldırmakla kalmaz aynı zamanda baskı altındakileri güçlendirici bir etki yapar. Bu yöntemle kendilerini önceleri yalnızca bir piyon veya kurban olarak hisseden insanlara kendi başlarına daha fazla özgürlük ve adalet sağlama gücü verir. Bu mücadelenin, önceleri güçsüz olan insanlarda artan bir özsaygı ve özgüven duygusu yaratan önemli psikolojik sonuçları vardır.

¹⁵ Bkz: Gene Sharp, Sivil Direniş: Post-Militer Silah Sistemi (Princeton, New Jersey: Princeton Üniversitesi Yayınları, 1990).

Demokratik hükümetin kurulabilmesi için yapılan pasif direnişin uzun vadedeki önemli bir faydası da toplumun halihazırdaki ve gelecekte oluşabilecek sorunların çözümünde daha etkin hale gelmesidir. Bu sorunlara gelecekteki hükümetlerde oluşabilecek görevin kötüye kullanılması ve yolsuzluk, herhangi bir gruba yapılacak kötü muamele, ekonomik adaletsizlikler ve politik sistemin demokratik niteliğindeki sınırlamalar örnek gösterilebilir. Politik başkaldırı anlamında tecrübe kazanan toplumun gelecek oluşabilecek diktatörlük rejimlerine karşı daha dayanıklı olması muhtemeldir.

Özgürleşmenin ardından halkın pasif direnişe alışması demokrasi, toplumsal özgürlükler, azınlık hakları ve bölgesel, merkezi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının sahip olduğu imtiyazları koruma yöntemleri sağlar. Bu araçlar ayrıca muhalif grupların çözüm için kimi zaman terörizm veya gerilla mücadelesine başvurduğu büyük sorunlar üzerinde insanların ve grupların daha barışçıl fikirler önerebilmesini sağlayacak yollar oluşturur.

Bu politik başkaldırı veya pasif direnişin incelemesinde ortaya konulan düşünceler toplumların üzerindeki diktatör baskısını kaldırmayı amaçlayan ve insan haklarına saygı duyan demokratik sistemlerin ve toplumu ileriye taşımak için katılımcı eylemlerin yerleşmesini isteyen insanlar ve gruplar için faydalıdır.

Burada üç büyük sonuçtan bahsetmek mümkün:

- Diktatörlükten kurtulmak mümkündür;
- Buna ulaşmak için dikkatli düşünce ve stratejik planlama gerekmektedir; ve
- Bazen maliyeti çok yüksek olabilecek teyakkuz, sıkı çalışma ve disiplinli mücadele gerekebilmektedir.

Sık sık alıntı yapılan Özgürlük bedava değildir değişi doğrudur. Hiçbir dış güç, ezilen bir halka çok istediği özgürlüğü vermek için gelmeyecektir. İnsanlar, özgürlüğü kendi başlarına nasıl alacaklarını öğrenmek zorundadırlar. Bu kolay olmayacaktır.

İnsanlar, özgürleşmeleri için gerekli olanı kavradıklarında, kendilerine sancılı da olsa en sonunda özgürlüğü getirecek yol haritasını çizebilirler. Sonrasında biraz çaba ile yeni bir demokratik düzen kurabilir ve bunun muhafazasına hazırlanabilirler. B tip bir mücadele sonunda kazanılan özgürlük uzun ömürlü olabilir. Kendisini bunun korunmasına ve zenginleştirilmesine adanmış kararlı insanlar sayesinde bu özgürlük sürdürülebilir.

EK BİR

PASİF EYLEM METODLARI¹⁶

Şiddete Dayanmayan Protesto ve İkna Yöntemleri

Resmi ifadeler

1. Konuşmalar
2. Muhalefet veya destek mektupları
3. Kurum ve kuruluş bildirileri
4. İmzalanmış kamuoyu açıklamaları
5. İtham ve niyet beyanları
6. Grup bazında ya da toplu dilekçe

Daha geniş bir kitle ile iletişim

7. Sloganlar, karikatürler ve semboller
8. Afiş, poster ve ortaya konan iletişim
9. Bildiriler, broşürler ve kitaplar
10. Gazete ve dergiler
11. Kayıtlar, radyo ve televizyon
12. Hava ve kara reklamı

Grup temsili

13. Delegasyon
14. Temsili ödülleri
15. Grup lobi faaliyetleri
16. Gözcülük
17. Temsili seçimler

¹⁶ Açıklamaları ve tarihi örnekleri ile bu liste Gene Sharp'tan alınmıştır, Pasif Direniş Politikası, İkinci Bölüm, Pasif Direniş Yöntemleri.

Sembolik toplumsal hareketler

18. Bayrak ve sembolik renklerin gösterilmesi
19. Sembollerin taşınması
20. Dua ve ibadet
21. Sembolik nesnelerin sunumu
22. Soyunma protestosu
23. Kendine zarar verme
24. Sembolik ışıklar
25. Portrelerin gösterilmesi
26. Protesto amaçlı boyama
27. Yeni işaret ve isimler
28. Sembolik sesler
29. Sembolik ıslah
30. Kaba hareketler

Bireyler üzerindeki baskılar

31. Yetkililere dadanma
32. Yetkililerle dalga geçme
33. Arkadaşlık etme
34. Gece nöbetleri

Drama ve müzik

35. Esprili skeç ve şakalar
36. Oyun ve müzik performansları
37. Şarkı söyleme

Alaylar

38. Yürüyüşler
39. Geçit törenleri
40. Dini alaylar
41. Hac ziyaretleri
42. Araba konvoyları

Anmalar

- 43. Siyasi matem
- 44. Temsili cenazeler
- 45. Göze çarpıcı cenazeler
- 46. Mezarlıklarda saygı gösterileri

Halk Kurulları

- 47. Protesto ya da destek kurulları
- 48. Protesto toplantıları
- 49. Kamufle edilmiş protesto toplantıları
- 50. Tartışmalar

Geri çekilme ve tanımama

- 51. İş bırakmalar
- 52. Sessizlik
- 53. Ödüllerden feragat edilmesi
- 54. Sırtını dönmek

SİVİL DİRENİŞ METOTLARI

Kişilerin toplum dışına itilmesi

- 55. Sosyal boykot
- 56. Seçerek sosyal boykot
- 57. Lisistratik eylemsizlik
- 58. Afroz etme
- 59. Men etme

Sosyal etkinlikler, gelenekler ve kurumlara karşı direniş

- 60. Sosyal ve spor aktivitelerinin ertelenmesi
- 61. Sosyal işlerin boykot edilmesi
- 62. Öğrenci grevi
- 63. Sosyal itaatsizlik
- 64. Sosyal kurumlarla bağını kesme

Sosyal sistemle bağını kesme

65. Evden çıkmamak
66. Bireysel işbirliğinin reddi
67. Çalışanların işyerini terk etmesi
68. Sığınma
69. Toplu şekilde ortadan kaybolmak
70. Tepki göçü (hicret)

EKONOMİK DİRENİŞ METOTLARI:
(1) EKONOMİK BOYKOTLAR

Tüketici Eylemleri

71. Tüketicilerin boykotu
72. Boykot edilen malların tüketilmemesi
73. Kemer sıkma politikası
74. Kirayı bekletme
75. Kiralamayı reddetme
76. Yerli tüketicinin boykotu
77. Uluslararası tüketicilerin boykotu

Çalışanların ve üreticilerin eylemi

78. İşçi boykotları
79. Üretici boykotları

Aracı eylemleri

80. Tedarikçi ve işleyici boykotları

Mal sahipleri ve yönetici eylemleri

81. Tüccar boykotları
82. Mülk satımı iznini reddetme
83. Lokavt
84. Endüstriyel yardımın reddi
85. Tüccarların genel grevi

Finansal kaynak sahiplerinin eylemleri

86. Bankadaki mevduat ve yatırımların çekilmesi
87. Ücret, borç ve diğer ödemelerin yapılmaması
88. Borç ve faizlerin ödenmemesi
89. Fonlar ve kredilerin ödenmemesi
90. Gelirin reddedilmesi
91. Devlet tarafından yapılan ödemelerin reddedilmesi

Devletler tarafından yapılan eylemler

92. Yerel ambargo
93. Tüccarların kara listeye alınması
94. Uluslararası satıcıların ambargosu
95. Uluslararası alıcıların ambargosu
96. Uluslararası Ticaret Ambargosu

EKONOMİK DİRENİŞ METOTLARI:

(2) GREV

Sembolik grevler

97. Protesto grevi
98. Ani grev (küçük çaplı grev)

Tarımsal grevler

99. Köylü grevi
100. Çiftlik işçileri grevi

Özel grup grevleri

101. Etkilenmiş işgücünün reddedilmesi
102. Mahkum grevi
103. Esnaf grevi
104. Profesyonel grevi

Olağan endüstriyel grevler

- 105. İşletmelerde greve gidilmesi
- 106. Endüstriyel grev
- 107. Destek grevi

Kontrollü grevler

- 108. Ayrıntılı grev
- 109. Teker teker boykot
- 110. İş yavaşlatma grevi
- 111. Protesto amaçlı olarak kurallara harfi harfine uyarak işi yavaşlatma grevi
- 112. Hasta raporu almak)
- 113. İstifa etmek suretiyle grev
- 114. Sınırlı grev
- 115. Seçici grev

Çok endüstrinin katılımı ile grev

- 116. Genelleşmiş grev
- 117. Genel grev

Grev ve ekonomik kapanma kombinasyonları

- 118. Dükkan kapama
- 119. Ekonomik olarak işe son verme

POLİTİK DİRENİŞ METODLARI

Yetki reddi

- 120. Biat edilmemesi ya da sadakatin geri çekilmesi
- 121. Halkın destek vermeyi reddetmesi
- 122. Direnişi savunan yayınlar ve konuşmalar

Vatandaşların Devletle İşbirliği Yapmaması

123. Kanun koyucu kuruluşların boykot edilmesi
124. Seçimlerin boykot edilmesi
125. Kamu görevlerinin boykot edilmesi
126. Devlet organları, ajansları ve diğer kamu kuruluşlarının boykot edilmesi
127. Kamusal eğitim kuruluşlarıyla ilişik kesme
128. Hükümet tarafından desteklenen kuruluşların boykot edilmesi
129. Kolluk kuvvetlerine yardım etmeyi reddetmek
130. Kişisel imza, simge ve yer belirleyicilerin kaldırılması
131. Atanmış yetkililerin kabulünün reddedilmesi
132. Mevcut kurumların kaldırılmasının reddedilmesi

Vatandaşların itaat alternatifleri

133. İsteksiz ve yavaş itaat
134. Doğrudan gözetimin olmadığı durumlarda itaatsizlik
135. Halk itaatsizliği
136. Gizli itaatsizlik
137. Bir kalabalığın ya da toplantının dağılmayı reddetmesi
138. Oturma eylemi
139. Zorunlu askerlik hizmetine ve sınır dışına direnme
140. Kimliğini gizleme, kaçma ve sahte kimlik kullanma
141. Gayrimeşru kanunlara sivil itaatsizlik

Devlet personelinin eylemleri

142. Devlet memurları tarafından seçici şekilde yardımcı olmanın reddedilmesi
143. Komuta ve bilgi hatlarının işleyişinin engellenmesi
144. Oyalama ve engelleme

- 145. Genel anlamda idari direniş
- 146. Adli direniş
- 147. Kolluk kuvvetleri tarafından kasti olarak verimsizlik sergilenmesi ve seçici direniş
- 148. Ayaklanma

Ulusal hükümet eylemleri

- 149. Kanunlara uygun nedenlerle iş yavaşlatma ve ertelemeler
- 150. Temel devlet birimlerinin direnişi

Uluslararası alanda devlet eylemleri

- 151. Diplomatik ve diğer temsilciliklerde değişiklikler
- 152. Diplomatik etkinliklerin ertelenmesi ya da iptal edilmesi
- 153. Diplomatik olarak tanımamak
- 154. Diplomatik ilişkilerin sona erdirilmesi
- 155. Uluslararası kurumlardan çekilme
- 156. Uluslararası kurumlara üyeliğin reddedilmesi
- 157. Uluslararası kurumlardan ihraç

ŞİDDET İÇERMEYEN MÜDAHALE YÖNTEMLERİ

Psikolojik müdahale

- 158. Kendini müdahaleye maruz bırakmak
- 159. Yememe eylemleri
 - (a) Ahlaki baskı orucu
 - (b) Açlık grevi
 - (c) Satyagraha orucu
- 160. Tersten yargılama (Mahkemede ilk sözü suçlananın alması)
- 161. Şiddet içermeyen taciz

Fiziksel Direniş

162. Oturma
163. Ayakta durma
164. Toplu taşıma araçlarını kullanma eylemi
165. Yürüyerek girme eylemi
166. Sürekli hareket etme eylemi
167. Dua etme eylemi
168. Şiddet içermeyen baskınlar
169. Şiddet içermeyen hava baskınları
170. Şiddet içermeyen istila
171. Şiddet içirmeden vücudunu araya sokma
172. Bedeni kullanarak şiddet içermeyen engelleme
173. Şiddet içermeyen işgal

Sosyal müdahale

174. Yeni sosyal düzenin tesis edilmesi
175. Tesislerin aşırı doldurulması
176. Oyalama eylemi
177. Konuşma eylemi
178. Gerilla tiyatrosu
179. Alternatif sosyal kurumlar
180. Alternatif iletişim sistemi

Ekonomik müdahale

181. Ters grev
182. Dışarı çıkmama grevi
183. Şiddet içermeyen arazi işgali
184. Abluka ile karşı çıkma
185. Siyasi motifli taklitçilik

186. Tekelci alım
187. Varlıklara el konulması
188. Çöp boşaltma
189. Seçici himaye
190. Alternatif pazarlar
191. Alternatif ulaşım sistemleri
192. Alternatif ekonomik kuruluşlar

Siyasi müdahale

193. İdari sistemlerin aşırı yüklenmesi
194. Gizli ajanların kimliklerinin ifşa edilmesi
195. Hapis cezası talep edilmesi
196. Tarafsız kanunlara sivil itaatsizlik
197. İşbirliği yapmadan ikna etmeye çalışma
198. Çifte egemenlik ve paralel hükümet oluşumu

Ek İki

“DİKTATÖRLÜKTEN DEMOKRASİYE” ÜZERİNE TEŞEKKÜRLER VE NOTLAR

Bu makaleyi yazarken bana yardımcı olan kişilere minnettarım. Asistanım Bruce Jenkins 1993’de içerik ve sunumda yaşadığım sorunların belirlenmesinde çok yardımcı oldu. Karmaşık fikirlerin (özellikle strateji ağırlıklı) daha net sunumu, yapısal yeniden örgütlenme ve editöryal gelişmeler hakkında zekice tavsiyelerde bulundu.

Stephen Coady’nin editöryal desteğine minnettarım. Dr. Dr. Christopher Kruegler ve Robert Helvey çok önemli eleştiriler yapıp, önerilerde bulundular. Dr. Hazel McFerson and Dr. Dr. Hazel McFerson ve Dr. Patricia Parkman, ayrı ayrı Afrika ve Latin Amerika’daki direnişler hakkında bilgi sağladılar. Yine de, inceleme ve makaledeki vargılar yalnızca benim sorumluluğumdadır.

Son yıllarda Jamila Raqib’sin rehberliğinde ve önceki yıllardan çıkarılan derslerle birlikte çeviriler için özel kılavuzlar oluşturulmuştur. Bu, daha önce bu alanda açık bir terminoloji olmadığı için diller arası doğruluğu sağlamak için gereklidir.

“Diktatörlükten Demokrasiye”, o zamanlar Khit Pyaing’in (Yeni Dönem Günlüğü/ The New Era Journal) editörü olan sürgün edilen önemli isimlerden Birmenyalı demokrat son U Tin Maung Win’in isteği üzerine yazılmıştır.

Bu metnin hazırlanması kırk yılın üzerindeki araştırmalara, pasif direniş, diktatörlük, totaliter sistem, direniş hareketleri, siyasi teori, sosyolojik incelemeler ve farklı alanlardaki yazılara dayanmaktadır.

Birmanya tarihini bilmediğim için sadece Birmanya’ya odaklanan bir inceleme yazamazdım. Bu nedenle, genel bir inceleme yazmam gerekiyordu.

Makale ilk olarak bölümler halinde 1993’de Khit Pyaing’de Birmance ve İngilizce olarak Bangkok, Tayland’da yayımlandı. Daha sonra 1994’de her iki dilde de olmak üzere kitapçık haline getirildi ve 1996 ve 1997’de yeniden Birmanca olarak basıldı. Bangkok’taki orijinal kitapçık baskısı, Burma’da Demokrasiyi Yeniden Kurma Komitesi’nin yardımıyla yayımlandı.

Hem Burma’da hem de sürgünler ve sempatizanlar arasında, el altından dağıtıldı. Bu analiz yalnızca Burmalı demokratlar ve Rangoon’daki güçlü Burman Hükümetinden bağımsızlığını kazanmak isteyen çeşitli etnik grupların kullanımı amacıyla hazırlanmıştı. (Burman Burma’daki baskın etnik gruptur).

Bu genel çalışmanın, herhangi bir şekilde otoriter ya da diktatör hükümetlerle ilişkilenen tüm ülkeler için bir analiz olacağını hayal dahi etmemiştim. Fakat, son yıllarda pek çok kişi kendi diline çevirdi ve ülkesinde dağıttı. Çeşitli kişiler, sanki kendi ülkeleri için yazılmış gibi olduğunu bildirdi.

Rangoon’daki SLORC adındaki askeri diktatörlük bu çalışmaya karşı savaş açmak için zaman kaybetmedi. 1995 ve 1996’da ağır bir saldırı başlatıldı ve bildirilenlere göre sonraki yıllarda da gazete, radyo ve televizyon aracılığıyla devam etti. Öyle ki, 2005’te dahi insanlar yasak yayın bulundurma gerekçesiyle yedi yıl hapis cezasına mahkum edildi.

Kitapçığın başka ülkelerde tanıtımıyla ilgili herhangi bir çaba olmamasına karşın, kendiliğinden çevrilmeye ve dağıtılmaya başladı. Kitapçığın İngilizce baskısını Bangkok’taki bir kitapçının vitrininde gören Endonezyalı bir öğrenci aldı ve ülkesine götürdü. Orada Endonezya diline çevrildi ve 1997’de, Endonezya’nın önemli yayımcılarından Abdurahman Wahid’in önsözü ile yayımlandı. Abdurahman Wahid, otuz beş milyon üyeye dünyanın en büyük Müslüman örgütü olan Nadhlatul Ulama’nın yöneticisiydi ve daha sonra Endonezya Devlet Başkanı oldu.

Bu dönemde, Albert Einstein Enstitüsü'ndeki ofisimde Bangkok'tan gelen az sayıdaki İngilizce baskısı vardı. Kitapçıkla ilgili soruşturmalar başlayana kadar geçen birkaç yıl boyunca bunların kopyasını kullandık. Daha sonra, kopyalardan birini Kaliforniya'dan Marek Zelaskiewz aldı ve Miloseviç döneminde Belgrat'ta yerel bir inisiyatifte verdi. Onlar da kitapçığı Sırpça 'ya çevirip bastılar. Miloseviç rejiminin yıkılmasından sonra Sırbistan'ı ziyaret ettiğimizde kitabın muhalefet hareketlerine oldukça etkisinin olduğunu öğrendik.

Kitap ayrıca emekli Amerikan albayı Robert Helvey'in, Budapeşte'de, Macaristan yirmi civarında Sırp gençle yaptığı şiddet içermeyen mücadelenin doğası ve potansiyeli konusundaki çalışmalarda da önemli bir yer almış. Helvey gençlere şiddet içermeyen olayların politikasının tamamlanmış kopyalarını da vermişti. Bunlar, Miloseviç'i deviren şiddet içermeyen mücadelenin başında bulunan Otpor Organizasyonu üyeleri idi.

Bu yayın için oluşan farkındalığın bir ülkeden diğerine nasıl yayıldığını genelde bilmeyiz. Son yıllarda WEB sayfamızda yer alması önemli, ancak kesinlikle tek etken değil. Bu bağlantıları incelemek önemli bir araştırma projesinin konusu olabilir.

Diktatörlükten Demokrasiye, oldukça kapsamlı ve okunması kolay olmayan bir analizdir. Bununla birlikte, çevirilerin külfetli ve maliyetli olmasına rağmen 2008 Ocak itibarıyla 28 dile çevrilecek kadar önemli bulunmuştur.

Bu yayının basılı ya da internet sitesi üzerindeki çevirileri aşağıdaki dillerde yapılmıştır: Habeşistan dili (Etiyopya), Arapça, Azerice (Azerbaycan), Bahasa dili Endonezya, Belarusça, Birmanca, Chin (Burma'da yaşayan etnik bir grup), Çince (modern ve geleneksel Çince), Divehi dili (Maldivler), Farsça (İran), Fransızca, Gürcüce, Almanca, Jing Paw (Burma), Karen (Burma), Khmer (Kamboçya), Kürtçe, Kırgızca (Kırgızistan), Nepalce, Peştuca (Afganistan ve Pakistan), Rusça, Sırpça, İspanyolca, Tibetçe, Özbekçe (Özbekistan) ve Viyetnamca. Birçok dil de hazırlanma aşamasındadır.

1993 ile 2002 yılları arasında altı çeviri bulunmaktaydı. 2003 ile 2008 yılları arasında yirmi iki tane.

Çevrildiği dillerin ve toplumların çeşitliliği dikkate alındığında, ne oranda bir kitlenin bu analizleri kendi toplumlarıyla ilintilendirdiğini de daha net olarak anlamak mümkün olmaktadır.

Gene Sharp

Ocak 2008

Albert Einstein Entstitüsü

Boston, Massachusetts

Ek Üç

BU YAYININ ÇEVİRİSİ VE YENİDEN BASILMASI HAKKINDA BİR NOT

Bu yayının dağıtımı kamuya açıktır. Herkes tarafından çoğaltılıp, dağıtılabilir.

Her ne kadar bireylerin bu gibi isteklere uymak gibi yasal zorunlulukları olmasa da, yazarın bazı istekleri var.

- Yazar, eğer çoğaltılacaksa; metinde herhangi bir değişikliğin, eklemenin ya da çıkarmanın yapılmamasını istemektedir.
- Yazar, bu metni çoğaltmak isteyen kişilerin kendisine haber vermelerini istemektedir. Bunu Albert Einstein Enstitüsü'ne bildirebilirsiniz (kontakt bilgisi bu yayının İçindekiler bölümünden önceki sayfanın başındadır).
- Eğer bu belgenin çevirisi yapılacaksa, yazar metnin özgünlüğünün korunması için çok dikkat edilmesini istemektedir. Bu yayındaki terimlerin bazıları fark dillere tam olarak çevrilemez, pasif direniş gibi bazı terimlerin tam karşılıkları olmayabilir. Bu nedenle belirli terimlerin ve kavramların, okuyucular tarafından anlaşılır şekilde çevrilmesi gerekmektedir.

Bu metnin çevirisini yapacak kişiler ya da gruplar için Albert Einstein Enstitüsü onlara yardımcı olacak bir çeviri prosedürü geliştirmiştir. Bu, aşağıdaki gibidir:

- Çevirmen bulmak için bir seçim prosedürü. Adayların hem İngilizce hem de çevirecekleri dile hakimiyetleri değerlendirilmelidir. Adayların bu konu hakkındaki genel bilgileri ve metindeki terimlerle kavramları anlama yetileri değerlendirilmelidir.

- Editör de benzer bir şekilde seçilir. Editörün işi çeviriyi incelemek ve gerekirse de çevirmene eleştiri yapmaktır. Genelde çevirmen ve editörün birbirlerini tanımamaları daha iyidir.
- Çevirmen ve editör seçildikten sonra çevirmen metnin iki üç sayfasını ve metnin belirli kilit terimlerini içeren bir listeyi değerlendirme metni olarak çevirir.
- Editör bu örneği inceler ve çevirmene geri bildirimde bulunur.
- Eğer çevirmenin yapmış olduğu deneme metninde ve/veya editörün değerlendirdiği metinde ciddi sorunlar varsa, çeviriyi veren kişi ya da grup tarafından çevirmen ya da editör değiştirilebilir. Eğer çeviride çok fazla sıkıntı yoksa, çevirmen editörün yorumlarını da göz önünde bulundurarak çeviriye devam eder.
- Bütün metin çevrildikten sonra, editör tam metni değerlendirerek çevirmene geri bildirim yapar.
- Çevirmen, editörden aldığı bilgi dahilinde metin üzerindeki son değişiklikleri yapar ve metnin çevirisini tamamlar. Böylece çevrilmiş olan kitap yayımlanıp dağıtımına hazır bir hale gelir.

DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN

1. Gene Sharp ve Bruce Jenkins - Darbeye Karşı (The Anti-Coup). Boston: The Albert Einstein Institution, 2003.

2. Gene Sharp - Sharps Sözlüğü; Güç ve Direniş: Mücadeleleriyle Sivil Direniş Dili (Sharp's Dictionary of Power and Struggle: Language of Civil Resistance in Conflicts by Gene Sharp). New York: Oxford University Press, 2011.

3. Robert L. Helvey - Stratejik Pasif Mücadele Hakkında: Temel İlkeleri Düşünmek (On Strategic Nonviolent Conflict: Thinking About the Fundamentals). Boston: The Albert Einstein Institution, 2002.

4. Gene Sharp - Pasif Eylem Politikası (3 bölüm) [The Politics of Nonviolent Action (3 vols.)]. Boston: Extending Horizons Books, Porter Sargent Publishers, 1973.

5. Gene Sharp (Jamila Raqib'in yardımıyla) - Kişisel Kurtuluş (Self-Liberation). Boston: The Albert Einstein Institution, 2010.

6. Gene Sharp - Sosyal Güç ve Politik Özgürlük (Social Power and Political Freedom). Boston: Extending Horizons Books, Porter Sargent Publishers, 1980.

7. Gene Sharp - Gerçeğe Uygun Alternatifler Var (There Are Realistic Alternatives). Boston: The Albert Einstein Institution, 2003.

8. Gene Sharp - Pasif Direnişi Başlatmak: 20. Yüzyıl Uygulamaları ve 21. Yüzyıl Potansiyeli (Waging Nonviolent Struggle: 20th Century Practice and 21st Century Potential). Boston: Extending Horizons Books, Porter Sargent Publishers, 2005.

Sipariş bilgisi için iletişim:

The Albert Einstein Institution

P.O. Box 455

East Boston, MA 02128, USA

Tel: ABD +1 617-247-4882

Faks: ABD +1 617-247-4035

E-mail: einstein@igc.org

Website: www.aeinstein.org

Dünyada 31 dile çevrildi ve milyonlarca kişi tarafından okundu.

Gezi Direnişi, ülkemizdeki son yılların en büyük halk ayaklanmasıydı. Yaklaşık bir ay süren gösterilerde binlerce insan sokağa döküldü. Eylemlerde bir çok farklı 'pasif direniş' örnekleri sergilendi. Dünyadaki muhalifleri etkilediği gibi Gezi'de de eylemcilerin en büyük ilham kaynağı, başucu kitabı Diktatörlükten Demokrasiye idi.

'İhtiyaçlar ve seçimler doğrultusunda, bu kitabın amacı bir diktatörlüğün nasıl yok edileceği ve yeni bir diktatörlüğün ortaya çıkmasının nasıl ortaya çıkacağı sorunuyla ilgili. Belirli bir ülke için ayrıntılı bir analiz yapmak ve reçete yazmak için muktedir değilim. Yine de umudum, bu analizin, diktatörlük yönetiminin gerçekleri ile yüzleşmekte olan, ne yazık ki çok sayıda ülkenin insanları için faydalı olabileceği yönünde.

Bu analiz, belirli bir diktatörlük sonlandığında, diğer tüm sorunların da ortadan kalkacağı şeklinde yorumlanmamalıdır. Bir rejimin düşmesi bir ütopya getirmiyor. Aksine; daha sosyal, ekonomik ve siyasi ilişkiler ile farklı adaletsizlik ve baskı şekillerinin ortadan kaldırılması için sıkı bir şekilde çalışmanın ve uzun süreli çabaların yolunu açar. Hakimiyet altında yaşayan ve özgür olmak isteyen insanların, bir diktatörlüğün nasıl parçalanacağına dair bu kısa incelemeyi yararlı bulacağını umuyorum.' -Gene Sharp-